SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES

SLOVENIAN WORLD CONGRESS

I. KONFERENCA SLOVENSKIH NOVINARJEV IZ SVETA IN SLOVENIJE

Ljubljana, 27. – 28. SEPTEMBER 2012

ZBORNIK

LJUBLJANA 2012

RTV SLO | Regionalni RTV-center Maribor

10 LET
TV MARIBOR

10

10 LET REGIONALNEGA PROGRAMA
10 RAZLOGOV ZA PRAZNOVANJE

Praznujte z nami!

www.rtvslo.si/rtvmb www.facebook.com/TelevizijaMaribor

RADIOTELEVIZIJA SLOVENIJA, Kolodvorska 2, 1550 Ljubljana / Neža Paličč

SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES

SLOVENIAN WORLD CONGRESS

I. KONFERENCA SLOVENSKIH NOVINARJEV IZ SVETA IN SLOVENIJE

Ljubljana, 27. - 28. september 2012

ZBORNIK

LJUBLJANA 2012

Izdajatelj in založnik
Svetovni slovenski kongres
Slovenian World Congress
Cankarjeva 1/IV, 1000 Ljubljana, Slovenija
Tel: +386 1 24 28 550, fax: +386 1 24 28 558
e-pošta: info@slokongres.com
spletna stran: www.slokongres.com

Odgovorna urednica
Sonia Avguštin

Urednika
Luka Klopčič
Nina Frlan

Grafična priprava
Benjamin Pezdir s.p.

Tisk
Tiskarna Artelj

Konferenco so omogočili
Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu
RTV Slovenija

Častni pokrovitelj
Predsednik Vlade Republike Slovenije, Janez Janša

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

070(082)

KONFERENCA slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije (1 ; 2012 ; Ljubljana)
Zbornik / I. konferenca slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije, Ljubljana, 27.-28. september 2012 ; [uredniki Luka Klopčič, Nina Frlan]. - Ljubljana : Svetovni slovenski kongres = Slovenian World Congress, 2012

ISBN 978-961-6700-13-9
1. Klopčič, Luka, 1975-
263271168

Na podlagi zakona o DDV (Uradni list RS št. 89/98) sodi zbornik
med publikacije za katere se obračunava DDV po stopnji 8,5%

SVETOVNI SLOVENSKI KONGRES

SLOVENIAN WORLD CONGRESS

I. KONFERENCA SLOVENSKIH NOVINARJEV IZ SVETA IN SLOVENIJE

Ljubljana, 27. – 28. september 2012

I. KONFERENCA SLOVENSKIH NOVINARJEV IZ SVETA IN SLOVENIJE

Ljubljana, 27. in 28. september 2012

Kazalo

Preliminarni program 7

Pozdravni nagovori 11

Častni pokrovitelj 27

Uvodna predavanja 31

Izzivi modernizacije medijskega sveta skozi oči slovenskih novinarjev in slovenskih novinarjev v tujini – primerjava 39

Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu – I. del 65

Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu – II. del. 85

Odmevnost zamejske in zdomske problematike v matičnih medijih 107

Pričevanja slovenskih novinarjev, ki so se uveljavili v tujih medijih 133

Preliminarni program

ČETRTEK, 27. SEPTEMBER 2012

14:00 – 15:00	Registracija udeležencev
15:00 – 15:30	**Uvodna slovesnost, pozdravni nagovori** ▪ **dr. Boris Pleskovič**, predsednik Svetovnega slovenskega kongresa ▪ **mag. Marko Filli**, generalni direktor RTV Slovenija ▪ **Ljudmila Novak**, podpredsednica Vlade RS, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu ▪ **dr. Žiga Turk**, minister za izobraževanje, znanost, kulturo in šport ▪ **Franc Pukšič**, predsednik Komisije DZ za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu ▪ **Miro Petek**, v.d. generalnega direktorja direktorata za medije na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport
15:30 – 17:00	**Uvodna predavanja**
15:30	**Jože Možina**, Slovenija*: Vloga novinarstva pri krepitvi slovenske identitete in kulture*
16:00	**Darka Zvonar Predan**, Slovenija: *Percepcija zamejstva in zdomstva v slovenskih matičnih medijih*
16:30	**Mitja (Dimitri) Volčič**, Italija: *Novinarska svoboda v primežu politike in kapitala*
17:00 – 17:15	Odmor

17:15 – 19:15 **Izzivi modernizacije medijskega sveta skozi oči slovenskih novinarjev in slovenskih novinarjev v tujini - primerjava**

Predsedujoča: Vlasta Jeseničnik, RTV Slovenija

Sodelujoči:

- **Bojan Brezigar**, Italija: *Dvojno poslanstvo manjšinskih novinarjev*
- **Darko Bradassi**, Slo media, Italija: *Kako na spletu s skromnimi sredstvi do zavidljivih rezultatov: primer dobre prakse*
- **Katarina Drlja**, Aljazeera, BIH: *Z vsakega zornega kota | z vsake strani – Al Jazeera*
- **Matija Stepišnik**, Društvo novinarjev Slovenije: *Zbogom, časopisi?*
- **Igor Kršinar**, Združenje slovenskih novinarjev in publicistov: *Slovenski mediji med enoumjem in modernizacijo*
- **Mirko Štular**, Val 202: *Ali bi bil Marjan kralj na Facebooku ali na Twitterju?*

19:30 **Sprejem podpredsednice Vlade RS in ministrice za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmile Novak**

PETEK, 28. SEPTEMBER 2012

9:00 – 10:45 **Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu – I. del**

Predsedujoči: Ivo Jevnikar, slovensko uredništvo RAI, Italija

Sodelujoči:

- **Dušan Udovič**, Primorski dnevnik, Italija: *Vloga in pomen Primorskega dnevnika, časopisa Slovencev v Italiji*
- **Marij Čuk**, RAI, Italija**:** *Slovensko novinarstvo – le reprodukcija ali tudi kulturna in narodna priložnost?*
- **Hanzi Tomažič**, Nedelja, Avstrija: *Tri perspektive za tri cilje pri reformi manjšinskih medijev v času digitalizacije informacij*
- **Jurij Paljk**, Novi glas, Italija: *Kako naprej?*
- **Ezio Gosgnach**, Dom, Italija: *Dom, časopis za nepismene Slovence*
- **Iole Namor**, Novi Matajur, Italija: *Problematika in izzivi slovenskih medijev v Videnski pokrajini*

10:45 – 11:00 Odmor

11:00 – 12:45 **Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu – II. del**

Predsedujoči: Janez Stergar, Inštitut za narodnostna vprašanja

Sodelujoči:

- **Marjana Mirković**, Sopotja, Hrvaška: *Mediji v slovenskem jeziku na Hrvaškem danes*
- **Andrej Mohar**, ÖRF, Avstrija: *Lastni ali skupni spletni portali zamejskih Slovencev: možnosti, izzivi in kdaj tudi ovire – se bomo skupno s Slovenijo morda le dokopali do skupne koristi?*
- **Marijana Sukič**, Porabje, Madžarska: *Izzivi manjšinskih medijev v Porabju: narečja ali knjižni jezik, časopis na papirju ali na spletu?*
- **Bojan Božić**, Euro Blic in BH Radio 1, BIH: *Slovenska narodna manjšina v medijskem prostoru BiH*
- **Mirko Vasle**, Okence v Slovenijo, Argentina: *Izziv slovenskega radijskega novinarja v Argentini*
- **Meta Lenarčič**, 3ZZZ, Avstralija: *Ljubezen do slovenske besede in domačega ognjišča je neprecenljiva*
- **Marija Ahačič Pollak**, Radio Glas kanadskih Slovencev, Kanada: *Radio Glas kanadskih Slovencev - včeraj in danes*

12:45 – 14:00 Odmor za kosilo

14:00 – 15:45 **Odmevnost zamejske in zdomske problematike v matičnih medijih**

Predsedujoča: Mateja Feltrin Novljan, Radio Ognjišče

Sodelujoči:

- **Andrej Černic**, Italija: *Odpraviti je potrebno komunikacijski šum*
- **Matjaž Merljak**, Radio Ognjišče: *Rojaki iz soseščine in sveta v etru Radia Ognjišče*
- **Mirjam Muženič**, RTV Slovenija: *Spoštljiv pogled čez*
- **Boris Jaušovec**, Večer: *Štajerski Slovenci, manjšina v vzponu*
- **Marjan Šrimpf**, RTV Slovenija: *15 let oddaje »Slovenci po svetu« rodilo sadove!*
- **Nadja Podobnik**, STA: *Zdomska in zamejska problematika v servisu Slovenske tiskovne agencije*
- **dr. Danijel Grafenauer in dr. Katalin Munda Hirnök**, Inštitut za narodnostna vprašanja**:** *Vloga medijev pri prikazovanju slovenskih narodnih manjšin*

15:45 – 16:15 Odmor

16:15 – 18:00 **Pričevanja slovenskih novinarjev, ki so se uveljavili v tujih medijih**

Predsedujoča: Edita Cetinski Malnar, RTV Slovenija

Sodelujoči:

- **Kristian Stepčić Reisman**, Glas Istre, Hrvaška: *Regionalni časopisi kot sredstvo čezmejnega zbliževanja*
- **Katarina Drlja**, Al Jazeera, BIH**:** *Biti del Al Jazeera Balkans ekipe*
- **Mara Gergolet**, Corriere della Sera, Italija: *Neproblematični sosed (Če se o Borisu Pahorju več piše kot o Sloveniji)*
- **mag. p. Ivan Herceg**, Radio Vatikan, Vatikan: *Slovenci imamo že 64 let svoj program na Radiu Vatikan*
- **dr. Peter Schibli**, SWISSinfo SRG SSR, Švica: *www.swissinfo.ch – Mednarodni servis Švicarske družbe za radiotelevizijo*

18:00 – 18:15 Sklepi konference

- **dr. Boris Pleskovič**
- **Ivo Jevnikar**

Pozdravni nagovori

dr. Boris Pleskovič
Predsednik Svetovnega slovenskega kongresa

Pozdrav udeležencem prve konference slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije.

V veliko čast in veselje mi je, da Vas lahko pozdravim na 25. tradicionalnem vseslovenskem srečanju strokovnjakov, ki ga organizira Svetovni slovenski kongres. Tudi tokrat je glavni namen našega srečanja poglobiti stike in poznanstva ter vzpodbuditi sodelovanje med našimi rojaki iz sveta s kolegi v domovini. Poleg tega pa želimo predstaviti veliko raznolikost in morda tudi podobne izkušnje v novinarski stroki med Slovenci, ki delujejo v domovini, v zamejstvu in po svetu.

Kako nekdo ocenjuje delo medijev je velikokrat relativno vprašanje, predvsem pa stvar osebne izkušnje. Na primer, ko je pred leti nobelovec Alexander Solženicin, ki je takrat živel v Vermontu v ZDA, v vlogi slavnostnega govornika na Harvardu dejal, da so bili Sovjetski mediji zalo slabi in pristranski, hkrati pa dodal, da so mediji v ZDA še slabši, je požel plaz kritik s strani vseh glavnih časopisov v ZDA. Njegov glavni očitek je bil v tem, da je imela v Sovjetski zvezi glavni vpliv na medije država, medtem ko v ZDA krojijo usodo in perspektivo medijev bogati privatni lastniki, ki jih ni nihče izvolil. V njegovi kritiki je bilo precej resnice. Še en primer; velika koncentracija lastništva vplivnih medijev v naši sosednji državi je imela zagotovo velik vpliv na politično situacijo in pomanjkanje politične volje za gospodarske, socialne in druge nujne reforme.

Kakšna je situacija pri nas najbolje veste tukaj prisotni novinarji. Zato, da odpremo čim bolj živahno, konstruktivno in strokovno diskusijo smo na to konferenco povabili predstavnike in novinarje obeh domačih novinarskih društev in skušali s

tem uravnotežiti reprezentativnost v kolikor je bilo to mogoče. Z namenom, da dobimo tudi sliko in odziv iz zamejstva in tujine pa smo povabili vse, ki so pokazali za to velik interes. Odziv z vseh strani je bil večji kot pričakovano, zato tudi upamo, da bo uspeh te konference odmeven. Predvsem pa upamo, da boste navezali nova osebna poznanstva in se naučili veliko eden od drugega. To se je dogajalo in se še dogaja na naših konferencah drugih strok, od zdravnikov, znanstvenikov in gospodarstvenikov pa do glasbenikov in zato so mnoge od teh postale tradicionalne in nadvse popularne.

Program je zanimiv in aktualen. Glede na to, da sta globalizacija in tehnologija močno spremenili medije in njihovo financiranje bomo v prvem sklopu najprej obravnavali izzive modernizacije medijskega sveta. V nadaljevanju konference bomo izpostavili probleme s katerimi se soočajo slovenski kolegi v naših skupnostih po svetu, kjer je veliko dela opravljenega na prostovoljni osnovi, z domoljubjem do Slovenije in s predanim srcem. Tematski sklop o odmevnosti zamejske in zdomske problematike v matičnih medijih bo razkril koliko in kakšno pozornost namenjajo naši mediji različnim vsebinam in dogodkom med našimi rojaki v svetu. Konferenco bomo zaokrožili s predstavitvijo uspešnih slovenskih novinarjev, ki so svojo kariero zgradili pri medijih v tujini. Zaključili bomo s predstavitvijo inovativnega projekta Swissinfo, ki povezuje Švicarje po svetu in ki bi bil morda lahko vzor za podobno povezovanje naših slovenskih rojakov po svetu.

Častno pokroviteljstvo te konference je prevzel predsednik vlade Republike Slovenije, gospod Janez Janša, medtem ko je gostitelj prostorov in glavni sponzor, mag. Marko Filli, generalni direktor RTV Slovenija. Program konference smo pripravili v sodelovanju z RTV Slovenija, Društvom novinarjev Slovenije, Združenjem novinarjev in publicistov ter drugimi člani organizacijskega odbora.

Ob zaključku se želim zahvaliti predsedniku Vlade, gospodu Janezu Janši, za častno pokroviteljstvo te konference. Hkrati bi se rad zahvalil uglednim predavateljem, ki so podarili svoj čas in izkušnje za uspeh tega pomembnega srečanja. Zahvala gre tudi vsem, ki so s svojo finančno pomočjo pripomogli k uresničitvi tega projekta: podpredsednici vlade in ministrici Ljudmili Novak, Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu in RTV Slovenija. Posebna zahvala za odlično organizacijo in požrtvovalno delo pripada strokovnim sodelavcem naše upravne pisarne: generalni sekretarki Sonji Avguštin, Zdenki Volarič, Nini Frlan, Luki Klopčiču in Franciju Feltrinu.

Želim vam uspešno in produktivno delo na konferenci kot tudi v vašem poklicu, gostom iz tujine pa prijetno bivanje v Sloveniji.

mag. Marko Filli
Generalni direktor RTV Slovenija

Spoštovani!

V veliko čast in veselje mi je, da vas lahko pozdravim na I. konferenci slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije v prostorih Radiotelevizije Slovenija, natančneje, v Studiu 14 Radia Slovenija. Studio 14 je v preteklosti že ničkolikokrat gostil številne glasbene in kulturne prireditve. Izredno vesel sem, da je namen našega srečanja poglobiti stike in poznanstva med slovenskimi novinarji, ki delujejo v Sloveniji, in tistimi, ki delujejo v tujini.

Prepričan sem, da se organizator tega kakovostnega in strokovnega dogodka, Svetovni slovenski kongres, ni po naključju odločil za sodelovanje z nami. RTV Slovenija bo namreč prihodnje leto praznovala 85 let delovanja Radia in 55 let delovanja Televizije Slovenija. V vseh teh letih smo bili osrednja medijska hiša v slovenskem prostoru, zavezana kakovosti, objektivnosti, javnemu interesu, kredibilnosti in neodvisnosti programa.

RTV Slovenija kot edini slovenski elektronski medij zagotavlja programske vsebine s področja kulture, izobraževanja in znanosti, pripravlja izvirne vsebine za otroke, filme in dokumentarce ter vsebine za ljudi s posebnimi potrebami, narodnostne manjšine in Rome, s svojimi orkestri in zbori pa ima tudi pomembno vlogo pri ustvarjanju in ohranjanju glasbene kulturne dediščine. Poleg tega širi razumevanje slovenske kulture in identitete, spodbuja kulturno in športno dejavnost, spremlja in razvija širši družbeni prostor in skrbi za zapis časa, v katerem živimo, ter ga s tem ohranja za zanamce.

Poklic novinarja je izjemno pomemben, saj ima velik delež pri posredovanju informacij o dogodkih, interpretaciji in s tem pri razvoju družbe. S članki, vestmi, poročili,

intervjuji, komentarji, televizijskimi in radijskimi prispevki ter spletnimi objavami postavlja in soustvarja družbene vrednote, norme, pričakovanja. Zato je treba storiti vse, da bi se izognili temu, da bi se izobrazbeni, ekonomski in socialni položaj novinarjev poslabševal, saj bodo lahko le novinarji, opremljeni z znanjem, pravilno opravljali vlogo, ki jo imajo v demokratični družbi.

Delovanje medijev in novinarjev je vedno bolj ali manj postavljeno v neki čas ter družbeni in kulturni kontekst določenega okolja. Vendar pa naj bi bilo delovanje dobrega novinarstva po vsem svetu posvečeno občečloveški blaginji. Gre za pravico do obveščenosti, za povezovalno vlogo, za ohranjanje narodovega jezika, kulture, krepitve narodove zavesti. Predvsem pa mora biti funkcija dobrega novinarja, da opravlja četrto funkcijo oblasti oziroma vlogo nadzornika. Novinar je lahko dober le, če je neodvisen od države, političnih strank, družb in kapitalskih agend. Njegova naloga je, da varuje interese tistih, ki so v družbi najšibkejši in najbolj ogroženi – interese navadnih državljanov, davkoplačevalcev. Najpomembnejše novinarjevo orodje je vprašanje, vprašanje pa vodi v dialog. Ob pomoči dialoga spoznavamo nove informacije, nove resnice, mnenja, si širimo obzorja, veča se naša ustvarjalnost.

Medijski prostor se globalizira in spreminja s hitrostjo, za katero se zdi, da ji je zelo težko slediti. Na medijski trg ves čas stopajo novi mediji; prinašalci novic, misli, mnenj, idej in komentarjev so državljani sveta in meje novinarskega profesionalizma, etičnega kodeksa in iskanja resnice so zabrisane. Pri tem je zelo pomembna sposobnost posameznikov, da ločijo med tehtnimi, preverjenimi, uravnoteženimi informacijami in informacijskim lapsusom, dobro pa se je tudi zavedati, da obstajajo, in upajmo, da bodo vedno obstajali, ljudje, ki jih zanimajo ozadja zgodb in poglobljene informacije. Morda smo na razpotju, na katerem se bomo morali odločiti, kateri so pravzaprav tisti mediji, ki delujejo v javnem interesu, in kateri so tisti, ki upoštevajo interese svojih lastnikov, kapitalističnih družb in kapitala.

Pred javnim zavodom RTV Slovenija je zahtevno leto. Posledica znižanja RTV-prispevka v letu 2013 bo izpad prihodka javnega zavoda – več kot 9 milijonov evrov. To je enkraten primer v Evropi, saj nobena država kljub finančni krizi ni hromila delovanja javnega servisa. S tem bo delovanju javnega zavoda zadan hud udarec, saj bomo doživeli zelo radikalno krčenje celotne programske ponudbe in drugih dejavnosti.

Vendar ob tej priložnosti poudarjam, da bo RTV Slovenija, tako kot do zdaj, ostala zavezana kakovosti in neodvisnosti svojih programskih vsebin, ne glede na to, s kakšnimi pritiski se srečuje.

Spoštovani udeleženci in udeleženke I. konference slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije, ne zanemarimo moči novinarske besede. Skupaj lahko spremenimo našo realnost. Želim vam uspešno in produktivno delo na konferenci, vsem udeležencem iz tujine pa tudi prijetno bivanje v Ljubljani in Sloveniji.

Ljudmila Novak
Podpredsednica Vlade RS, ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu

Spoštovani predsednik Svetovnega slovenskega kongresa dr. Boris Pleskovič, spoštovane novinarke in novinarji, drage rojakinje in rojaki!

Veseli me, da vas lahko kot ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu pozdravim ob priložnosti, ko ste se slovenski novinarji, ki delujete na različnih koncih sveta, srečali v domovini na prvi Konferenci slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije. Gre za čudovito priložnost druženja in izmenjavo izkušenj pri vašem delu.

Novinarji imate kot ustvarjalci medijskega prostora častno in tudi zelo odgovorno nalogo, saj z vašim delom veliko pripomorete k boljši informiranosti ter k oblikovanju javnega mnenja. Hkrati ste pomemben člen pri krepitvi nacionalnega duha in ohranjanju narodne identitete. Vsi vi, slovenski novinarji, ki delujete po svetu in domovini, ste izjemno zaslužni za ohranjanje slovenske identitete, kulture in kulturne dediščine, za kar se vam iskreno zahvaljujem. Zahvala gre tudi vašemu neprecenljivemu prispevku k ohranjanju, razvoju in negovanju slovenskega jezika.

Naj se zahvalim tudi Svetovnemu slovenskemu kongresu, še posebej pa predsedniku dr. Borisu Pleskoviču, ki je z organizacijo te konference izkazal podporo vsem novinarjem, ki se trudite, da se o Slovencih in Sloveniji sliši po vsem svetu. Organizacija takšne konference je pomembna za vzpostavitev stikov med slovenskimi novinarji, ki delujete doma in v tujini, za izmenjavo izkušenj ter za sodelovanje v prihodnosti. Verjamem v uspeh konference in upam, da se bo kot primer dobre prakse razvila v tradicionalni dogodek.

Predsedniku Svetovnega slovenskega kongresa dr. Borisu Pleskoviču in vsem organizatorjem želim odlično izvedbo konference, vsem udeležencem pa veliko ustvarjalnega duha pri vašem delu za Slovence doma in po svetu!

dr. Žiga Turk
Minister za izobraževanje, znanost, kulturo in šport

Svetovni slovenski kongres že več kot dve desetletji skrbi za ohranjanje stikov med Slovenijo in Slovenci, ki živijo zunaj njenih meja, v sosednjih državah in drugje po svetu, v Evropi in na drugih celinah. Za to skrbijo tudi nekatere druge organizacije, vendar je značilnost Svetovnega slovenskega kongresa navezovanje strokovnih stikov: gospodarstveniki, inženirji, zdravniki in drugi se občasno srečujejo, izmenjavajo mnenja, se med seboj spoznavajo in polagajo temelje za nadaljnje stike in dolgotrajno sodelovanje. Prvič pa Svetovni slovenski kongres prireja srečanje slovenskih novinarjev.

Prva konferenca slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije bo v času, ki do medijev in novinarstva ni zelo prijazen. Globalizacija je namreč vnesla vrsto sprememb v medijski prostor in na novo izoblikovala novinarski poklic. Dostop državljanov do informacij se je v zadnjih dveh desetletjih zelo spremenil.

Naj v kratkih obrisih navedem nekaj teh sprememb.

Dostop do informacij je takojšen in neposreden, saj ga omogočajo satelitski televizijski prenosi in svetovni splet, običajno takrat ko dogodek poteka. Gledalec torej ne opazuje dogodka, ki »se je« zgodil, ampak neposredno sledi dogajanju brez vmesnikov. Dostop je tudi interaktiven, saj na spletu, predvsem po družabnih omrežjih, tudi prejemnik informacije, državljan, lahko pove svoje mnenje, doda svoj komentar, skratka, prispeva k oblikovanju novice.

Vse te spremembe so spremenile poklic novinarja, ki je čedalje manj »prinašalec informacij« in tudi čedalje manj »komentator«. Informacije namreč prenašajo

mediji neposredno, kamere so na kraju samem in posredništvo novinarja ni več nujno za prenos informacij, komentatorji pa so vsi udeleženci forumov na spletnih straneh in torej novinarji niso več edini, ki s svojimi komentarji dopolnjujejo informacijo. Posledica tega je, da zanimanje za klasične medije upada in da še zlasti upadajo naklade tiskanih medijev, ki se tudi zaradi splošne gospodarske krize spoprijemajo z velikimi finančnimi težavami.

Ta slika velja tudi za Slovenijo. Ko razpravljamo o vlogi novinarja pri nas, teh dejstev ne smemo prezreti. Ne smemo si domišljati, da je Slovenija kakšen otok sreče v razburkanem morju.

Konferenco Svetovnega slovenskega kongresa torej razumem tudi kot priložnost, da preverimo, kje pravzaprav smo, seveda predvsem glede na medijsko pokrivanje dejavnosti in prostora Slovencev v zamejstvu in po svetu. Kar nekaj nalog imamo pred seboj.

Med drugim moramo preveriti, ali mediji v Sloveniji ustrezno poročajo o dogajanju med Slovenci v zamejstvu in svetu. Bojim se namreč, da ni tako, da podcenjujemo dosežke teh naših rojakov in se z njimi premalo ukvarjamo; da se poročila omejujejo na težave, na uspehe pa prepogosto samo na nekaterih področjih, morda v kulturnih dejavnostih, veliko manj v športu, saj večina Slovencev ne ve, da imamo med zamejci tudi svetovne prvake, da o znanosti in gospodarstvu ne govorimo.

Preveriti moramo tudi, kako naj Slovence v tujini, še zlasti tiste, ki živijo zelo daleč, ustrezno obveščamo o Sloveniji. Tiskane revije so sicer zelo lepe, ampak danes si ljudje želijo hitrih tekočih informacij in ne berejo več novic o dogodkih pred mesecem dni, če so lahko tem dogodkom neposredno sledili na spletnih straneh.

Nadalje moramo preveriti, zakaj se nekateri novinarji iz zamejstva in zdomstva uveljavljajo v tujih medijih in dosegajo zavidljiva, tudi vodilna mesta pri medijih drugih držav, novinarji iz Slovenije pa nekako ne morejo iz samozadostnosti slovenskega medijskega prostora. Vprašanje je, ali razlogi niso globlji, morda tudi v vzgoji, ki študentom novinarstva na posreduje izobraževanja, ki bi temeljilo na vrednotenju resnicoljubnosti in nepristranskosti, temeljnih načel novinarstva.

Nazadnje moramo preveriti, kako Republika Slovenija obravnava slovenske novinarje, ki živijo v zamejstvu in zdomstvu, kako vrednoti njihovo izobrazbo, ali jim omogoča enakovredno sodelovanje pri razpisih, kako je z razširjenostjo manjšinskih medijev v Sloveniji in slovenskih medijev v okoljih, v katerih živijo Slovenci zunaj meja Slovenije, skratka, ali res govorimo o nekem skupnem slovenskem medijskem prostoru.

Nakazal sem le nekaj vprašanj. Konferenca, ki jo je pripravil Svetovni slovenski kongres, nam bo gotovo dala vrsto odgovorov, ki jih bomo koristno uporabili tudi pri pripravi oziroma spremembah zakonodaje.

Ministrstvo, ki ga vodim, je pristojno tudi za medije in zato nas še posebej zanimajo vaše ocene in želje, kritike in morda tudi pohvale. Zagotavljam vam, da vam bomo prisluhnili, ker želimo, da se slovensko novinarstvo, tudi tisto zunaj meja Republike Slovenije, prilagaja razmeram in sledi sodobnim tokovom novinarstva, ki jih ne narekujejo naše želje, ampak so posledica globalizacije.

Ne morete jih ustaviti, lahko pa se vanje vključite in tako še učinkoviteje opravljate poklic, ki ga mnogi še vedno razumete kot poslanstvo, saj Slovencem zunaj meja ne sporočate samo novic in komentarjev, ampak skrbite tudi za slovenski jezik, saj prispevate k ohranjanju slovenščine med rojaki, ki so raztreseni po svetu. Slovenija vam mora biti za to še posebej hvaležna in naša naloga je, da to hvaležnost v mejah možnosti in ustrezno zapišemo v slovensko zakonodajo.

Franc Pukšič
Predsednik Komisije DZ za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu

Spoštovane gospe, spoštovani gospodje, cenjeni organizatorji.

V veliko čast in zadovoljstvo mi je, da vas smem pozdraviti na I. konferenci slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije.

To iniciativo organizatorjev zelo pozdravljam. Uveljavitev skupnega slovenskega kulturnega prostora, ki obsega območje poseljenosti avtohtone slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah in sodelovanje s Slovenci po svetu ni mogoče učinkovito uresničiti brez dobre medijske spremljave.

Interes Slovenije je oblikovati skupni medijski prostor, ki bo omogočal večjo promocijo dosežkov in vsebinskih dejavnosti avtohtone slovenske narodne skupnosti, s tem pa uresničitev skupnega slovenskega kulturnega prostora. Že uveljavljeni manjšinski mediji v obmejnem prostoru naj bi zagotovili kakovostne in celovite informacije o položaju in delovanju manjšine ter večjo medijsko integracijo obmejnega prostora. Še večje poročanje o pozitivnih dosežkih in vsebinskih dejavnostih avtohtone slovenske narodne skupnosti, pa bi lahko okrepilo njeno samozavest ter s tem kulturno in jezikovno identiteto. Zagotovitev informacij v maternem jeziku bo preprečila asimilacijo manjšine.

Vse to pa ni naloga zgolj manjšinskih medijev, ampak tudi osrednjih slovenskih medijev.

V interesu Slovenije je podpora tistih projektov s področja medijev, ki bodo prispevali h kohezivnosti in trajnostnem razvoju obmejnih območij. Večja promocija

dosežkov iz različnih področij, bo namreč prispevala k odpravi ovir za uspešno integracijo obmejnega prostora, saj bodo s pomočjo medijev preko spoznavanja dejavnosti manjšine premeščene zgodovinske ovire, kar bo povečalo kohezivnost obmejnega območja. Prav tako bo večja kohezivnost območja prispevala k večjemu izkoristku razvojnih priložnosti, kar bo prispevalo k večjemu trajnostnemu razvoju. Rezultati takšnih medijskih projektov pa bodo uporabni tudi kot podlaga za sprejemanje strateških odločitev, saj bodo izoblikovane smernice za uspešno integracijo medijskega prostora. Nekaj takšnih projektov že podpirata Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport v okviru ciljnih raziskovalnih programov, želimo pa si tudi novih pobud.

Osrednja vloga manjšinskih medijev je obveščanje pripadnikov manjšine v maternem jeziku in krepitev njene povezanosti z matico. Status manjšinskih medijev v sosednjih državah je zakonsko urejen, Slovenija pa bo morala aktivneje pristopiti k programski, organizacijski ter vsebinski prenovi zamejskih medijev, da se doseže racionalnejša poraba denarja in njihova višja kakovost.

Posebno vlogo pri večji medijski prepoznavnosti Slovenije v tujini pa imate tudi novinarji slovenskega rodu, ki živite in delujete v svetu. S prepoznavanjem vloge slovenskih skupnosti v teh okoljih prispevate h krepitvi sodelovanj držav v katerih delujete, s Slovenijo, na področjih kulture, znanosti, gospodarstva in drugih področjih. Še posebej pa bi želel poudariti vaš pomen, ki ga lahko imate pri uresničevanju kroženja možganov in drugih vrhunskih strokovnjakov ter mladih Slovencev, ki delujejo po svetu. V časih gospodarske in finančne krize smo skupaj lahko močnejši le, da združimo odlične potenciale, ki jih imamo doma in po svetu. To moč pospeševanja povezav in novih mreženj pa imate vi. Današnji dogodek razumem kot poskus mreženja tistih dejavnikov, ki naj bi prispevali k uresničevanju novih ciljev držav za pospeševanje svoje konkurenčnosti in razvoja.

Takšna mreženja podpiramo tudi v Komisiji Državnega zbora RS za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Zadnje vseslovensko srečanje, 5. julija 2012 v Državnem zboru je potekalo na temo medgeneracijskega dialoga. Namen srečanja je bil vzpodbuditi tiste projekte, ki bi lahko vzpodbudili sodelovanje oziroma komunikacijo med mlajšo in starejšo generacijo in bi lahko prenesli znanje in izkušnje na različnih področjih. Prav tako smo julija letos v sodelovanju z Uradom Vlade RS z Slovence v zamejstvu in po svetu organizirali dogodek, ki naj bi z odpravljanjem administrativnih ovir prispeval k mreženju gospodarskih dejavnikov doma in po svetu.

Komisija za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu si skladno s sprejetim programom dela prizadeva za poslanca v slovenskem parlamentu, ki bi ju izvolili Slovenci iz zamejstva in iz sveta. Vloga obeh bi bil prispevek k oblikovanju skupnega kulturnega in medijskega prostora.

Svetovnemu slovenskemu kongresu bi izrekel iskrene čestitke za ves svoj trud in prizadevanja, ki naj bi Slovenijo naredila močnejšo in prodornejšo.

Miro Petek
v.d. Generalnega direktorja direktorata za medije na Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport

Več kot sedma sila in četrta veja oblasti

Mediji in novinarji so skozi zgodovino dobili različna poimenovanja. Sedma sila, četrta veja oblasti, psi čuvaji in podobno. To nakazuje, kako pomemben družbeni podsistem je to. To je sila, ki lahko menja ministre in vlade, zaneti vojne; to je tista veja oblasti, ki nadzira tri klasične veje oblasti (resda četrta veja oblasti velikokrat sama ostaja brez nadzora); in mediji ter novinarji kot psi čuvaji bdijo nad dogajanji v družbi in čuvajo, da ne bi preveč zašli na stran pota. In kar je najbolj pomembno, odgovorni in pošteni mediji in novinarji, ki delajo v imenu javnosti in za javnost, ki informirajo, da se lahko ljudje odločajo, so temelj in pogoj demokracije.

Slovenski novinarji in mediji v zamejstvu in slovenski novinarji in mediji po svetu tej klasični in splošni vlogi medijev in novinarstva dodajajo še druge dimenzije in dodatni pomen. So več kot sedma sila, četrta veja oblasti ali psi čuvaji. Na prvem mestu sta seveda slovenski jezik in kultura. V okolju, kjer slovenščina ni jezik večine, je pisanje v slovenskem jeziku in izhajanje slovenskih medijev še posebno poslanstvo. Tiskani in tudi drugi mediji Slovencev zunaj meja Slovenije vlagajo velike napore, da svojo publiko nagovarjajo v književni slovenščini in tako širijo izborno slovenščino. Ker pišejo o kulturi ali s prispevki, ki že segajo zunaj novinarstva in posegajo v umetnost, bogatijo slovensko kulturo. Njihov pomen je velik, ker beležijo dogajanja znotraj slovenske skupnosti in dogajanjih v matični državi. Medijska krajina je danes pridobitno naravnava in v medijih večinskega naroda bogato in raznoliko družbeno in kulturno dogajanje znotraj slovenske skupnosti v

večinskih medijih ne dobi ustrezne pozornosti. Večjo ali celo pretirano pozornost dobi, kadar gre za afero ali škandal. Pomembni so tudi zato, ker večinski mediji ali mediji večinskega naroda velikokrat povzemajo zapise v medijih, ki izhajajo v slovenskem jeziku. Novinarji večinskega naroda iščejo med slovenskimi novinarji po svetu informacije o Sloveniji, saj dobro vedo, da so lahko najboljši vir. Mogoče se bo slišali pretirano, vendar ni daleč od resnice: slovenskim novinarjem in slovenskim medijem po svetu bi lahko pripisali tudi vlogo ambasadorjev. Nikakor ne smemo pozabiti: novinarji slovenskega rodu zunaj Slovenije so v svojih okoljih pomembni mnenjski voditelji in s svojo mrežo in vplivom so imeli velik pomen tudi v času osamosvajanja in priznavanja Slovenije. V demokratičnem svetu velja svoboda in pluralnost nazorov in političnih opredelitev, vendar je v oklepaj treba dodati, da včasih nekateri mediji in novinarji onstran meje postavljajo na rob medijskega prostora del slovenske populacije, ki ne sodijo v njihove ideološke okvire. To pa ni dobro. Na drugi strani pa tudi mediji v Sloveniji ne izkoristijo vsega potenciala, ki ga imamo med slovenskimi novinarji v zamejstvu in po svetu: njihova vpetost v drugo okolje, poznavanje jezika, kulture in politike, kjer živijo, bi lahko bilo dragoceno za slovenski medijski prostor.

Če smo na začetku omenili, da ima novinarstvo v zamejstvu in med Slovenci po svetu dodaten pomen in vlogo, potem ne bo odveč, če omenimo, da ima za razliko od večinskih medijev tudi dodatne probleme. Gre za vprašanje majhnosti, omejenega trga in omejenega števila bralcev. Zato je to dragocenost treba čuvati, čuvajo jo naj države, kjer Slovenci živijo, k razvoju in preživetju te medijske krajina pa mora svoje prispevati tudi Slovenija. Dolgoročno bo evro v časopise ali knjige ali kakšno drugo medijsko platformo, ki se razširja v slovenskem jeziku, boljše naložen kot financiranje kakšne veselice, pod kakršnim koli naslovom že poteka. Svetovni slovenski kongres je v dobrih dveh desetletjih obstoja ničkolikokrat dokazal svoj pomen in veliko dodano vrednost za Slovenijo in slovenstvo. Ta konferenca je nov list v delu kongresa. Ker sem sam četrt stoletja svojega življenja preživel v novinarskih vrstah in sem z mediji profesionalno povezan tudi danes, sem se resnično razveselil letošnje konference slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije. Prepričan sem, da prva konferenca ni zadnja in da bo sledila tradiciji in uspehom konference zdravnikov ali znanstvenikov ter gospodarstvenikov. Brez teh si danes ni več mogoče zamišljati kvalitetnih odnosov med Slovenijo in Slovenci zunaj Slovenije.

Častni pokrovitelj

Janez Janša
Predsednik Vlade Republike Slovenije

Spoštovane novinarke, cenjeni novinarji!

Če bi svet in vse okoli nas poskušali definirati skozi barvno lestvico, bi ugotovili, da ga sestavlja mavrična paleta barv. Nekatere so svetle, vesele in radožive. Druge so hladne in mračne. Da je paleta barv neskončna, ugotovimo, kadar jih želimo z besedami preliti na papir. Tudi zato nikoli ne moremo sveta opisati samo črno-belo. Vsak barva ima svojo zgodbo. Svojo pripoved. In svoje sporočilo, ki bo postalo del našega vsakdana in našega življenja.

Ni zgolj fraza trditev, da so mediji sedma sila ali četrta veja oblasti. Novinarke in novinarji ste tisti, ki zmorete in morate v različnih javnih razpravah pokazati ogledalo družbenemu dogajanju. Vaše delo odraža stanje duha v družbi in lahko s svojo kritično besedo pomembno usmerja tok družbenega dogajanja. To se je pokazalo v pomembnih trenutkih slovenske zgodovine. Takrat je bila moč pisane in govorjene besede izjemna.

Zaradi vaših zgodb smo uspeli biti enotni v naših sanjah. In smo uspeli naše sanje poslati v svet. Z vašo pomočjo smo jih delili z našimi dragimi rojaki v zamejstvu in po svetu. Z vašim poročanjem smo svetu uspeli sporočiti svojo resnico. »Resnico, ki je neizpodbitna«, kot je dejal sir Winston Churchill, »resnico, ki jo lahko zataji strah, ki jo lahko zasmehuje nevednost, ki jo lahko popači zloba, a je vedno tam.«

Tudi v teh kriznih časih, ko so se pred našim pragom nakopičile skrbi in ko stanje v državi ni rožnato, moramo najti vrelec skupne energije in optimizma, s katerim bomo zmogli premagati naše težave.

Ne pričakujemo brezpogojne podpore. Ali strinjanja. Če si izposodim besede Ernesta Hemingwaya in se malo pošalim, bi rekel: »Kadar se novinarji strinjajo z mano, se vedno sprašujem, kaj sem naredil narobe.« Želimo si kritičnega in objektivnega pa tudi in predvsem nepristranskega poročanja, ki bo tako slovenski kot tuji javnosti predstavilo realno sliko stanja v Sloveniji.

Čeprav je v današnjem svetu množičnih komunikacij domovina – tudi, kadar živite izven nje – pravzaprav vedno na dosegu enega klika miške, je vseeno pomembno, da se srečujete tudi tu, od koder izvirajo vaše korenine. Izkušnje in znanstva, ki se stkejo na takšnih srečanjih, so še posebej za vas, novinarje, ki ste neprestano v iskanju različnih virov in informacij, neprecenljiva.

Verjamem, da boste ob pogovorih na I. konferenci slovenskih novinarjev iz sveta in domovine našli tudi nekaj časa za druženje in da se boste prihodnje leto z veseljem vrnili na že drugo tovrstno konferenco. Želim vam kvalitetnih razprav in veliko novih novinarskih prijateljstev ter znanstev.

Uvodna predavanja

Percepcija zamejstva in zdomstva v slovenskih matičnih medijih

Darka Zvonar Predan*

Kot časnikarka s skoraj petintridesetletno časopisno kariero nikoli nisem bila kabinetni človek. Teren v živo in pogovori z najrazličnejšimi ljudmi so mi bili vedno pomembnejši od suhoparne statistike in pisarniških teorij, zato je v tem duhu zastavljen tudi moj prispevek. Od očitkov, da ne gre za znanstveno analizo, se že vnaprej ograjujem s priznanjem, da res ne, objektivna analiza, čeprav bom morda marsikoga s tem razočarala, tudi ni bila moj namen in to delo prepuščam cenjenim kolegicam ter kolegom po inštitutih in fakultetah. Naj torej začnem z osebno zgodbico izpred desetih let, ko me je splet okoliščin za štiri leta postavil v Trst in je enajstletni sin šolo v Mariboru zamenjal za tržaško slovensko šolo. Kako so se naši – ne ravno neizobraženi - znanci v Mariboru čudili, da lahko otrok v Trstu obiskuje slovensko šolo, saj niso imeli pojma, da te obstajajo! Celo kakšna učiteljica, stoodstotno prepričana, da bo šel naš nadebudnež menda ja v mednarodno angleško šolo, je bila med njimi.

Tudi zato sem začela iz Trsta poročati za Večer o življenju tržaške slovenske skupnosti in njenem kulturno-političnem delovanju, v Večerovi sobotni prilogi pa objavljati izčrpne intervjuje z njenimi vidnejšimi predstavniki. Na lastno pobudo, ki pa je bila po zaslugi nekaterih urednikov dobro sprejeta, čeprav je v uredništvu prevladovalo mnenje, da sta Trst in Gorica zaradi geografske oddaljenosti zanimiva še bistveno manj kot avstrijska Koroška in tamkajšnja slovenska manjšina. Dnevnik Večer do zamejstva in zdomstva v svoji več kot 60-letni zgodovini, seveda v soodvisnosti s političnimi »trendi«, ni bil neobčutljiv, nasprotno, a moje bivanje v Trstu je padlo v čas »tržnega gospodarstva« in prepričanja, da se z dobičkom prodajata le kri in sperma. Pripomniti moram, da moje pisanje o tržaškem slovenstvu časopisne naklade res ni dvigovalo, čisto brez odmeva pa tudi ni bilo.

So pa odmevi, čeprav pozitivni, potrjevali moj občutek, da je zamejstvo tako za slovenske medije kot za javnost ne glede na geografsko bližino duhovno daleč. Tako je kljub vsemogočnemu internetu s facebooki in twitterji vred tudi danes; ta tako rekoč terra incognita postane predmet zanimanja v glavnem samo kot eksces (npr. nedavno obujanje spomina na afero Velikovec) ali po zaslugi kakšnega izjemnega posameznika, kakršen je Boris Pahor. Čeprav ne tvita in ni odprl svojega profila na Facebooku, ga ni medija pri nas, ki da kaj nase in bi pisatelja prezrl, ko je pred kratkim praznoval 99. rojstni dan. Toda Pahor je moral dočakati visoko starost, da je postal nekakšen zvezdnik, ki ga hodi poslušat staro in mlado. Tudi v Sloveniji, za deželo, ki morda še bolj kot druge rada posluša tuje preroke, je to precejšen dosežek. Vendar publiciteta okoli njega zgolj prikriva resnico, da je Pahor za medije »tržno blago« samo zaradi svoje nenavadne in izjemne osebnosti, ne zaradi tega, ker je zamejec in bi koga zelo zanimalo, kaj se tam dogaja. In žal gospod Pahor tudi ne bo večno tisti, ki priteguje medijsko pozornost, ob tem pa nastavlja matici ogledalo njenega odnosa do zamejstva.

Moč medijev je za percepcijo zamejstva v matici seveda pomembna, vendar je omejena. Tisk, če se osredotočim nanj, deluje na trgu, dogajanje v zamejstvu pa za glavnino slovenskega bralstva, kaj šele za medijske lastnike, ni tržno blago.

Tako je tudi zato, ker so nas desetletja ločenega življenja - na obeh straneh meja, ne samo v Sloveniji - duhovno, politično, gospodarsko in tudi kulturno odtujila do te mere, da se kljub današnjim odprtim mejam ne uspevamo poistovetiti kot en narod. Ni res, da v Sloveniji nikogar ne zanima, kaj se v zamejstvu dogaja, moja izkušnja s pisanjem za Večer iz Trsta je pozitivna (ponudba je spodbudila povpraševanje); toda javnost zamejstvo še naprej obravnava kot »tujino«, ne kot skupni slovenski kulturni prostor, ki je bolj politična sintagma, floskula, kot stvarnost. In za svojo matično redakcijo sem v času bivanja v Trstu bila dopisnica iz tujine, ne iz »skupnega kulturnega prostora«.

Seveda je matična država najbolj odgovorna za krepitev svojih vezi z rojaki zunaj njenih meja. S Slovenijo in Slovenci pa je tako, da smo se celo v dobrih časih še najraje ukvarjali sami s seboj, z drugimi, vključno z zamejstvom, pa le toliko, koliko je določeni politični opciji to bilo v interesu in koliko so nas k temu prisilile zunanje okoliščine. S krizo se Slovenija, tako se zdi, še bolj zapira vase in se še manj ukvarja z drugimi, zamejstvo pa si bo še težje priborilo medijsko pozornost. Navsezadnje v krizi mediji varčujejo tako, da zapirajo dopisništva v tujini in »tujini« (beri zamejstvu), nekateri, tudi tisti, ki se imajo za »osrednje slovenske« pa so to storili že kmalu po prehodu v tržno gospodarstvo.

Spodbudno je, da RTV Slovenija (še) novinarsko pokriva ta prostor, da ta ne bi povsem izginil iz nacionalnih medijev, in videli bomo, ali bo tudi nova Siolova TV z državnim Telekomom v ozadju imela več »državotvornega posluha« od njene komercialne konkurence.

Sredi 90-tih let so vodstva treh osrednjih časopisnih hiš (Delo, Večer, Dnevnik) predlagala državi, da bi skupaj organizirali in financirali distribucijo slovenskega tiska v zamejstvo, saj bi bila po komercialnih merilih ta distribucija predraga. Država ni pokazala interesa, pa tudi časopisi se na koncu o tem niso uspeli dogovoriti (saj so na malem slovenskem trgu bili konkurenti), tako da je pobuda padla v vodo. Ko so kasneje vsak zase organizirali prodajo na Tržaškem, kjer je za razliko od avstrijske Koroške bil na voljo zainteresirani distributer, se je pokazalo, da med zamejci tudi ni posebnega zanimanja za slovenski tisk. Ponudba je bila, a ni bilo pravega povpraševanja, posledično so prodajna mesta v Trstu najprej zmanjševala naročila, zatem je postopoma tudi slovenski tisk – z redkimi izjemami – izginil iz tržaških kioskov.

Začarani krog torej: časopisi so bili na voljo, pa so se slabo prodajali, ker so se slabo prodajali, jih čez čas ni bilo več na voljo. Če že kritično govorimo o percepciji zamejstva v slovenskih medijih, je torej treba hkrati ugotoviti, da je tudi percepcija slovenskih medijev v zamejstvu očitno slaba – a o tem naj govorijo drugi, bolj poklicani.

Za pošteno sliko o medijski percepciji zamejstva v Sloveniji je zato vsekakor treba pogledati na obe strani meje. Naj bom malce izzivalna. Če odmislim afero Safti, ki jo je v veliki meri spodbudila matična država, gotovo ni pozitivni percepciji tržaškega zamejstva koristil projekt časnika Republika v začetku 90-tih let - kot izrazito politični medijski projekt, ki ga je velik del javnosti razumel kot pomoč tržaškega zamejstva slovenski levici (ne bom razpredala o tem, kdo je bil takrat – in je še danes - levica in kdo desnica v Sloveniji) in kot vmešavanje predstavnikov manjšine v notranjepolitične razmere v Sloveniji. Zamejstvu takšna percepcija, v veliki meri upravičena, ni koristila.

Podobno velja za minule spore znotraj manjšinskih organizacij na avstrijskem Koroškem. Slabih novic je tako že v matični državi dovolj in jih je javnost sita (kar je gotovo tudi eden od razlogov za padanje naklad t. i. resnih časopisov), pa jih noče slišati še iz zamejstva.

In zdomstvo oziroma Slovenci po svetu? Resda so slovenski mediji po letu 1990 začeli kazati več zanimanja tudi za slovenske skupnosti na drugih celinah, ki so še v drugi polovici osemdesetih doma veljale za politično neprimerne, nespodobne, toda po začetni vnemi je medijsko zanimanje za Slovence zunaj Evrope kmalu presahnilo, ne da bi korenito spremenilo stereotip o njih kot »tujku« oziroma samo »pogojno naših«. Demosova vlada je imela dober namen, da po desetletjih anatemiziranja politične emigracije v Argentini, Avstraliji, Kanadi, ZDA in drugod slednjo pritegne k nastajanju samostojne Slovenije in jo spodbudi k vračanju domov, a je podcenila učinke dolgoletne indoktrinacije in splošnega strahu pred tujci, močno navzočega med Slovenci še zlasti v času razpadanja Jugoslavije. Vračajoči Slovenci so tako bolj kot aplavzov bili deležni nezaupanja in včasih celo odkrite ksenofobije, paradoksalno pa je, da so mediji do takšnih izpadov bili nemalokrat celo strpnejši

kot do izrazov netolerance do neslovencev; očitno po načelu »Slovenec Slovencu Slovenec«.

Mediji so pač del družbene stvarnosti, lahko je od njih zahtevati, da bi bilo boljši od nje, a težko – naj ne zveni kot opravičilo – to doseči.

***Darka Zvonar Predan**

Je diplomirana sociologinja, ki je od leta 1978 zaposlena v mariborski časopisni hiši Večer. Novinarsko kariero je začela v tedniku 7dni, sredi devetdesetih pa odšla k dnevniku Večer, kjer je bila v drugi polovici devetdesetih in nato spet v letih 2006-2008 tudi urednica notranje politike. Od 2002 do 2006 je živela v Trstu in pisala za Večer. Je prejemnica dveh novinarskih nagrad, Tomšičeve (1990) in nagrade Jurčičevega sklada (2001) za novinarske dosežke.

Novinarska svoboda v primežu politike in kapitala

Mitja (Dimitri) Volčič*

Novinar je subjekt, še bolj pa objekt. Ne more pa ostati v brezbarvnem in brezosebnem prostoru, brez osebne krivde. Časi tiste svobode so se končali v času srednješolskega časopiska, kjer smo ponosno povedali kdo smo, kaj hočemo, vse in kako se bomo borili za osebno čistost, za vse etične vrline. Pragmatičnost je rezultat kompromisa, v katerega so vpisani politika in tudi kapital. Če se nekdo naveliča kompromisov (in ima odrasle otroke), zapusti poklic, torej ni več novinar, pač pa lahko s svojim razočaranjem oplodi mnoga polja.

Televizija ja kakor Frankenstain, normalen človek z nekam dolgimi zobmi, ki v večernih urah sesa naše denarnice.

Z elementarno semijološko analizo, (kodeks, njegovo razbijanje, struktura hard in soft, Chomsky, 'imitation game' in vsa ostala kramarija vsakodnevne analize v redakcijah) smo opravili svoje delo. Ampak novinarska svoboda pri tem ne sodeluje, niti vpliva eden od stotih rokodelcev ob zadevščini. Kar velja za pijačo, velja seveda za kandidata stranke; pred, med in po volilnih ofenzivah. Menja se vlada, menja se direktor, ostajajo vsi problemi. O tem priča tudi moja osebna izkušnja.

Tehnologija je odločilno vplivala na afriške revolucije, internet ustvarja simbole, sakralizacijo in skupnosti - tudi takrat, ko ne more vsiliti končnega rezultata. 180 držav Združenih narodov dobiva v raznih oblikah mednarodno pomoč, v večini šepajočih skupnosti so vlade šibke, kaos vlada v izražanju ciljev, ki (izmišljeni kot so, npr.: delovna mesta in višje pokojnine) pomagajo razdirati predzadnje heroje. Šibkost propagande je sorazmerna s šibkostjo države, pravijo v Harvardu.

Pri vseh elementih krize, osebna etika novinarja le redkokdaj pride na raven konkretnih odločitev.

- ***Mitja (Dimitri) Volčič**

  Prvi novinarski poskusi v časopisih v Trstu, nato sodelavec od 1953 dalje na tržaškem radiju. Od 1956 do 1994 redna služba v ustanovi RAI. Lokalni kronist, prehod v Rim v skupino mednarodnih poročevalcev. Stalni dopisnik in vodja urada za vzhodno Evropo na Dunaju, zatem v Pragi (vojaška zasedba 1968), v Moskvi, Bonnu in znova v Moskvi. Daljša bivanja na Kitajskem in v Združenih državah, na Poljskem (doba Solidarnosti) in na mednarodnih konferencah (dva tedna na mesec v Helsinkih od 1972 do 1975). Vrhunski sestanki SZ – ZDA, konference mednarodnega komunističnega gibanja, nove države po razpadu SZ itd. V letih 1993-94 glavni urednik informacije na prvem kanalu RAI, po izstopu iz televizije vodja novinarskega odseka pri privatnem koncernu CNR s 50 radijskimi postajami na državnem ozemlju, istočasno svetovalec pokrajinske vlade v Toskani. Občasno sodelovanje z italijanskimi dnevniki (iz Prage za turinski dnevnik La Stampa, iz Moskve za La Repubblica). Nad 40 italijanskih in mednarodnih odlikovanj, dva častna doktorata. Sedem knjig z delnimi prevodi v druge jezike. Nekaj let predavanja na univerzah. Senator v Rimu (manjšinski zakon) in član Evropskega parlamenta (poročevalec v času vstopa Slovenije v EU).

Izzivi modernizacije medijskega sveta skozi oči slovenskih novinarjev in slovenskih novinarjev v tujini – primerjava

PREDSEDUJOČA

Vlasta Jeseničnik*

Generacija "YOU"

Ameriška revija Time je leta 2006 za osebnost leta razglasila YOU! VI! Osebnost leta smo po mnenju te ugledne ameriške revije postali MI, uporabniki in ustvarjalci svetovnega spleta, ki smo z blogi, s prispevki za Wikipedio, z videoposnetki, ki jih nalagamo na multikanalsko mrežo YouTube, z recenzijami knjig na Amazonu, pisanjem profilov za Facebook, kot je zapisal TIME, na svetovnem spletu naredili revolucijo in vajeti globalnih medijev prevzeli v svoje roke.

Ko sem leta 1996 postala dopisnica RTV Slovenija iz Moskve, novi mediji niso bili niti še v povojih. Na svetovnem spletu so se, sprva le kot osebni (spletni) dnevniki posameznikov, pojavili prvi blogi, največje medijske hiše, kot sta britanski BBC in ameriški CNN, so svoje vsebine na svetovni splet začele seliti v drugi polovici 90-tih let prejšnjega stoletja. Med poročanjem iz Združenih držav Amerike od 2005 do 2011 pa se je medijska krajina povsem spremenila. Leta 2005 se je pojavil YouTube, leto poprej najvplivnejše družabno omrežje Facebook, Twitter, ki so ga ustanovili leta 2006 se je v slabih petih letih uvrstil med deset najbolj obiskanih spletnih strani na svetu. Tvitu, zapisu v pičlih 140-tih znakih in Facebooku so ob izbruhu revolucij v arabskih državah (Tuniziji, Egiptu, Libiji) nekateri analitiki spočetka pripisovali več kot le mobilizacijsko moč. Razprave o vlogi družabnih omrežij pri vstajah v tem delu sveta so bile vroče. V medijskem svetu smo priče tektonskim premikom, ki postavljajo pod vprašaj vlogo, ki jo opravljajo tradicionalni mediji, njihovo odzivnost, vpliv na oblikovanje javnega mnenja, tudi kredibilnost. Vprašati se moramo, kdo so ob dejstvu, da družabna omrežja in nove tehnologije

omogočajo hitro, skorajda necenzurirano širjenje informacij sploh še uporabniki klasičnih medijev, oziroma, kako dolgo jih bodo ti uspeli obdržati. Kakšno interakcijo pričakujejo uporabniki, ki so, kot trdi TIME, vajeti globalnih medijev prevzeli v svoje roke, kje so meje participativnega novinarstva, bo svetovni splet, na katerem lahko v vsakem trenutku objaviš vse, povozil klasične medije?

Tudi tehnologija in internet novinarjem elektronskih medijev v času, ko sem začela poročati iz Rusije, še nista omogočala hitrega in kvalitetnega prenosa avdio in video vsebin do radijskih in televizijskih studiev. Za snemanje, montažo in objavo prispevka smo potrebovali precej več časa kot zdaj, ko sodobna avdio in video oprema, računalniki ter širokopasovne povezave do spleta zagotavljajo hitro potovanje informacij in objavo prispevkov. Razvoj tehnologij je izjemen!

Izzivi, s katerimi se soočajo klasični mediji, so veliki, medijske hiše pa pred težkimi odločitvami. Klasični mediji bodo kljub hudi konkurenci ekonomsko preživeli, a le, če bodo uporabnikom ponudili vsebine, za katere bodo ti pripravljeni plačati.

***Vlasta Jeseničnik**

Je voditeljica osrednje informativne oddaje na Televiziji Slovenija, TV Dnevnik in komentatorka v zunanjepolitični redakciji. Na televizijo se je vrnila leta 2011, po petnajstih letih poročanja za Radio in Televizijo Slovenija iz Rusije in Združenih držav Amerike.

V svoji bogati karieri dopisnice iz svetovnih velesil je poročala tudi iz številnih kriznih žarišč. Med rusko-čečensko vojno je bila na bojiščih v Čečeniji, septembra 2004 je bila priča drami talcev v osnovni šoli v Beslanu, ki se je končala s smrtjo več kot 300 ljudi. Iz Afganistana je med vojno poročala o obračunu ZDA in zahodnih sil z režimom talibanov, bila je prva slovenska novinarka, ki je vstopila v ameriško vojaško oporišče Guantanamo na Kubi, kjer so zaprti teroristični osumljenci, in edina slovenska novinarka, ki je s Haitija poročala o katastrofalnem potresu, ki je prizadel to državo januarja 2010. Leta 2001 je prejela nagrado društva novinarjev Slovenije Consortium veritatis za izstopajoče novinarske stvaritve v letu 2001, posebno priznanje za dosežke v letu 2001 ji je podelila RTV Slovenija, revija Jana pa jo je istega leta izbrala za Slovenko leta. Je avtorica več dokumentarnih filmov. Vlasta Jeseničnik je diplomirana politologinja mednarodne usmeritve. Na University of Knoxville, Tennessee v Združenih državah je po diplomi še leto dni študirala novinarstvo in mednarodne odnose, svoje novinarsko znanje je dodatno izpopolnjevala na Reuters News Agency.

Dvojno poslanstvo manjšinskih novinarjev

Bojan Brezigar*

Naloga novinarjev je posredovanje novic, informacij, komentarjev ipd. javnosti, katero naslavljajo. To je ena najsplošnejših definicij novinarskega poklica.

Naloga novinarjev, ki pišejo za medije narodnih manjšin, je bistveno drugačna: ti novinarji namreč prinašajo materni jezik v družine. Res je, da pri številnih manjšinah to nalogo opravljajo šole, ampak to seveda ne zadostuje. Pripadniki manjšin namreč živijo v izrazito tuje govorečem okolju, obdani so z informacijami večinskega naroda. Na županstvo, v državne in krajevne urade, v zdravstveni dom, tudi v trgovino, k mehaniku in k frizerju hodijo »v jeziku večinskega naroda«, če se lahko izrazim. Obdajajo jih mediji, ki uporabljajo večinski jezik, tudi kino in glavnina kulturnih prireditev se v tistem okolju odvija v večinskem jeziku in isto velja za družabno življenje.

Vsemu temu ne moreta kljubovati samo šola in družina; pa še družina je pogosto narodnostno mešana in je občevalni jezik v domači hiši jezik večinskega naroda in ne jezik manjšine. To tem bolj v primeru, ki seveda velja za Slovence v Italiji in Avstriji, ko je večinski jezik izraz velikega evropskega naroda, ki je v celoti jezikovno opremljen.

Tu imajo zelo pomembno vlogo novinarji, sredstva javnega obveščanja v jeziku manjšine. Ti mediji prinašajo v družine tudi jezik, živ jezik, tisti, ki ga šola ne ponuja. V šoli se ne učimo o nogometu, o vremenskih napovedih, o prometnih nesrečah, o filmskih zvezdnikih, o modi, da navedem samo nekaj primerov. Pa vendar so prav to teme, ki jih najpogosteje uporabljamo v družbi, v vsakodnevnem življenju.

Če ne obvladamo izrazoslovja, se moramo zatekati k večinskemu jeziku. Mediji ljudem ponujajo to izrazoslovje, ljudem ponujajo teme, o katerih se nato pogovarjajo na ulici, v šoli, na delovnem mestu in v gostilni. To je dodana vrednost k ohranjanju jezika, živega jezika, ki tako postane uporabno sredstvo vsakodnevnega občevanja.

***Bojan Brezigar**

Novinar, diplomiran politolog, od leta 1973 do leta 2007 zaposlen na Primorskem dnevniku v Trstu, od leta 1992 do 2007 odgovorni urednik, je bil od mladih let vsestransko angažiran v organizacijah slovenske manjšine v Italiji. Deloval je na področju kulture in kot organizator na področju športa, dolga leta se je kot član stranke Slovenska skupnost posvetil tudi politiki, med drugim je bil župan občine Devin Nabrežina (1985-1990) in poslanec v deželnem parlamentu Furlanije Julijske krajine (1988-1992). Aktivno se je ukvarjal s problematiko manjšin v Evropi, bil je predsednik Evropskega urada za manj rabljene jezike (EBLUL 1997-2004) in je avtor številnih znanstvenih člankov o manjšinskih vprašanjih, objavljenih v slovenščini, italijanščini in angleščini ter prevedenih v nekatere druge jezike, med drugim v kitajščino. Bil je tudi predsednik Paritetnega odbora slovenske manjšine v Italiji (2007-2012) in član posvetovalnih odborov za manjšine pri predsedstvu italijanske vlade in italijanskega ministrstva za šolstvo. V letu 2008 je bil uradni govorec Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije v času predsedovanja Evropski uniji, trenutno pa vodi urad za stike z javnostmi pri slovenskem Ministrstvu za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.

Kako na spletu s skromnimi sredstvi do zavidljivih rezultatov: primer dobre prakse

Darko Bradassi*

Portal Slomedia.it je nastal šele pred štirimi leti v Trstu in je zato verjetno najmlajši medij med vsemi tu prisotnimi. Nastal je iz osebne pobude podpisanega sedanjega in tedanjega odgovornega urednika ter skupine zanesenjakov. Čutili smo potrebo, da vzpostavimo neko povezovalno nit med Slovenci, ki živimo v Italiji ter med Slovenci iz Italije in matične domovine ter Slovenci po svetu. Želeli smo neko odprto in propozitivno stičišče, ki bi lahko bilo koristno dialogu med nami samimi ter, zakaj ne, tudi s sosednjimi narodi.

Zasnovali smo splet, ki naj bi bil grafično in tehnično čimbolj prijazen za uporabnike. Pri tem so nam poskočili na pomoč odlični programerji iz Ljubljane. Začeli smo najbolj enostavno in varčno: uporabljali smo le nekaj računalnikov, vsakdo pa je objavljal članke kar iz svojega doma. Glavna redakcija pa je bila v stanovanjski sobi.

Objavljali smo novice predvsem v zvezi s krajevnim dogajanjem. Imeli smo tudi nekaj sreče. Le nekaj dni po prvih korakih Slomedie so namreč slovenski dijaki zasedli višje srednje šole. Slomedia je bila takoj občutno prisotna na terenu in rezultati so bili kaj kmalu spodbudni. V prvi vrsti si je z neposrednim poročanjem z zasedenih šol Slomedia pridobila simpatijo dijakov, po drugi strani pa tudi zanimanje s strani staršev in javnosti, ki je bila neposredno informirana. Obisk strani je že v prvih dneh beležil za tiste čase pomemben porastek.

Želja, da bi bile naše strani čim bolj multimedijske, je bila pravilna. Poročanje z zasedenih šol smo obogatili z videoposnetki ter z zvočnimi zapisi neposrednih intervjujev z dijaki ter seveda s številnimi fotografijami. Takih vsebin doslej naša

javnost, z izjemo radijskih in televizijskih poročil, ni poznala in jih je zelo dobro sprejela. Predvsem se je Slomedia predstavila kot sodoben medij.

Naše novice o zasedenih šolah so se kmalu razširile v Slovenijo in druga sreča je bila ravno v tem, da so bile zelo prodorne. Spoznali so nas številni slovenski mediji, ki so objavljali naše zapise in fotografije ter hkrati citirali Slomedio. Med prvimi so bili spletni časopis Vest in multimedijski portal RTV Slovenija. Počasi nas je spoznal tudi del slovenske javnosti in to le nekaj tednov, morda kakšen mesec, po začetku delovanja, česar niti največji optimist ni pričakoval!

Po drugi strani so bile naše strani inovativne tudi zato, ker so dopuščale komentarje, kar je bilo ravno tako, v taki obliki, pri nas še neznano. Pod članki so se tako pojavljali prvi komentatorji, iz zamejstva in iz Slovenije. Iz Slovenije so se zlasti vrstili solidarnostni komentarji na račun slovenske narodne skupnosti v Italiji. Iz zamejstva pa so mnogokrat prihajale kritike na organiziranost Slovencev v Italiji, kar dotlej ni bilo mogoče. Dopuščali smo svobodno izražanje, ne glede na barvo ali predmet komentarja, vendar smo hkrati pozivali k strpnosti in spoštljivem duhu. Komentatorji so bili tedaj registrirani, povečini s psevdonimom, kar pa se v naslednjih letih ni izkazalo za najboljšo izbiro in smo to zato spremenili. Danes imajo naši komentatorji ime in priimek, ker so registrirani na Facebooku in ravno preko Facebooka povezani z našimi stranmi.

V naslednjih letih je Slomedia prerasla samo sebe in dosegla zavidljive rezultate, kakršnih noben spletni medij (verjetno ne samo spletni) Slovencev v Italiji ni nikoli dosegel. Na naših straneh je bilo do 8.000 obiskovalcev v enem dnevu, naši najbolj brani članki pa imajo 18.000 ogledov.

Preselili smo se v uredništvo sredi Trsta. Naše novice redno prodirajo v širšo slovensko ter deloma inozemsko javnost. Mnogokrat naše izvirne novice povzema tudi Slovenska tiskovna agencija in preko nje številni slovenski mediji, z marsikaterimi med njimi tudi sodelujemo da izmenjamo material.

Na naših straneh smo imeli čast, da smo gostili izrecno za nas pripravljeno novoletno poslanico predsednika Republike Italije Giorgia Napolitana, ki je prispela v naše uredništvo neposredno iz Kvirinala in jo je predsednik Napolitano naslovil na slovensko ljudstvo ter poslanico predsednika Republike Slovenije Danila Türka za italijansko ljudstvo. Tedaj smo prehodno objavljali tudi strani v italijanskem jeziku, kar pa se v nadaljevanju zaradi finančnega bremena žal ni več izšlo.

Danes je Slomedia sodoben in demokratičen spletni medij, na katerem se ob multimedijskih novicah vrstijo številne debate obiskovalcev. Mnogi trdijo, da brez Slomedie te možnosti ne bi bilo. Tesno smo povezani s Facebookom, preko katerega imamo še dodaten, včasih privilegiran kanal komunikacije.

Želimo biti sodoben, prijazen, zanimiv in demokratičen spletni medij za dobrobit Slovencev, ki živimo tostran in onstran meje.

Predstavil sem vam le kratko poročilo, v katerem sem zaradi prostorskih omejitev omenil le del celote. Če bi koga zanimalo kaj več, ga vljudno vabim, naj nam piše na e-naslov info@slomedia.it.

***Darko Bradassi**

Rojen leta 1966 v Trstu, poročen in oče 14-letnega dekleta. Z novinarstvom se je začel ukvarjati že v zadnjih višješolskih letih. Najprej je sodeloval pri nekdanjem tedniku Gospodarstvo, nato dolga leta pri tedniku Novi list (sedaj Novi glas), ki ga je vodil dr. Drago Legiša. Po vpisu na tržaško univerzo, na fakulteto Političnih ved – sociološka smer, je redno sodeloval na RAI-Radiu Trst A v uredništvu slovenskih poročil, kjer pa, kljub drugačnim izgledom in obljubam, kot sam pravi, zanj ni bilo redne zaposlitve, saj so zaposlene izbirali le »ad nomen« in nikoli transparentno na javnem natečaju, podobno kot se to dogaja tudi pri ostalih zamejskih medijih.

Darko Bradassi je publicist od leta 1989. Bil je že odgovorni urednik nekdanjega vsedržavnega italijanskega spletnega portala Micrometeo, dvojezičnega mesečnika Trst-kmetijstvo-okolje in deželnega mesečnika meteorološke zveze Furlanije Julijske krajine Micrometeo.

V preteklih letih je bil zadolžen za službo za odnose s slovenskim delom prebivalstva v Furlaniji Julijski krajini pri Deželni meteorološki opazovalnici. Doštudiral je meteorologijo, ki še danes predstavlja zanj veliko ljubezen. Njegovi članki o vremenskem dogajanju, napisani v časnikarskem slogu, imajo pri bralcih velik uspeh. Redno jih objavlja v Slomedii, v Primorskem dnevniku, v Primorskih novicah, na Radiu Robin, dolga leta pa je z njimi sodeloval tudi na Radiu Trst A, na slovenski televiziji RAI 3, mnogokrat na Radiu Koper in na Televiziji Koper.

Od leta 2008 je odgovorni urednik spletnega portala Slomedia. Ukvarja se tudi s fotografijo in glasbo. Za fotografijo je prejemnik številnih mednarodnih nagrad. Nekatere njegove fotografije so v stalni krožni zbirki Republike Slovenije. Mnoge fotografije objavlja v spletnem portalu Slomedia.

Z vsakega zornega kota | z vsake strani – Al Jazeera

Every angle | every side – Al Jazeera

Katarina Drlja*

Al Jazeera dobesedno spreminja mnenja in stališča.
To so prave novice.
(Hilary Clinton)

Al Jazeera medijska mreža (AJMN) je začela s svojim delovanjem leta 1996 kot Arabski informativni program in je bila prva medijska hiša s celodnevnim informativnim programom s sedežem na Bližnjem Vzhodu.

Danes oddaja na šestih celinah in v več kot 150 državah. Zaposluje več kot 3000 ljudi z vsega sveta, med katerimi je več kot 400 novinarjev iz več kot 60 držav.

V desetih letih je AJMN prešla dolgo pot od bombardiranja leta 2001, ko so rakete ZDA uničile pisarno v Kabulu do pohval ameriške državne sekretarke Hilary Clinton.

Z angleškim programom se je začelo v letu 2006.

Sedaj ima AJMN približno 20 športnih programov in se še širi. Letos bodo na voljo še novi športni kanali, pripravlja pa se tudi informativni kanal v turškem jeziku.

Raziskave in treningi vodilnih strokovnjakov z različnih področij se nenehno izvajajo v lastnem Raziskovalnem in izobraževalnem centru.

Globalna mreža – ena najbolj vplivnih

Kot globalno usmerjena medijska hiša je AJMN sprejela etični kodeks katerega glavni poudarki so na vrednotah poštenosti, poguma, pravičnosti, uravnoteženosti,

neodvisnosti, kredibilnosti in raznolikosti, ob tem pa se ne daje prednost nikakršnim komercialnim ali političnim zahtevam, ki bi zasenčile profesionalnost.

Pridobivanje resnice in objavljanje, ki ne dopušča dvoma v veljavnost in točnost informacij.

Obravnavati gledalce s spoštovanjem in popolnoma upoštevati čustva žrtev, njihovih sorodnikov in gledalcev.

Pozdravljati pravično in pošteno medijsko konkurenco, ne da bi to vplivalo na lastne standarde delovanja in ne da bi posledično ekskluziva postala sama sebi namen.

Predstavljati raznolikost stališč in mnenj brez predsodkov in pristranskosti.

Priznati napako, ko se pojavi, jo nemudoma popraviti in poskrbeti, da se ne ponovi.

Razlikovati med informativnimi vsebinami, mnenji in analizami, v izogib pasti špekulacij in propagande.

Al Jazeera Balkans

Al Jazeera Balkans (AJB) je začela z oddajanjem v novembru 2011 in je namenjena potencialno 20 milijonom gledalcev.

»Al Jazeera Balkans je otok medijske profesionalnosti v regiji; gradi mostove med ljudmi, spodbuja duh strpnosti in sprave.« (Dušan Babić, medijski analitik)

Ustvarjanje desetih ur novic, intervjujev, komentarjev in analiz je komaj začetek novega poglavja medijskega poročanja v regiji.

»Ne bomo tekmovali z ostalimi za gledanost in marketing. Za nas gledanost ni številka temveč raven zaupanja, ki smo si ga pridobili pri gledalcih.« (Tarik Đođić, generalni direktor)

Osrednji studio se nahaja v Sarajevu, regionalni centri pa so v Zagrebu, Beogradu in Skopju. V tem trenutku je približno 170 zaposlenih z dopisniki v Podgorici, Prištini, Mostarju, Banja Luki, Ljubljani in Washingtonu, Bruslju, Londonu, Berlinu, na Dunaju, v Moskvi, Istanbulu, Jeruzalemu, Beijingu in v še več mestih glede na to, da so AJMN dopisniki prisotni v več kot 100 državah.

AJB predvaja svoj program v Bosni in Hercegovini, Črni gori, na Hrvaškem, v Kosovu, Makedoniji, Sloveniji in Srbiji, in sicer v regionalnih jezikih (razen albanskega, makedonskega in slovenskega).

»Dali bomo vse od sebe, da bomo uravnoteženi, vendar ne bomo talci nikakršne jezikovne diktature.« (Goran Milić, programski direktor)

AJB uživa popolno avtonomijo in uredniško neodvisnost, toda kot sestavni del AJMN predvaja program tudi z AJ Arabic in AJ English. Hkrati pa AJB ponuja tudi svoje vsebine sestrskim hišam.

Ves program se v živo prenaša tudi na spletu, na treh različnih platformah – na spletni strani, YouTube kanalu in Facebook strani. AJB je močno prisotna tudi na Twitterju, Facebooku, Google+ in YouTube. Prav za prav je AJB edini medij v regiji, ki ima potrjen uporabniški račun na Twitterju in je bil eden prvih v Evropi z lastno Google+ stranjo.

Velike zgodbe, ki se spreminjajo iz minute v minuto, breaking news opozorila in posodobitve informacij se redno objavljajo na Twitterju (npr. @AJELive) in v blogerskih zapisih na spletni strani programa, ki potekajo v živo.

Citizen journalism

Fotografije in video posnetki se lahko iz vsega sveta naložijo na posebno Al Jazeera platformo, t.i. Shareq. V času revolucije v Egiptu je Al Jazeera prejela več tisoč posnetkov na dan. Trenutno prejme Al Jazeera vsak petek več sto posnetkov iz Sirije in večina jih je ekskluzivnih.

Glede na to, da so ljudje začeli nalagati takšno količino video materiala si je AJMN morala prilagoditi t.i. check list oz. natančna navodila hiše kako naj se ti posnetki preverjajo z namenom ugotavljanja verodostojnosti vira. Ta seznam navodil se uporablja za vse vsebine, ki pridejo na Shareq, Facebook in YouTube, Twitter ali katerokoli družabno spletno stran.

Kot del AJMN uporablja ta isti princip preverjanja virov tudi AJB. Ta test je AJB uspešno prestala med zimo 2011/2012, ko so bile zaradi močnega sneženja blokirane ceste in poti, ljudje pogrešani, hiše uničene... AJB je v tem obdobju prejela veliko število informacij od ljudi, objavila je več kot 200 tako prejetih vsebin in si pridobila štiri povsem ekskluzivne zgodbe.

––––

Al Jazeera is literally changing people's minds and attitudes.
It's real news.
(Hilary Clinton)

The Al Jazeera Media Network (AJMN) started in 1996 as an Arabic news channel, and was the first rolling-news media operation to be based in the Middle East.

It broadcasts on six continents, in more than 150 countries.

It employs more than 3000 people all over the world (more than 400 journalists from more than 60 countries).

In ten years Al Jazeera made a long journey, from being bombed in 2001, when the Kabul office was destroyed by a US missile, to being praised by the US Secretary of the State Hilary Clinton.

The English version of the channel launched in 2006.

AJMN has around 20 sports channels and is always expanding. This year it is launching new sports channels and has been preparing to launch a Turkish language news channel.

Researches and trainings by leading experts in different fields are continuously done in its own Research and training center.

Global network - one of the most influential one's

Being a globally oriented media service, AJMN adopted code of ethics with the emphasis on values of honesty, courage, fairness, balance, independence, credibility and diversity, giving no priority to commercial or political over professional consideration.

Get the truth and declare it in a manner which leaves no doubt about its validity and accuracy.

Treat audiences with due respect and give full consideration to the feelings of victims, their relatives and viewers.

Welcome fair and honest media competition without allowing it to affect standards of performance and thereby having a "scoop" would not become an end in itself.

Present the diverse points of view and opinions without bias and partiality.

Acknowledge a mistake when it occurs, promptly correct it and ensure it does not recur.

Distinguish between news material, opinion and analysis to avoid the snares of speculation and propaganda.

Al Jazeera Balkans

Al Jazeera Balkans (AJB) started broadcasting in November 2011; aimed at a potential viewership of over 20 million people.

"Al Jazeera Balkans is an island of media professionalism in the region; building bridges between peoples, fostering a spirit of tolerance and reconciliation." (Dušan Babić, analyst of media)

Producing ten hours of news, interviews, commentaries and analysis is only the beginning of a new chapter in media reporting in the region.

"We're not going to compete with others when it comes to viewership and marketing. For us, ratings don't mean numbers but the scale of trust we gained at our views." (Tarik Đođić, managing director)

The central studio is in Sarajevo and regional centers in Zagreb, Belgrade and Skopje. At this moment there is around 170 employees and correspondents in Podgorica, Priština, Mostar, Banja Luka, Ljubljana and Washington, Brussels, London, Berlin, Vienna, Moscow, Istanbul, Jerusalem and Beijing and more since the AJMN is present in more than 100 countries.

AJB broadcasts in Bosnia and Herzegovina, Croatia, Kosovo, Macedonia, Montenegro, Serbia and Slovenia and uses regional languages (except for Albanian, Macedonian and Slovenian).

»We will do our best to balance it but we will not be hostages of any linguistic dictatorship. « (Goran Milić, program director)

AJB enjoys full autonomy and editorial independence but as an integral part of the AJMN it broadcasts contents from AJ Arabic and AJ English. However, AJB offers its programs to sister companies too.

It is live streamed through the Internet on three different platforms - web page, YouTube channel and Facebook page. There is also a strong presence on Twitter, Facebook, Google+ and YouTube. In fact, AJB is the only media outlet in region that has a verified account on Twitter and was among the first in Europe to get its own Google+ page.

Big stories which are developing and changing within minutes, breaking news alerts and updates are Twitted regularly (example: @AJELive) and blogged live on channel's website.

Citizen journalism

Furthermore, photos and video materials from all over the world can be uploaded to the Al Jazeera's platform called Shareq. During the revolution in Egypt, Al Jazeera received several thousand shots a day. At the moment Al Jazeera receives each Friday a couple of hundred films from Syria and most of them are exclusive.

Since people started uploading so many videos AJMN had to personalize a check list, instructions on how to verify certain video as a reputable source for future use. This check list is being used for everything received through Shareq, Facebook and YouTube, Twitter or any other social media.

As part of the AJMN, AJB is using that same principle when it comes to checking up sources. This test was successfully passed during a hard winter 2011/2012.

Roads were blocked, people were lost, houses were ruined ... All because of a heavy snow. AJB received enormous amount of citizen reports, published more than 200 of them and gained four exclusive stories.

■ ***Katarina Drlja**

Je dopisnica iz Bruslja za Al Jazeera Balkans, najnovejši informativni kanal Al Jazeera mreže, ki svoj program predvaja v Bosni in Hercegovini, Črni gori, na Hrvaškem, v Kosovu, Makedoniji, Sloveniji in Srbiji.

Poleg vprašanja razširitve Evropske unije na države Balkana iz Bruslja, Strasbourga in Luxemburga spremlja evropsko politiko, iz Haaga pa tudi sojenja na Mednarodnem sodišču za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije.

Z mediji se je začela spoznavati še v srednji šoli v Pulju na Hrvaškem, ko je poletja preživljala na eni izmed lokalnih radijskih postaj, kjer je pripravljala svoje prve novice v slovenskem jeziku za turiste. Resnejšo novinarsko pot je začela po študiju, kot novinarka za Svet na Kanalu A. Po dveh letih je postala dopisnica iz Zagreba, ko pa se je vrnila v Ljubljano, je pri isti redakciji spremljala socialne, zdravstvene in notranje-politične teme. Poročala je iz Bosne in Hercegovine in tudi iz Afganistana.

Ob delu na televiziji je pisala članke za priloge v časniku Finance. Za strokovni časopis za zdravnike, zobozdravnike in farmacevte Medicina danes pa je pisala o politično aktualnih dogodkih na področju zdravstva.

Katarina Drlja je diplomirana teologinja, ki se je resnega novinarstva sprva učila pri Bojanu Travnu, zdaj pa je del ekipe, ki jo v Sarajevu vodi Goran Milić.

———

■ ***Katarina Drlja**

Works as a reporter, correspondent from Brussels for Al Jazeera Balkans, the newest news channel of the Al Jazeera Media Network. It broadcasts in Bosnia and Herzegovina, Croatia, Kosovo, Macedonia, Montenegro, Serbia and Slovenia.

She covers not only the Enlargement issues of the European Union but also European politics in general from Brussels, Strasbourg and Luxemburg, as well as trials in front of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia in The Hague.

The beginnings of her media career date back to her high school days in Pula, Croatia, when she spent her summers at one of the local radio stations, preparing first news pieces in Slovenian language for tourists. Serious journalistic career started later, after her graduation at the University of Ljubljana, when she joined the team of Svet, Kanal A. After only two years, she was appointed to Zagreb, Croatia, as a correspondent. When she came back to Ljubljana, she continued covering social, health and political issues. At the same news desk, she reported from Bosnia and Herzegovina many times. She covered stories of Slovenian soldiers in Afghanistan as well.

Along with her work at the television news desk, she was writing articles for the newspaper Finance. Health issues and policy were her areas when she wrote for Medicina danes, a newspaper for doctors, dentists and pharmacists.

Katarina Drlja is a Bachelor of theology, but has learned about journalism from Bojan Traven and now she is part of the team led by Goran Milić.

Zbogom, časopisi?

Matija Stepišnik*

Tisk se ne srečuje več zgolj z večnim bojem proti hlastanju političnih in kapitalskih centrov po uredniški avtonomiji, temveč postajajo za preživetje časopisov ključna vprašanja o novem poslovnem modelu, o novih platformah, kanalih, preko katerih lahko pridejo do svojih občinstev

„Časopisi niso mrtvi, živi so bolj kot kadar koli." Tako je v Kijevu na rednem kongresu Svetovnega združenja časnikov (World Association of Newspapers – WAN-IFRA), ki je bilo v začetku septembra 2012, vzkliknil znani, tudi provokativni medijski svetovalec Mario Garcia, ko je govoril o novih komunikacijskih možnostih, danih s produkti tehnoloških revolucij. Jasno, v poplavi prerokb o časopisih kot dinozavrih nove dobe bi lahko marsikdo pomislil, da gre motivacijski govor druščini, ki pred sobo za intenzivno nego upajoče čaka dobre vesti o "hudo bolnem pacientu". Kajti slabih novic za tiskane medije v zadnjih letih ne (z)manjka, vrstijo se dogodki, ki so bili še pred desetletjem nepredstavljivi. Tako so pred leti prvič v zgodovini stavkali zaposleni v prestižnem Le Mondu, izguba pariške založniške skupine pa se je tedaj povečala na več 100 milijonov evrov. New York Times je bil kot jamstvo za 225 milijonov dolarjev posojil prisiljen zastaviti stolpnico na Manhattnu, del denarja si je zaradi nelikvidnosti moral sposoditi od spornega mehiškega tajkuna Carlosa Slima. V ameriški medijski industriji je 2010 službo izgubilo 35 tisoč ljudi, spirala krize je v propad ali na rob obstanka pahnila številne še nedolgo nazaj cvetoče ameriške časopise. Obenem resnim, plačljivim tiskanim medijem še naprej padajo naklade in število bralcev, kar v primeru resnih splošno informativnih dnevnikov v Sloveniji vseskozi razgalja nacionalna raziskava branosti in podatki o revdiranih nakladah. Tisk se zdaj nikakor ne srečuje primarno več zgolj z večnim bojem proti

hlastanju političnih in kapitalskih centrov po uredniški avtonomiji. Borba za svobodo medijev je nekaj, kar mora konstantno teči, ker ta civilizacijska pridobitev nikakor ni samoumevna in večna. A odpirajo se nove "fronte".

Zdaj postajajo za preživetje časopisov ključna vprašanja o novem poslovnem modelu, o novih platformah, kanalih, preko katerih lahko pridejo do svojih občinstev. Zato si medijske uprave, uredniki in novinarji po vsem svetu zastavljajo vprašanje, kako uporabiti tablične računalnike, pametne telefone in druge tehnološke izume kot pot do bralcev, ki ne prisegajo več le na papir, potem ko je postal internet vseobsegajoč del našega vsakdana. Drži, tiskani mediji so nepripravljeni dočakali internetno (r)evolucijo, razmah elektronskih medijev, svetovnega spleta, kabelskih programov, informacij, posredovanih prek novih komunikacijskih kanalov, ter oblik državljanskega novinarstva, ki je zasedlo blog postaje. Bombardiranje ljudi z informacijami z "vseh linij" komunikacijskih kanalov je vedno bolj udarno. Na eni strani je to uničilo monopol informiranja nekaterih medijev, na drugi pa je ljudem omogočilo najširši dostop do zelo široke palete informacij o istem dogodku, pojavu, osebi, fenomenu. Vzpon brezplačnikov je pokazal, da so ljudje zaradi drugih virov informacij pripravljeni v tiskani obliki prebirati tudi manj poglobljene, bolj instantne zgodbe o svetu okoli njih, obenem pa je v njihove denarnice treščila še kriza. Poleg bralcev je tisk začeli izgubljati tudi tekmo za oglaševalski kolač, kar je novinar Jeff Jarvis lucidno ujel v ugotovitev: "Mediji so vse bolj odvisni od oglaševalcev, oglaševalci pa vse manj od medijev." Slika je daleč od svetle, optimistične, ampak sposodimo si Marka Twaina in povejmo, da so "novice o naši smrti hudo pretirane". Časopisi morajo hitro odkriti poslovni model, prilagojen novim razmeram, rešitev pa kajpak ni, da uprave časopisov kar same natikajo mrtvaške zastave na pročelja svojih uredništev, krčijo stroške in "umetno" nabijajo dobičke, saj s tem usodno zarezujejo v novinarsko kvaliteto, onemogočajo preiskovalno novinarstvo kot njegovo "kraljevsko disciplino".

A ob vseh dimenzijah krize, ki je doletela tiskane medije, lahko rečemo, da bi bila vsakršna privoščljivost medijskih hiš brez tiskanih edicij ali pa celo kakšnih družbenih skupin skrajno kratkovidna in deplasirana. Časopisi ostajajo prvi obrambni zid demokracije, odprte javne sfere in nadzora oblasti in elit. Izjemen pomen resnega kakovostnega časopisja, ki ga ljudje prelahko pozabljajo, zaokrožuje podatek, da ustvari do 80 odstotkov izvirnih medijskih zgodb. A kar smo lahko v pogovorih s kolegi iz vsega sveta znova diagnosticirali kot največji problem slovenske medijske krajine, je ravno odsotnost strateških lastnikov, ki se zavedajo vitalnih družbenih funkcij medijev, obenem pa v razvojno izjemno občutljivem obdobju omogočajo prilagoditve poslovnih modelov in investicije. In ki novinarjev ne dojemajo kot podanikov v "fast news" obratih, ki jih Guardianov novinar Nick Davies imenuje "tovarne reciklažnega novinarstva." Obenem pa imajo novinarji ogromno odgovornost, da se uprejo "murdochizaciji" medijskega sveta in uničujočim mefistovskim pogodbam s politiko ali kapitalom. Afere, kakršna je bila tista pri News of the World iz Murdochovega imperija, so smrtonosne. Novinarstvo (ob) stoji ali pade na verodostojnosti in zaupanju občinstev. V končni fazi je dovolj tudi

samopomilovanja, značilnega za tisk: ta je z internetom, Twitterjem, Facebookom, tablicami dobil le nove vrhunske kanale in pripomočke, da lahko še bolje vbrizgava kri v informacijsko-interpretacijsko ožilje družbe. A končno zmago ob tem prinašajo le visoka profesionalnost, spoštovanje etičnih zavez in intelektualna potenca, ki omogoča razumevanje divjega in zahtevnega sveta okoli nas. Kajti menimo, da bo slej ko prej postalo jasno, da je informacijska poplava lahko tudi kaos. Da ljudje torej potrebujejo medije, ki jim bodo z najvišjo mero profesionalnosti, resnosti, verodostojnosti, tehtnosti, analitičnosti in celovitosti selekcionirali vse možne informacije, jih interpretirali in sestavili v mozaik, na podlagi katerega bo lahko vsakdo sam sodil, kaj je res in kaj ne. Takšne zgodbe bodo ljudje pripravljeni tudi plačati. Odstiranje ozadij in interpretiranje zahtevnega sveta v času informacijskih vojn je edini dolgoročno vzdržni razvojno-preživetveni model. In le tako se ne uniči temeljno "zavezništvo" mediji-javnost. Le tako ljudje ne izgubljajo zaupanja v medije in jim verjamejo. In so za kakovost vsebin pripravljeni tudi plačati. Elektronska, internetna, blogerska ponudba ne bo nadomestilo, ampak dopolnilo klasični. Tudi ta sfera prinaša napredek, a velja opomniti, da denimo Twitter ne more postati alibi za novinarje pri iskanju zgodb in virov, predvsem pa ga je treba uporabljati odgovorno, saj ga nekateri drugi akterji uporabljajo in zlorabljajo za čisto druge cilje, ki nimajo nobene zveze z razpravo, informiranjem ali podobnim.

Še nekaj: nikoli ni bilo bolj sporočilno pomenljivo sosledje 1. maja, praznika dela, in 3. maja, svetovnega dneva svobode medijev, kot je v tem času vse hujše krize. Vse več novinarjev in medijskih ustvarjalcev v prevladi matrike "finančne konsolidacije, prestrukturiranja in varčevanja" dela v skrajno negotovih, prekernih delovnih odnosih. In to cefranje socialne varnosti v novinarstvu ruši požarni zid poklicne in osebne integritete, obenem pa novinarje nezaščitene potiska na "minsko polje" pritiskov. S prisilno socialno degradacijo se ustvarja nova vrsta "novinarstva s.p.", ki je bolj ranljiva za zahteve trgovcev z informacijami in diskvalifikacijami. Vanjo v imenu nižanja stroškov medijski šefi "usmerjajo" tudi dobre, profesionalne novinarje in ne le naključnih "izletnikov" v poklic.

Kriza brutalno razgalja to kratkovidnost, razvojno nesposobnost večine medijskih uprav, ki se na krčenje oglaševalskega kolača in globalne trende odzivajo najprej s kratkoročnimi rezanji zaposlenosti in stiskanjem uredniških stroškov, kar niža standarde novinarskega dela in s tem kakovosti vsebin. Ne bežimo pa niti od lastne novinarske odgovornosti. Neusmiljeno je treba v lastnih vrstah opraviti z neprofesionalnostjo, s političnimi, kapitalskimi, PR in drugimi interesi, ki se tihotapijo pod masko javnega interesa. Zato moramo novinarji aktivneje prevzeti vlogo za zaščito poklica in s tem interesov bralcev, poslušalcev, gledalcev. To je naš osnovni posel. Le s tem zavedanjem, z znanjem o novih novinarskih konceptih in novih medijih, ki so velika priložnost, bomo lahko ustavili tudi politična ali kapitalska lomastenja po časopisih, portalih, tevepostajah, ki so se že pokazala kot tragični simptom tranzicije. Thomas Jefferson je že v 18. stoletju doumel, da družba lahko preživi brez vlade, brez svobodnih medijev pa ne. Ker tam se začne somrak

demokracije. Namreč brez visoko profesionalnega tiska je zasajena prva lopata za pogreb javnosti in javne razprave.

■ ***Matija Stepišnik**

Je predsednik Društva novinarjev Slovenije (DNS) in urednik v notranjepolitični redakciji časopisa Večer. Obenem je kolumnist v oddaji TV Slovenija Studio City. Univerzitetni diplomirani novinar, ki je tudi podiplomski študent globalnih študij Fakultete za družbene vede, je kariero začel na mariborskem študentskem radiu MARŠ in na časopisu Ekipa, med študijem pa je bil tudi odgovorni urednik študentske revije Klin, daleč najbolj pa je njegova novinarska pot povezana z Večerom. Že pri 29 letih je bil izvoljen za predsednika DNS, najstarejše in največje novinarske organizacije v Slovenije, ki ima 1200 članov in je tudi povezana v mednarodne novinarske zveze. Leta 2007 je novinar in urednik, rojen v Mariboru, prejel tudi debitantsko nagrado DNS za dosežke mladih novinarjev.

Stepišnik je bil tudi štipendist finskega ministrstva za zunanje zadeve in ameriškega State Departmenta, zato se je v teh državah dodatno izobraževal in tam preživel nekaj časa. Med drugim je novinarsko prakso opravljal tudi na časopisu Register Guard. Trenutno so v središču njegovega novinarskega dela predvsem notranjepolitične teme, spremembe v globalni ureditvi sveta in družbeni fenomeni, je pa tudi Večerov "leteči reporter" z različnih mednarodnih dogadkov - med drugim je poročal iz Osla po morilskem pohodu Andersa Behringa Breivika, iz vstaje na egiptovskem trgu Tahrir, s svetovnega srečanja mladih s papežem Benedictom XVI v Kölnu, iz Irana, s svetovnega nogometnega prvenstva v Južni Afriki in svetovnega košarkarskega prvenstva na Japonskem.

Slovenski mediji med enoumjem in modernizacijo

Igor Kršinar*

V začetku avgusta je organizacija Novinarji brez meja izrazila skrb nad ustanovitvijo nove televizije Planet TV, ker je njen ustanovitelj hčerinska družba Telekoma Slovenije, ta pa je v večinski lasti države. Taista organizacija se ni oglasila, ko je zaradi neurejene oglaševalske zakonodaje propadla TV3, zaradi česar je izgubilo delovna mesto več deset novinarjev. Zaradi oglaševalskega monopola družbe ProPlus, ki si je priskrbela okoli 80 odstotkov oglaševalskega kolača, propadajo televizije in drugi mediji, tudi časopisne hiše, katerih pomemben vir dohodka so oglasi. Mednarodna novinarska organizacija se ni oglasila, ko je direktor državne STA Bojan Veselinovič, ki ga je na to mesto nastavila Pahorjeva vlada, brutalno odpustil na smrt bolnega odgovornega urednika Boruta Meška. Ne moti je niti slovenska kazenska zakonodaja, ki daje nesojenemu mandatarju in ljubljanskemu županu Zoranu Jankoviću možnost, da na njegovo pobudo državno tožilstvo preganja novinarje zaradi domnevne razžalitve. Na to je opozoril ameriški State Department v svojem poročilu o stanju človekovih pravic v Sloveniji za lansko leto, Novinarji brez meja pa o tem niso zapisali niti besede. Navsezadnje se tudi Društvo novinarjev Slovenije zaradi tega ni prav nič razburjalo.

V Sloveniji obstajata dve skupini novinarjev: v prvo sodijo tisti, ki morajo imeti neomejeno avtonomijo, v drugi pa tisti, ki se jim lahko dogaja vse in so prepuščeni sami sebi. Kadar kdo iz druge skupine prevzame kakšen uredniški položaj, je to poseg v avtonomijo prve skupine; kadar se zgodi obratno, je to posledica avtonomije in neodvisnosti. Takšno sprenevedanje brez primere je posledica pomanjkanja političnega raznolikosti medijev. Večina vodilnih medijev je idejno bližja levi politični opciji, zato jih ni mogoče opredeljevati kot nevtralne. Žal ni bistveno drugače,

kadar gre za tuje lastnike, saj gre večinoma za projekte, ki so odvisni od oglaševanja, to pa je pogostokrat prepleteno z vsakokratno aktualno politiko. Od pretežno leve slike medijev nekoliko odstopajo Finance, ki so v lasti švedske medijske družbe Bonnier, vendar imajo precej nižjo naklado kot Delo, Dnevnik in Večer.

V Sloveniji nimamo konservativnega dnevnika, ki bi ga lahko primerjali s Frankfurter Allgemeine Zeitungom. Če bi ga imeli, bi bil medijski prostor bolj pluralen in tudi odnosi med novinarji bi bili verjetno drugačni. V začetku devetdesetih let sta sicer obstajala dva časopisna projekta, ki sta bila bližje desnosredinskim kot levosredinskim idejam, a sta kmalu propadla. Dnevnik Slovenec je obstajal pet let, dnevnik Jutranjik pa tri tedne. Vzrok za njun propad sta bila predvsem majhnost slovenskega časopisnega trga in medijska zakonodaja, ki je favorizirala obstoječe dnevnike, ki so bližje levosredinski opciji. Težko je verjeti, da lahko v Sloveniji projekt desnosredinskega dnevnika sploh še uspe, saj imajo zaradi razvoja interneta velike težave celo desetletja uveljavljeni dnevniki. Tudi na področju revijalnega tiska je bilo težko vzpostaviti pluralnost. Revija Mag, ki je dolga leta predstavljala drugačen pogled na politično dogajanje, je bila tudi na trgu revijalnega tiska dokaj uspešna, vse dokler se zaradi političnih razlogov ni spremenila njegova uredniška politika. Novinarji smo poiskali založnika, ki je bil pripravljen ustanoviti novo revijo Reporter, ki je zasedla tržno nišo nekdanjega Maga, ta pa je pozneje propadel, ker so ga zapustili tradicionalni bralci, novih pa ni mogel pridobiti. Pri zgodbi o Magu je najbolj zanimivo, da ga je politično prevzela in uničila skupina novinarjev, ki je nekaj mesecev pred tem podpisala peticijo zoper cenzuro in politične pritiske, kar je obtoževala takratno Janševo vlado.

Peticijo je podpisalo okoli 570 novinarjev, ki morajo imeti neomejeno avtonomijo, in nihče od novinarjev, ki se jim lahko zgodi karkoli. Nihče iz prve skupine ni podpisal kakšne peticije proti političnemu prevzemu in uničenju revije Mag. Nihče tudi ni protestiral, ko je službo izgubil zdaj že pokojni Borut Meško. Nihče med njimi ne protestira in ne piše peticij, kadar državni organi na zahtevo politika Zorana Jankovića kazensko preganjajo novinarje, tudi če je slučajno kdo med njimi zaposlen v hišah, ki jih obvladujejo.

Ko se pogovarjamo o izzivih modernizacije medijskega sveta, ne moremo mimo slovenske medijske nepluralnosti. Razprave o internetnih forumih in tviterju so v tem smislu nepomembne. Modernizacija medijskega sveta ni mogoča brez idejne in politične raznolikosti medijev. Gre za vprašanje svobode tiska. Svoboda tiska je temeljna svoboščina, ki je osnova za svobodno in demokratično družbo. Toda svobode tiska ni brez enakih možnosti za izdajanje medijev, brez enakih možnosti za obveščanje javnosti in brez enakih možnosti za novinarsko delo.

***Igor Kršinar**

Rodil sem se leta 1967 v Slovenj Gradcu. Otroštvo sem preživel v Velenju, kjer sem tudi obiskoval osnovno šolo in gimnazijo (srednjo družboslovno šolo). Nato sem obiskoval Fakulteto za družbene vede v Ljubljani, smer novinarstvo, kjer sem leta 1994 diplomiral iz teme Analiza političnega delovanja Ivana Krambergerja. Novinar na Slovencu (1991-1995), Slovenskih novicah (1995-2000), Magu (2001-2008), od maja 2008 na Reporterju. Večinoma pišem o slovenski politiki in medijih. Sem ustanovni član Združenja novinarjev in publicistov, leta 2009 sem bil izvoljen za predsednika združenja.

Ali bi bil Marjan kralj na Facebooku ali na Twitterju?

Mirko Štular*

Prepričljiv, topel glas Marjana Kralja, ko prebira pismo poslušalke, svetuje, tolaži. V nedeljo zvečer. Anica, prikovana ob radio in z likalnikom v roki, zamaknjeno požira besedo za besedo in sem ter tja zadrži kakšno solzo. V nedeljo zvečer. Kako rada bi mu povedala, da ga rada posluša in da je njen zvesti sogovornik! Utrinek iz slovenske radijske preteklosti, z radijsko osebnostjo, ki bi ji danes rekli radijska 'zvezda', je na prvi pogled le idilična podoba radia, kakršen je nekdaj bil in z današnjim nima kaj veliko skupnega. Ali pač.

Blizu svoje 100-letnice je radio uveljavljen, klasičen, eni ga označujejo kot tradicionalni, celo starikav medij. Izzivajo ga nove platforme, glasbena produkcija, mobilni telefoni, nova ušesa, vsi v tesnem sorodstvu z internetom. Vse od nastopa televizije, ko so radiu napovedovali postopen zaton, se radijski medij ni znašel v resnejši turbulenci. Do pojava interneta. Temeljnemu vprašanju, kaj bodo ljudje poslušali, se bolj kot kdajkoli pridružuje, kako bodo poslušali radijske vsebine. In kako si bo radio zagotovil bodoče poslušalce.

Ključne spremembe, ki jih je radiu prinesel internet, so povezane s časovno komponento radia. Šele z internetnim razvojem so radijski programi dokončno opravili s težavo, da je šlo predvajano v eter hkrati tudi v veter. Danes je avdio na zahtevo samoumeven inventar vsake resnejše radijske postaje, radijski arhiv pa ni več (le) zaprašena klet magnetofonskih trakov, med katerimi se znajde le peščica oddaj. Tako ne bi še danes na internetnih (!) forumih in blogih brali, kako škoda je, da oddaje Marjana Kralja nikjer ni mogoče dobiti. Danes lahko že po treh klikih (znova)

poslušate najljubšo oddajo na računalniku ali zaženete podcast na mobilnem telefonu med večernim tekom.

Ključni razlog za dojemanje radia kot 'klasičnega' medija, je najbrž prav dejstvo, da FM-program zahteva linearno ('real-time') spremljanje, kadar je kaj na sporedu. Programske sheme se sicer prilagajajo sodobnemu načinu življenja, a ne morejo ujeti njegovega tempa, da bi bile vsebine uporabniku na voljo takrat, ko jih je pripravljen sprejeti, ko jih lahko posluša, v obliki kot jo želi, na napravi, ki mu je najbližja. Pričakovati, da bodo poslušalci prilagajali svoj urnik (kot Anica likanje) radijskim oddajam, je danes očitno za marsikoga preveč in v bližnji prihodnosti se ta trend ne bo korenito obrnil. Linearno poslušanje radia, ki še vedno prevladuje, zlasti v avtu, se torej vse pogosteje dopolnjuje. Premošča se togost radijskih shem klasičnega FM-programa za doseganje novih poslušalcev, ki si sami ustvarjajo izbor medijske ponudbe.

Preskok (od) linearnega poslušanja k fleksibilnemu posredno ruši osnovno informativno logiko radia (ažuren, najhitrejši), saj časovna pogojenost vsebin, če jih poslušamo pozneje, izgubi svoj pomen.

Posledica poskusa prilagajanja novodobnim poslušalcem je t. i. 'multi-platform' ponudba radijskih (medijskih) vsebin, ki postaja 'mantra' radijskih ustvarjalcev in medijskih strokovnjakov. Kanal za posredovanje radijske vsebine poslušalcu tako ni več samo klasična FM (ali srednjevalovna) mreža, pač pa celoten spekter kanalov, naj bo to 'online' poslušanje, spletna stran, avdio na zahtevo (arhiv) ali pa družabna omrežja in mobilna telefonija, ki tudi vse bolj narekuje distribucijo avdio vsebin.

Nove platforme so hkrati odgovor na boleče vprašanje za radijske ustvarjalce, zakaj radio ne doseže mlajših poslušalcev, vsaj ne več v tolikšni meri, in kako naj si v tem primeru zagotovi prihodnost. Razpršenost poti in dodajanje kanalov, po katerih radio nagovarja javnost, vpliva na radijsko ustvarjanje, na delovne procese (pisanje za spletno stran), na radijske ekipe (uredništva za nove medije), na vsebino in predvsem na obliko radijskih vsebin. Radijske oddaje tako v izrazoslovju postajajo avdio vsebine, poslušalec pa uporabnik.

Internet je do obisti spremenil interaktivnost radijskega medija s poslušalci in zasukal odnos radio–poslušalec oz. medij–uporabnik. Šele po desetletjih razvoja interneta radio uresničuje Brechtovo vizijo izpred skoraj sto let, da namreč ni aparat za distribucijo, pač pa pravi komunikator, ki spodbuja dvosmerno komunikacijo in s poslušalcem vstopa v aktiven odnos. Radio ga je začel graditi že s kontaktnimi oddajami, interaktivnost pa je ohranjal prek klasične pošte (V nedeljo zvečer), nadaljeval s spletnimi anketami in forumi, danes pa so vrh interaktivnosti radijskih postaj socialna omrežja, učinkovit vzporedni kanal, s katerim kot da so padle še zadnje prepreke v komunikaciji neposredno med radijskimi voditelji, novinarji, uredniki in njihovimi poslušalci, kritiki, oboževalci. Današnja Anica bi bila najbrž

zadovoljna, če bi Marjan Kralj po FB prejemal zgodbe žalostnih poslušalcev, pisal blog, med oddajo pa tvital.

Javnost, poslušalci, uporabniki najbolj intenzivno in najlaže doslej postanejo vir informacij in lahko bolj aktivno kot kdajkoli soustvarjajo vsebine.

***Mirko Štular**

2006-2012: VAL 202, Radio Slovenija: odgovorni urednik
2006-2010: Fakulteta za družbene vede, Univerza v LJ: predavatelj predmeta Radio, Radijski praktikum
2008-2011: RFI Radio France International, občasni sodelavec
2008: Mednarodni projekt EUROPE, PERSONALLY (Val 202 in 6 nacionalnih radiev – Bolgarija, Češka, Litva, Latvija, Hrvaška, Švedska): avtor in projektni vodja
2004-2006: Urednik in voditelj oddaje Sredi Evrope–Inside Europe
2003-2006: VAL 202, Radio Slovenija: novinar-urednik
2005: Mednarodni projekt APCAV INSIDE EUROPE, Evropska komisija: avtor in projektni vodja
2005: Nagrada Društva novinarjev Slovenija – Consortium Veritatis za izstopajoče novinarske dosežke v letu 2004 za oddajo Sredi Evrope
2002-2003: VAL 202, Radio Slovenija: dnevni urednik
1998-2000: Radio BBC World Slovene Section: avtor niza oddaj o potovanjih Travel Show
1998: BBC World Service, London, Velika Britanija. Enomesečno usposabljanje in delo
1993-2001: VAL 202, Radio Slovenija: novinar in voditelj oddaj ter programskih pasov
1992: VAL 202, Radio Slovenija: avdicija in honorarno sodelovanje

IZOBRAZBA
Diploma iz francoskega jezika s književnostjo, FF Univerza v LJ
Francoska književnost 20. stoletja
Zaključek študija novinarstva-B, FDV Univerza v LJ
Novinarska etika in medijska krajina slovenskih elektronskih medijev

Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu

I. del

PREDSEDUJOČI

Ivo Jevnikar*

V temeljnem delu o psiholoških vidikih nacionalnega odtujevanja Tiha asimilacija (Trst, 1983) sta sociolog Emidij Susič in psiholog Danilo Sedmak že pred več desetletji analizirala pomembnejše dejavnike, ki vplivajo na ohranjanje ali izgubo etnične identitete pri pripadnikih narodnih manjšin. Ob zemlji, uporabi prostega časa, šoli, razmerju do mešanih zakonov, vlogi institucij in socializacijskih agensov sta pomembno vlogo odkazala medijem. Osvetlila sta tako pomen, ki ga imajo manjšinski mediji, kot vpliv, ki bi ga imela odvisnost le od večinskih medijev.

Kakšno je stanje pri nas na tem področju?

***Ivo Jevnikar**

Rojen 8. januarja 1954 v Trstu, je zamejski novinar in javni delavec. Od leta 1980 je zaposlen v slovenskem uredništvu javne službe RAI v Trstu, kjer je zadnja leta namestnik glavnega urednika. Članke in razprave o narodnostnih in političnih vprašanjih ter o polpretekli zgodovini objavlja tudi v tržaški reviji Mladika in drugih listih, revijah ter zbornikih v zamejstvu in matični Sloveniji. Od leta 1993 je urednik knjižnih izdaj Krožka za družbena vprašanja Virgil Šček, od leta 2003 predsednik Knjižnice Dušana Černeta v Trstu.

V letih 1986-94 je bil politični tajnik stranke Slovenska skupnost v deželi Furlaniji Julijski krajini, v obdobju 1992-93 tudi njen zastopnik v Deželnem svetu. Od ustanovitve je član Paritetnega odbora za izvajanje zaščitnega zakona za Slovence v Italiji.

Vloga in pomen Primorskega dnevnika, časopisa Slovencev v Italiji

Dušan Udovič*

Spoštovani udeleženci današnjega srečanja.

Rad bi izkoristil to priložnost, da mnogim kolegom iz matične domovine in sveta posredujem nekaj ažurnih informacij o Primorskem dnevniku, njegovem trenutnem položaju in perspektivah v prihodnosti. Kajti prepričan sem, da je kljub možnostim, ki jih nudijo sodobna in tehnološko razvita komunikacijska omrežja, ta problematika premalo poznana in občutena, tako v Sloveniji kot širše. Včasih mislimo, da so so samoumevne stvari, ki to v resnici sploh niso.

Primorski dnevnik je v vsakem pogledu časopis »sui generis«, izjema, tako v panorami slovenskih medijev, kot tudi v italijanskem medijskem okolju, v katerem živimo. Njegov 67-letni obstoj, vse od leta 1945 dalje, najbolj učinkovito priča o tem, kolikšen pomen ima dnevna informacija v slovenskem jeziku, bodisi v pisni, danes tudi v spletni obliki, v narodnostno mešanem okolju, kjer je ohranjanje in razvoj jezika zahtevna naloga in vsakodnevni izziv.

Ob tem gre spomniti na temeljno dejstvo, da mediji nimajo dolgega življenja, če niso odraz realnih potreb nekega teritorija in ljudi, ki na njem živijo. Tako je dnevnik vsa ta desetletja izhajal in še izhaja predvsem zaradi volje ljudi, bralcev in naročnikov, ki ostajajo na slovenski jezik in kulturo navezani tudi tam, kjer živijo v pretežno italijanskem okolju. Vloga in pomen dnevnika sta iz tega vidika, namreč ohranjanja narodne identitete, po splošni oceni nenadomestljiva. Primorski dnevnik je za slovenske ljudi v Italiji hkrati informacija, kohezivni dejavnik ter vez z jezikom in kulturo jedra slovenskega naroda.

Tu gre dodati, da našim ljudem na Tržaškem, Goriškem in v Videmski pokrajini ni dovolj zgolj komunikacija v slovenskem jeziku. Informacija mora biti sodobna, vsebinsko korektna, profesionalno-tehnično dovršena in verodostojna. Zavedamo se, da ljudje ne segajo po časopisu le zato, ker je slovenski, biti mora tudi celovit in dober časopis, da je v čim večji meri sposoben kljubovati konkurenci italijanskih medijev. To nas je spodbudilo, da smo dnevnik v zadnjih letih opremili s sodobno spletno verzijo, ki je dostopna širšemu svetu in se čedalje bolj uveljavlja, zlasti med mlajšimi generacijami. V razvoju spletne informacije zato vidimo velik potencial za prihodnost.

V desetletjih izhajanja si je dnevnik postopoma izoblikoval izviren vsebinski koncept, uredniško linijo, ki jo lahko poenostavimo v definicijo »dnevnik prostora Alpe-Jadran«. Po tem konceptu je naš interesni prostor čezmejen in zadeva območja dežele Furlanije - Julijske krajine, matične Slovenije in avstrijske Koroške. Ta prostor v glavnem pokrivamo s selekcijo dnevnih novic, s poudarkom na dogodkih, ki zadevajo življenje tu živečih manjšinskih skupnosti.

Čezmejnost za Primorski dnevnik ni novost. Mejo, ki nas je dolgo let ločevala od matičnega naroda, smo dolga leta pomagali premoščati in rahljati, dokler ni bila dokončno odpravljena. Po odpravi meje so se poleg spodbudnih znakov pokazale tudi posledice njenega dolgoletnega obstoja. Treba bo kar nekaj časa, da se bodo odpravile posledice ločevanja, ki jih je pustila za seboj, odpravljale in tu vidimo za Primorski dnevnik izziv za sedanjost in prihodnost.

Naš časopis je izjema tudi kar zadeva lastniško strukturo. Lastnik dnevnika je namreč zadruga s preko dvatisoč včlanjenimi bralci in naročniki, vodstvo zadruge pa se obnavlja na volitvah vsake tri leta. To je tudi za založniški svet v Italiji posebnost, za našo skupnost pa najboljše jamstvo, da je glede občutljivega vprašanja medijskega lastništva čim manj spotikanja. Uredništvo pa ima ob tem zagotovljeno potrebno avtonomijo in neodvisnost.

Sintetično sem naštel nekaj osnovnih značilnosti Primorskega dnevnika. Naj navedem še eno, ki je za obstoj dnevnika življenjskega pomena. Gre za finančne vire, ki mu omogočajo življenje. V Evropi izhaja več manjšinskih časopisov, a redki so primeri takih, ki bi bili izključno tržni proizvodi. V veliki večini primerov gre za dnevnike, ki so deležni državnih finančnih prispevkov in tak je tudi naš primer. Primorski dnevnik delno živi od reklame in prodaje, večino sredstev za njegovo izhajanje pa že preko dvajset let zagotavlja italijanska država. Poleg nje pomembno prispevata v proračun tudi Republika Slovenija in Deželna uprava Furlanije Julijske krajine.

Dnevnik je prav zaradi take finančne konstrukcije v svoji zgodovini večkrat zašel v težave, ogrožen je bil celo njegov obstoj. A vsakokrat je bilo mogoče težave premostiti, predvsem zaradi trdne volje bralcev, naročnikov in celotne organizirane skupnosti Slovencev v Italiji, za katero bi bila izguba dnevnika nepojmljiva. Vselej je bila pri tem odločilna pomoč držav Italije in Slovenije.

Znano je, da se Primorski dnevnik zaradi krčenja javnih prispevkov tudi danes nahaja v hudi finančni stiski, njegov obstoj je pod resnim vprašajem. Hočemo verjeti, da bo tudi v tem kočljivem trenutku prevladalo prepričanje, da je treba dnevnik kot nosilni steber življenja Slovencev v Italiji ohraniti in mu zagotoviti ustrezne razvojne možnosti.

***Dušan Udovič**

Rojen v Trstu 26. maja 1950, se je s pisanjem člankov začel baviti že v srednji šoli, na slovenskem liceju Franceta Prešerna v Trstu, nadaljeval je med študijem na filozofski fakulteti v Trstu (smer zgodovina). Po krajšem obdobju sodelovanja s Primorskim dnevnikom je bil izvoljen za deželnega tajnika Slovenske kulturno gospodarske zveze (1979), kjer je bil zaposlen do leta 1989 in je tudi v tem času sodeloval s Primorskim dnevnikom. Leta 1990 je bil imenovan za glavnega urednika časopisa in ostal na funkciji do leta 1993. V letih 1994 - 2003 je bil glavni urednik mladinskega mesečnika Galeb, od leta 1995 do leta 2001 pa je bil novinar tednika Slovencev v Videmski pokrajini Novi Matajur. V tem času je bil tudi dopisnik Primorskega dnevnika iz Videmske pokrajine. V letu 2002 - 2003 je bil novinar tržaške kronike Primorskega dnevnika, med leti 2003 in 2007 pa je vodil redakcijo dnevnika v Gorici. Na Tržaško se je vrnil v letu 2007, kjer je bil najprej šef kronike, potem namestnik odgovornega urednika, nakar je bil v oktobru leta 2007 imenovan za odgovornega urednika Primorskega dnevnika, kar je še danes.

Slovensko novinarstvo - le reprodukcija ali tudi kulturna in narodna priložnost?

Marij Čuk*

***Marij Čuk**

Rojen v Dolini pri Trstu leta 1952, diplomiral iz slavistike in romanistike na ljubljanski Univerzi. Bil je časnikar pri Primorskem dnevniku do leta 1992, sedaj je glavni urednik informativnega radijskega in televizijskega sporeda v slovenščini pri italijanski javni radiotelevizijski ustanovi RAI.

Pesnik, pisatelj, dramatik, esejist, gledališki kritik in kolumnist je objavil več pesniških zbirk, roman, knjigo satiričnih zapisov, gledališča pa so mu uprizorila več komedij in dram.

Preveden je v številne tuje jezike.

Tri perspektive za tri cilje pri reformi manjšinskih medijev v času digitalizacije informacij

Hanzi Tomažič*

Najprej in sprva naj bi vprašanje manjšinskih medijev ne obravnavali z zornega kota neke posebnosti oz. eksotičnosti, temveč naj bi obzorje razširili na spremembe na medijskem področju v času digitalizacije informacij, ki so se v zadnjem desetletju pospešile in ki še dolgo niso pri koncu. V vsej dramatičnosti in širini so te spremembe pri nastajanju, v distribuiranju, pri marketingu, predvsem pa pri navadah medijske uporabe, zajele vse medije, tiskane v prvem krogu bolj kot televizijo in radio.

Na ozadju temeljitih sprememb na medijskem področju v času digitalizacije informacij, ostaja poslanstvo slovenskih manjšinskih medijev v treh ciljih:

1.) Mlajšo - v resnici pa tudi srednjo - generacijo spraviti tako daleč, da berejo in da berejo v slovenščini, ne iz navade, prisile ali česa podobnega ampak zato ker jih to, kar berejo zanima in ker ima to opraviti nekaj z njihovim življenjem.

2.) Nagovoriti jedro in robove narodne skupnosti na tak način, da se večina v tem poročanju prepozna kot posebna skupnost.

3.) Razlagati povezave, osvetliti ozadja, ustvarjati mnenje, ki slehernemu pripadniku narodne skupnosti širi obzorja, pogum, sočutje in samozavest ....

Vse to, ne samo v biotopu zamejske lokalnosti, temveč kot del - imenujmo to s starim izrazom - slovenskega kulturnega prostora, v širšem kontekstu pa kot evropski državljan v alpe-jadranskem prostoru.

Na te zastavljene tri cilje skušam odgovoriti s tremi pripombami, ki se ne naslanjajo na ustaljeno medijsko prakso. Moji trije odgovori na zgoraj imenovane cilje in izzive so: start up, jedro, požlahtitev!

1.) START UP

Kaj bi bilo, če bi Republika Slovenija in države kjer so nastanjeni manjšinski mediji, predvsem pa Evropska unija, podprli neke vrste start-up v obliki medijskega laboratorija, kjer bi za določeno dobo šestim mladim iz Slovenije in zamejstva dali priložnost, da eksperimentirajo z novodobnimi oblikami krepitve sodelovanja in povezovanja. Da bom še bolj konkreten: mladi pridejo dandanes do informacij predvsem s priporočili prijateljev. Socialna omrežja Facebook, Twitter, Google+ so danes že najpomembnejši distributer novic, pri tabličnih računalnikih in mobilnih telefonih so najuspešnejše aplikacije, ki kuratirajo in agregirajo novice iz najrazličnejših medijev in specializiranih področij. Mladi bi v dvojicah (Slovenija-zamejstvo) s četrtletno rotacijo aktivno sodelovali pri manjšinskih medijih, pri čemer bi v prvi vrsti ustvarjali - tudi s pomočjo novih multi- in crossmedialnih možnostih (blog, socialmedia, video, audio, google hangout etc.) - poglede in priporočila za svoje sovrstnike. Naj ob tem dodam še osebno pripombo: čisto ob začetku moje novinarske poti sem za tri mesece delal pri Družini v Ljubljani kar je zadostovalo, da je moj pogled na teme in način oblikovanja časopisa za vso življenje ostal vseslovenski.

2.) JEDRO

Pri jedru - in to so pač enostavno obstoječi mediji, ki imajo dokaj zvesto, praviloma res starejšo bralsko družino - so radikalnejši posegi lahko usodni. Tako kot zagovarjam pri ostalih točkah čim več poguma, čim več eksperimenta, tako bi bil pri jedru čim bolj previden glede sprememb. Lokalnost, skoraj bi lahko rekli hyperlokalnost, manjšinskih medijev je njena največja prednost in dejansko jedro obstoja teh medijev. Angažiran, jasen, iskren lokalni žurnalizem je osnova tega o čem se pogovarjamo: sem spada krajevna politika, kulturna dejavnost, da seveda tudi voščila, šport, trač, ravno tako kot sočutno napisane osmrtnice in podobno. Vse to ustvarja »community«, skupnost v najboljšem pomenu besede. Tukaj imeti jasno linijo in pogum, da opustiš kar ne gre na strogo omejen prostor tiskane izdaje, hkrati pa ažurna in zanimiva spletna stran za dnevne novice in morebitne male oglase - to je dandanes klasika lokalnega žurnalizma, ki ima ob vseh spremembah na medijskem področju svoj važen prostor in mesto.

3.) PLEMENITENJE: POŽLAHTITEV

Ob vsem zgoraj omenjenem pa ostaja želja in hrepenenje po posebnem, po večjem okviru, po žlahtnejši informaciji, po čtivu, ki nepodvrženo vsakodnevnem medijskem direndaju, kjer se aktualnost šteje v minutah. Komentarji, eseji, daljši pogovor, reportaža. Branje za dušo, za oddih, za orientacijo, takorekoč, nekaj kar ne bo izginilo ob vsej ihti in hrupu sprememb. Vprašanje je, kako dolgo bo takšna žlahtna vsebina prišla k bralcu v obliki natiskanega papirja z vso lepoto haptičnega dojemanja časopisa ali pa prišel čas, da bo to roba za elegantno vitki tabličnik, ki ni

več računalnik, temveč spremljevalec za kavč. Vseeno: takšna oblika novinarstva je še kako potrebna in ne bo izginila, zato se tudi v ta konec splača investirati. In sicer spet v osebe: tukaj ne v mlade kot v prvem primeru, temveč v izkušene osebnosti s širokim obzorjem, izkušnjami in znanjem. Take, ki bi znali urejevati priloge - štirinajstdnevne ali mesečne - in ustvarili zanimive tablične aplikacije, kjer bi tiskano gradivo dopolnili z interaktivnimi vsebinami, ki jih ta nova medijska platforma nudi. Take kompetentne medijske osebnosti, ki bi za to delo pritegnili vrsto zunanjih sodelavcev in tako slehernemu pripadniku narodne skupnosti širili obzorja, pogum, sočutje in samozavest in to ne samo v biotopu zamejske lokalnosti, temveč kot del slovenskega naroda in kot evropski državljan v alpe-jadranskem prostoru. Bi to ne bila vsebina, ki bi bila privlačna tudi za bralce iz Slovenije?

***Hanzi Tomažič**

Rojen leta 1960 v Celovcu.

Absolvent Slovenske gimnazije v Celovcu, absolvent katoliške medijske akademije na Dunaju.

Od leta 1981 najprej urednik Nedelje, verskega tednika krške škofije, ki izhaja v slovenščini. Od leta 1992 glavni in odgovorni urednik.

V letu 1991 kot direktor soodgovoren za ponovno oživitev leta 1945 ukinjenega dnevnika Slovenec v Ljubljani.

V letu 1998 kot direktor Radio Korotan (pozneje Radia dva) soodgovoren za ustanovitev radia, ki je imel namen zagotoviti slovenski manjšini na Koroškem celodnevno zabavno-informativno radijsko ponudbo v slovenskem jeziku.

Od leta 1999 solastnik komunikacijske agencije ilab crossmedia v Celovcu.

Od leta 2002 glavni urednik slovenskega dela škofijskega spletnega portala krške škofije.

Kako naprej?

Jurij Paljk*

Novi glas je tednik Slovencev v Italiji, saj je nastal iz dveh nekdanjih tednikov, iz Novega lista, ki je izhajal v Trstu in iz Katoliškega glasa, ki je izhajal v Gorici.

Na prvi strani prve številke Novega glasa, ki je izšla 11. januarja 1996, je Danilo Čotar v imenu vseh, ki se teden za tednom trudimo, da bi bil Novi glas zares glas vseh, ki smo zavezani slovenstvu, demokratičnim vrednotam in krščanskemu etosu, zapisal: "Novi glas ima za simbol rajsko ptico, ki je prispodoba svetlobe, vstajenja, neminljive pomladi... Krščanstvo je v rajski ptici videlo prispodobo nesmrtnosti in večnega življenja in v ta simbol vneslo nekaj bistvenih potez... Iz novega časnika bo šel pogled čez omejena obzorja v smer Nove Zemlje. Bistvena značilnost rajske ptice je lep glas, ki se ga ne naveličamo. To bo tudi vodilo za Novi glas, ki želi biti jasen, odmeven, svoboden. V njem se je združilo več glasov tistih primorskih Slovencev, ki odločno zagovarjajo demokracijo."

Iz tedna v teden se v uredništvu trudimo, da bi s poročili, z informacijami, razmišljanji, s poglobitvami in stališči prikazali prepoznavno in verodostojno sliko življenja in dela žive ter živahne prisotnosti slovenske narodne manjšine v Furlaniji-Julijski krajini, kot pišemo tudi o dogajanju v Sloveniji, v svetu, v Cerkvi, veliko prostora pa posvečamo tudi dogajanju v gospodarstvu, predvsem pa v kulturi.

Ponosni smo, da lahko pošiljamo naš tednik v več kot 40 držav po vseh celinah, od Avstralije do Kanade. V našem časopisu bralec najde tudi take zapise, ki ga nagovorijo z iskrenostjo, z jasnim in lepim slovenskim jezikom in ki pričajo o trdni zasidranosti slovenske narodne manjšine v Furlaniji-Julijski krajini.

Septembra 2001 se je Novi glas prvič pojavil na spletu z naslovom www.noviglas.it. Decembra 2007 - le nekaj dni pred vstopom Slovenije v schengensko območje - pa je popolnoma prenovil spletno stran, tokrat z naslovom www.noviglas.eu. Junija 2012 smo tretjič temeljito prenovili naš portal, tako da je bolj interaktiven in v "duhu časa" primeren za povezovanja v različnih socialnih omrežjih.

Izdajatelj: Izdajatelj Novega glasa je Zadruga Goriška Mohorjeva, ustanova, ki ima sedež v Gorici ter ima pomembne izdajateljske in založniške naloge na področju našega tiska.

Zadruga izdaja - poleg našega tednika - tudi Pastirčka, živahen mesečnik za otroke in knjige Goriške Mohorjeve družbe, ugledne založniške hiše, ki ima za zamejske Slovence in sploh v zgodovini slovenske pisane besede nezamenljivo vlogo, saj je stara več kot 70 let in je zato veliko naredila za ohranjanje narodne in kulturne istovetnosti več rodov zamejcev in zdomcev tudi v časih, ki nam niso bili naklonjeni.

Že v ustanovni listini tednika Novi glas je zapisano, da se mora držati treh temeljev: ohranjanja, gojenja in širjenja slovenske besede in samobitnosti, zvestobe svobodoljubni in demokratični misli, vse pa naj bo prepojeno s krščanskim etosom.

Naš Novi glas je namenjen v prvi vrsti pripadnikom slovenske narodne skupnosti v Italiji, saj posveča posebno pozornost dogajanju v Italiji in matični domovini Sloveniji, ne zanemarja pa niti zdomstva. Zajeti hoče ves slovenski svet: kulturno, versko, družbeno, politično, vzgojno, gospodarsko in športno področje, na katerem se Slovenci uveljavljamo. Namenjen je torej vsem Slovencem, ki smo prepričani, da bomo v sodobnem svetu obstali, samo če bomo ostali zvesti svojemu izročilu, kulturi in lepi materinščini. Novi glas ima uredništvi v Gorici in Trstu, z njim sodeluje več kot sto sodelavcev, razširjen je na Goriškem in Tržaškem, v Beneški Sloveniji, v slovenski diaspori po svetu, vedno bolj pa je navzoč tudi v osrednji Sloveniji.

Sedanji čas, čas "tekoče družbe in tekočih odnosov", kot to današnje stanje neoprijemljivosti in pomanjkanja trdnih sidrišč imenuje sloviti Zygmunt Bauman, je seveda čas novih izzivov tudi za tednik Novi glas.

V uredništvu se zavedamo, da mlade lahko nagovarjamo samo preko spleta, čeprav smo veseli vsakega novega naročnika in predvsem pa dejstva, da smo v času vsesplošnega upadanja števila bralcev povečali število naročnikov.

Svetovni splet zahteva svoje, še posebej zato, ker je naša sedanja spletna stran: www.noviglas.eu narejena interaktivno, se pravi, da gre za t.i. "web 2", ki zahteva stalno in nenehno prisotnost, predvsem pa je edini, ki še doseže mlade bralce. Tako v uredništvu skrbimo tako za tiskano izdajo kot za spletni portal, ki je povezan s socialnima omrežjema Facebook in Twitter. Da bi izdelali aplikacijo za "pametne telefone", s pomočjo katere bi tudi na telefonih lahko brali naš tednik, si ne upamo niti pomisliti, to pa predvsem zaradi finančne stiske, v katero nas potiskajo nenehni rezi javnih dotacij za naš tednik tako iz Slovenije kot s strani Rima kot tudi

upadanje reklamnih oglasov v sedanjem nejasnem času gospodarske stiske, v katero so nas pahnili lakomni finančniki.

Problem objav na svetovnem spletu je splošen, vemo, da je tudi projekt Piano požel skromne rezultate, dejstvo je, da se na spletu slabo, če se sploh, trži časopise.

Vemo pa, da bi v primeru, da bi slovenska narodna skupnost izgubila tednik Novi glas, bila narejena strašna škoda, kajti vse, prav vse, kar se v Italiji v slovenski narodni skupnosti začasno ukine, se ukine za vse večne čase in se ne odpre nikdar več!

***Jurij Paljk**

Je odgovorni urednik tednika Novi glas, pri tedniku je od ustanove, prej je sodeloval pri Novem listu ter Katoliškem glasu, kot je pisal in piše za vrsto slovenskih in italijanskih časnikov. Izdal je več knjig poezije in proze, je član slovenskega društva PEN ter Društva slovenskih pisateljev, je oče treh otrok, rojen je bil leta 1957 na Vipavskem, leta 1978 je odšel študirat v Trst, danes pa živi v kraju Terzo pri Ogleju.

Dom, časopis za nepismene Slovence

Ezio Gosgnach*

Nikjer drugje na svetu bi si ne drznili ustanoviti slovenskega časopisa za nepismene Slovence, se pravi za ljudi, ki ne znajo brati in pisati svojega jezika. To smo, lahko poudarim, uspešno storili v Benečiji.

Pri nas nismo nikdar imeli slovenskih šol in niti uradne rabe slovenščine. Dvojezična šola je nastala šele pred 25 leti, materinščine pa se lahko na občinah in drugih javnih lokalnih ustanovah poslužujemo le dobrih deset let, od sprejetja zaščitnih zakonov. Pred tem smo bili dobrih 130 let tarča nacionalistične in asimilacijske politike.

Ni čudno torej, da so Benečani in Rezijani navezani na narečje bolj, kot na knjižno slovenščino, ki jo malokdo pozna. Zgodovinski potek je privedel do stanja, ko je velika večina slovenskega prebivalstva v Benečiji in Reziji nepismena v materinščini.

Temu žalostnemu dejstvu se niso vdali zavedni slovenski duhovniki, znameniti Čedermaci, ki so želeli ohraniti izvirno podobo naše pokrajine, ki je seveda slovenska.

Prav v obdobju, ki ga poznamo kot »mračna leta Benečije«, so si zamislili Dom. Skozi tiskano besedo bi se z njim lažje upirali silovitemu asimilacijskemu procesu in se borili za jezikovne pravice.

Julija 1966 so se beneški duhovniki msgr. Valentin Birtič, g. Mario Lavrenčič, g. Emil Cencič sestali v župnišču v Dreki in odločili, da bodo izdajali medžupniški list. Izbrali so ime Dom, “ker ta beseda pomeni hišo, družino, domač jezik, tradicije, cerkev,

domačo zemljo in vse, kar je človeku najbolj pri srcu". Takoj se je pobudi pridružil mons. Paskval Gujon. Odgovorni urednik je bil furlanski duhovnik Ottorino Burelli. Odločili so, da morajo časopis pisati v treh jezikih: v slovenščini, italijanščini in v narečju. Narečje namreč ni zadostovalo. Lahko bi ga uporabljali za članke z versko in kulturno vsebino, nikakor pa ne za politiko in gospodarska ter socialna vprašanja. Ljudje so v začetkih težko brali celo narečni jezik, saj niso poznali slovenske pisave. Zato se je v Domu večkrat pojavil prospekt, kako se slovenske črke berejo in izgovarjajo v primerjavi z italijanskimi.

Prva številka Doma je izšla za Božič leta 1966. List je v naslednjih letih izhajal mesečno, nato vsake dva, tri mesece ali še bolj redko, kakor so pač dopuščale finančne razmere. Jeseni leta 1977 je Dom postal redni mesečnik. Krog sodelavcev se je razširil, ker so se skupini duhovnikov pridružili številni laiki. Časopis se je vsebinsko obogatil in presegel meje špetrskega dekanata.

Leta 1980 je Dom dobil prvega stalnega urednika. Pričel je sodelovati tudi kobariški dekan msgr. Franc Rupnik. Zato se je časopis razširil tudi v Posočju. Leta 1982 je nastala zadruga Dom, ki je leto kasneje prevzela lastništvo. Leta 1983 je Dom prerasel v petnajstdnevnik. Odgovorni urednik je postal mons. Marino Qualizza.

Leta 2003 je lastništvo prevzela zadruga Most. Od takrat časopis izhaja v 16 ali 20 barvnih straneh. Razširjen je na celotnem območju, kjer v Videnski pokrajini živijo Slovenci, od Višarji do Stare gore, kakor prikazuje glava časopisa. Stalne strani so posvečene tudi Terskim dolinam, Reziji in Kanalski dolini, od koder poročajo krajevni dopisniki. Dom prav tako redno vsebuje stran o Posočju.

Pred leti je Dom dobil tudi svoje spletne strani in imamo profil na Facebook-u, ki iz dneva v dan postaja dragocen kanal stikov predvsem z mlajšo generacijo. Odziv je res presenetljiv.

Torej je Dom zgodba o uspehu in je naš petnajstdnevnik postal nepogrešljiv obveščevalni in kulturni dejavnik med Slovenci v Videnski pokrajini.

Tudi danes smo prisiljeni pisati v knjižni slovenščini in v narečju (ali v narečjih) ter v italijanščini. Takšen je pač naš položaj.

Prvi izziv je za nas slovenski jezik. Materinščina je nedvomno tista vrednota, ki nam je najbolj pri srcu in mora biti naša prva skrb. Prav materin jezik določa našo kulturno podobo in utemeljuje naš obstoj kot obstoj skupnosti. Ne smemo si dovoliti, da bi slovenščina postala nekakšen »drugi« jezik, ki ga sicer dobro poznamo, a ga uporabljamo le na proslavah, pri kulturnih dejavnostih ali če nas pot zanese v Slovenijo. Resnična tragika Beneške Slovenije je pa obupno demografsko stanje. V sedmih občinah tako zvanih Nadiških dolin, ki so do nedavno veljale za čisto slovenske, sedaj živi manj kot 6 tisoč ljudi, med katerimi so večinoma starejši. Leta 1921 je na istem območju živelo kar 21 tisoč ljudi. Seveda so vsi govorili slovensko. Ista slika velja za Terske doline, Rezijo in deloma za Kanalsko dolino. To pomeni, da Slovenci v Videnski pokrajini bijemo bitko za preživetje. V tej bitki so mediji, kakor je Dom, nepogrešljivi.

■ ***Ezio Gosgnach**

Rojen 16. 7. 1963, doma iz Matajurja (občina Sovodnja) v Benečiji. Po poklicu je časnikar. Že med študijem filozofije je sodeloval pri petnajstdnevniku Dom in Radiu Trst A v oddaji Nediški zvon. Nato je nastopil službo pri tedniku videnske nadškofije la Vita Cattolica, kjer je opravil pripravništvo in časnikarski državni izpit ter postal urednik. Nekaj člankov je objavil tudi v dnevnikih Osservatore Romano in Avvenire ter v tedniku Famiglia Cristiana. Leta 1999 so mu zaupali mesto odgovornega urednika nadškofijskega tednika in leta 2006 tudi Radia Spazio 103. V tem obdobju je večkrat predaval na posvetih in tečajih o medijih, ki jih je organizirala Italijanska škofovska konferenca. Od oktobra 2010 je glavni urednik Doma. Izdal je knjigo La mia terra, la mia gente (založba Most 2010) in uredil dokumentarna filma Noč, ki je izbrisala ta prekleti konfin (založba Most 2008) in Mons. Paskval Gujon, matajurski gaspuod nunac, zadnji Čedermac (založba Most 2009). Slednji so predvajali tudi slovenski spored italijanske nacionalne televizije RAI, Tv Koper Capodistria in Televizija Slovenija.

Problematika in izzivi slovenskih medijev v Videnski pokrajini

Iole Namor*

Živimo na robovih slovenskega jezikovnega prostora, kjer se srečujeta dve kulturi in dva jezika, v našem primeru tri, in se vsak dan soočamo s težkimi izzivi in nalogami kot sta boj proti asimilaciji ali še zahtevnejše vsakodnevno bivanje v jezikovno pluralni družbi, kjer je žal slovenščina še vedno najbolj prisotna v zasebnosti in je vsekakor v šibkejšem, če že ne podrejenem položaju v družbi. To je najzahtevnejši izziv, s katerim se v Benečiji vsak dan soočamo.

Položaj slovenske manjšine na Videnskem in njenih medijev pogojujeta dve dejstvi: a) živimo v nasičenem medijskem prostoru, kjer je ponudba informacijskih in drugih vsebin v italijanskem jeziku bogata in razvejana, slovenski mediji pa imajo podrejen položaj; b) velik del pripadnikov slovenske manjšine (z izjemo mladih, ki so imeli srečo obiskovati dvojezično šolsko središče v Špetru), se je izobraževalo v šolah z italijanskim učnim jezikom, slovenščino smo podedovali od svojih staršev le v narečni obliki. Slovenski dialekt smo gojili v družinskem krogu in vaškem življenju, v društvenem ljubiteljskem delovanju, v povojnem času - a to žal ne povsod – je slovenščina imela zavetje tudi v cerkvi. Do knjižne slovenščine pa smo se v večini dokopali preko tečajev in seminarjev v Ljubljani, in vsekakor samostojno in z nemajhnimi napori.

Na jezikovni in siceršnji položaj Slovencev na Videnskem je vplivalo tudi dejstvo, da se je do prehoda na digitalno televizijo lansko leto v Italiji dvigal na meji s Slovenijo nepropusten zid, ki ni omogočal signalu slovenske TV prehoda čez mejo. Zato smo bili odmaknjeni od osrednjega slovenskega prostora, jezikovno obubožani in

obenem razoroženi v naših prizadevanjih za uveljavljanje in sooblikovanje skupnega slovenskega kulturnega prostora.

Dvojezični tednik Novi Matajur je kot štirinajstdnevnik Matajur nastal na začetku petdesetih let prejšnjega stoletja. Zakaj in s kakšnimi nameni? Lahko rečemo, da že nad 60 let opravlja tri funkcije, ki so še vedno aktualne: informativno, kulturno in povezovalno.

Daje vidljivost manjšinski skupnosti sami in o njej govori v širšem slovenskem in furlanskem prostoru, obenem zapolnjuje vrzel v italijanskih in slovenskih medijih, ki so nas in nas še danes radi zamolčijo. V sodobni družbi pa, kot vemo, ideje, osebnosti, dogodki obstajajo, so, v kolikor jim mediji dajejo značaj javnosti. Zato je sama slovenska manjšina poskrbela za lasten časopis. Kulturno-politično gibanje, ki se je začelo v polovici petdesetih let prejšnjega stoletja oblikovati je potrebovalo svoje glasilo, da bi pripadnike slovenske manjšine obveščalo o svojih jezikovnih in kulturnih pravicah, da bi jih osveščalo o svoji identiteti, da bi poročalo o dejavnosti krožkov, društev in skupin, ki so postopoma nastali na obmejnem območju Videnske pokrajine.

Pomembna je tudi vloga združevanja Slovencev Videnske pokrajine, saj je Novi Matajur vedno bil neke vrste oporna točka zanje in eno od glavnih središč oblikovanja politične platforme in boja Slovencev za dosego pravic, ki nam jih ustava priznava in so bile uzakonjene šele leta 2001. Časopis je bil in je tudi glasnik prizadevanj tudi za pravico po družbeno-ekonomskem napredku skupnosti, ki jo je zaradi težke meje in hladne vojne ter zaostalosti goratega območja zažiralo in skoraj uničilo izseljevanje. Lahko rečemo tudi, da je vseskozi aktiven dejavnik v čezmejnem sodelovanju in povezovanju. Ena od temeljnih nalog časopisa je seveda uveljavljanje in širjenje slovenskega jezika ob istočasnem ohranjanju bogastva narečnih variant, ki imajo za nas neprecenljivo vrednost, obenem pa omogočajo narodno identifikacijo naših ljudi, saj so za večino naših ljudi še vedno edina vez s slovenskim jezikom in prostorom.

Izzivi s katerimi se medji v Videnski pokrajini soočajo so torej številni: morajo nuditi bralcem privlačen in kvaliteten produkt, se uveljaviti kot resen sogovornik politične in institucionalne ravni, morajo seveda skrbeti za kadrovanje (pri čemer je jezikovna plat na našem prostoru najzahtevnejša) in uveljavljanje slovenskega jezika ter se obenem razvijati v koraku s časom z osvajanjem najnovejše elektronske tehnologije.

Dejstvo, da živimo na robu slovenskega jezikovnega prostora in na stičišču dveh oziroma treh (s furlanščino) jezikovnih in kulturnih sistemov vsekakor predstavlja za nas največji izziv. V teh prizadevanjih se marsikdaj v Videnski pokrajini počutimo posamezniki in ustanove osamljenji in nezadostno strokovno opremljeni. V tem smislu bi lahko matična Slovenija odigrala aktivnejšo vlogo. Vlaganje v širitev slovenske kulture, v utrditev in uveljavitev slovenskega jezika še zlasti na meji jezikovnega prostora, bi moralo biti ena od temeljnih skrbi slovenske države. Koristno

bi bilo tudi, če bi spodbujala bolj dinamično kulturno in jezikovno pretakanje od središča do periferije in - zakaj ne? - tudi v obratni smeri.

■ ***Iole Namor**

Rodila sem se slovenskim staršem v občini Dreka v Nadiških dolinah. Tu sem obiskovala osnovno šolo (z italijanskim učnim jezikom, seveda), klasični licej pa v Čedadu. Diplomirala sem iz ruščine na Fakulteti za tuje jezike na Univerzi v Benetkah.

Po poklicu sem novinarka, zaposlena že trideset let pri časopisu Novi Matajur v Čedadu. Od leta 1985, ko je začel izhajati tedensko, ga tudi podpisujem kot odgovorna urednica.

Aktivno sodelujem s številnimi slovenskimi organizacijami, društvi in ustanovami: na deželni ravni pred leti pretežno v okviru Zveze slovenskih kulturnih društev, vseskozi pa s Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo, na pokrajinski ravni pa sodelujem s kulturnim društvom Ivan Trinko iz Čedada in Inštitutom za slovensko kulturo.

Od maja letos sem predsednica Institucionalnega paritetnega odbora za vprašanja slovenske manjšine.

Problematika in izzivi slovenskega novinarstva po svetu

II. del

Slovensko novinarstvo po svetu – danes in jutri

Janez Stergar*

Vsebina prvega in drugega dela konferenčnega panela »o problematiki in izzivih slovenskega novinarstva po svetu« je sestavni del prve »Konference slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije«, a v delovanju Svetovnega slovenskega kongresa vseeno ne predstavlja popolne novosti. Glede na nedvomno izjemen pomen medijev smo njihovo vlogo med Slovenci v sosednjih državah že obravnavali na posvetih SSK pod skupnim naslovom »Ko ni več meja«. Verjamem pa, da v uvodnih predstavitvah našega panela ter v razpravi ničesar ne bomo ponavljali, saj je prav medijsko področje med najhitreje spreminjajočimi in razvijajočimi.

Pogled na vsebinsko sestavo našega panela pokaže izredno pestrost: obravnavali bomo namreč kar štiri kontinente in še več držav, nadaljevali in razširili bomo pregled zamejskih – manjšinskih medijev ter na več reprezentativnih vzorcih predstavili izseljenske ali »zdomske«. V kratko odmerjenem času bomo analizirali tako tiskane kot radijsko-televizijske ter spletne medije. Posebna pozornost bo posvečena rabi slovenskega narečnega in knjižnega jezika ter tudi jezika večinskega prebivalstva oziroma državnega jezika v manjšinskih medijih. Osrednjo tematiko konference bomo obogatili z razmišljanji o povezanosti slovenskih medijev iz sosedstva in sveta z osrednjimi mediji v Republiki Sloveniji ter o »možnostih, izzivih in ovirah« za že obstoječo skupno, vseslovensko medijsko oskrbo ter za nove projekte.

Moderator panela bom kot zgodovinar (z nekaj izkušnjami pri urejanju strokovnih glasil in s poročanjem v množične medije) nedvomno pozoren tudi na historične dimenzije v referatih. Vsekakor pa je pričakovano težišče naše razprave na

sodobnosti in perspektivah, na iskanju odgovorov na »izzive«, kot evfemično poimenujemo sedanjo finančno ter moralno krizo, v kateri so nekateri manjšinski mediji le korak pred razsulom ali – žal – že korak čez prepadni rob. Širina našega skupnega vpogleda v problematiko ohranja upanje, da bomo v analitični, lahko tudi polemični razpravi segli tudi v manj vidno globino ter našli vsak nekaj iskrivih in optimističnih zamisli za bodoči razvoj slovenskih medijev v svetu.

***Janez Stergar, strokovni svetnik**

Rojen 1948 v Ljubljani, kjer je na FF diplomiral iz zgodovine in geografije; absolviral je tudi študij sociologije. Od 1972 je zaposlen kot raziskovalec na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani (od 1994 strokovni svetnik). Raziskuje predvsem novejšo zgodovino koroških Slovencev (procesi raznarodovanja, organizacijska struktura manjšine, sodelovanje z matičnim narodom, biografije – npr. dr. Angela Piskernik), slovensko-avstrijske odnose, mladinsko gibanje (Oris zgodovine Počitniške zveze Slovenije, 1978) in zgodovino proučevanj manjšin v Sloveniji (Sedem desetletij ljubljanskega Inštituta za narodnostna vprašanja, 1995; Seven decades of the Institute for Ethnic Studies = Les sept décennies …, 1995). Je tudi avtor kulturno-zgodovinskega vodnika Štiri poti med koroške Slovence, 1994.

V dijaških in študentskih letih je organiziral več poletnih taborov na Koroškem in različne študentske dejavnosti v podporo koroškim Slovencem. Je dolgoletni odbornik, 1995-2003 podpredsednik in od 2003 predsednik Kluba koroških Slovencev v Ljubljani. Ni bil in ni član nobene politične stranke, pač pa je dejaven v več strokovnih društvih, mdr. je od 1978 član upravnega odbora Slovenske matice, od 2011 tudi njen podpredsednik. 1990-2010 je zastopal zaposlene v slovenski znanosti v vodstvu Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture (dvakrat tudi predsednik Glavnega odbora SVIZ). V času državnega osamosvajanja Republike Slovenije je bil od maja do oktobra 1991 predsednik Odbora za varstvo in vrnitev slovenskih vojakov.

Od 1974 je član uredništva, 1984-2008 je bil tudi namestnik glavnega urednika Zgodovinskega časopisa. Bil je soavtor ter zunanji urednik za zamejstvo pri Enciklopediji Slovenije (16 zv., 1987-2002) in urednik za zgodovino Velikega splošnega leksikona (8 zv., 1997-98). Je urednik revije Koroški vestnik.

Mediji v slovenskem jeziku na Hrvaškem danes

Marjana Mirković*

Prispevek je informativne narave in na kratko predstavlja manjšinsko zakonodajo ter aktualni položaj in organiziranost slovenske narodne manjšine, ki deluje v obliki ljubiteljskih kulturnih društev in v okviru manjšinske samouprave na lokalni in regionalni ravni, način njene politične zastopanosti v parlamentu in delovanje nasploh, posebej na področju ohranjanja in uveljavljanja slovenskega jezika in v tej zvezi medije, ki imajo osrednjo vlogo tako v obveščanju pripadnikov manjšine v maternem jeziku kot tudi informiranju večinskega okolja in države matične kulture o dejavnostih slovenske narodne manjšine na Hrvaškem.

Po eni strani pozornost namenja dostopu do slovenskega tiska in elektronskih medijev, javnega servisa zlasti na obmejnem območju, kjer živi slovenska narodna manjšina, ter uresničitvi predloga RTV Slovenija o vzpostavitvi portala za vsebine, namenjene Slovencem v sosednjih državah in ob tem posebej posredovanju novic iz Hrvaške. Po drugi strani govori o spremljanju življenja narodnih manjšin nasploh v javnih medijih na Hrvaškem in s tem povezano problematiko ter načinu obveščanja in medijih v okviru slovenske narodne manjšine. Podaja tudi vpogled v nekatere možnosti za povezovanje obstoječih medijev na Hrvaškem in posebej v širšem obmejnem prostoru ter za napredek na tem področju v prihodnje, tudi v prizadevanju za soustvarjanje skupnega slovenskega kulturnega prostora in izrabo možnosti, ki se obetajo po predvidenem vstopu Hrvaške v Evropsko unijo.

***Marjana Mirković**

Diplomirana novinarka, na Reki živi od leta 1981, delala na RTV Radio Slovenija, danes sodelavka oddaje Sotočja Radio Slovenija 1, za katero spremlja delovanje slovenske skupnosti na Hrvaškem. Od leta 1994 aktivna v Slovenskem domu KPD Bazovica na Reki in širše, v stikih s slovenskimi ustanovami, prostovoljka, pobudnica več projektov kot so Informativni dnevi na Reki o študiju v RS, Slovenska informativna točka Si-T, zbirka Slovenski prispevek k županijski dediščini (Rade Pregarc, Josip Kaplan, Božena Vilhar, Palčava šiša, Vitez Josip Gorup pl. Slavinjski) ter Slovenski jezik na OŠ Pećine in na predšolski ravni na Reki; sodelovala pri izidu publikacij (Fluminensia Slovenica, Ivan Brajdić - življenje in delo, Grožnjan, istrsko mesto umetnikov, Hišna imena v župniji Tršće, tematska številka revije Kronika o rodbinama Kalister in Gorup, Hinko Simonič); pripravljala mesečni bilten v slovenščini Kažipot (april 2005-januar 2012), danes trimesečnik Sopotja; dala pobudo za organizacijo slovenske manjšinske samouprave (Poreč, Opatija, Umag), v dveh mandatih bila članica Sveta slovenske narodne manjšine mesta Reka (2003-2007, 2007-2011) in Sveta slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije, ki ga je tudi vodila (2003-2007, 2007-2011).

Lastni ali skupni spletni portali zamejskih Slovencev: možnosti, izzivi in kdaj tudi ovire – se bomo skupno s Slovenijo morda le dokopali do skupne koristi?

Andrej Mohar*

V predavanju bom razmišljal o dosedanjih dosežkih, napredkih, izzivih, ki bi se jih kazalo bolje in učinkoviteje oprijeti. Seveda pa tudi o tem, da je bilo v mnogočem v teh zvezah tudi premalo dorečenega ali pa enostavno, da se kdaj pa kdaj zatika tudi ob konkretnih vprašanjih sodelovanja, soodločanja, in morda - hote ali ne - tudi ob vprašanju, kdo je pravzaprav naslovnik posamezne ponudbe, kdo financer, kdo ima bistveni interes in koliko si sploh vsak posamezni udeleženec želi ob tem napredka. Torej je izziv hkrati izziv?

***Andrej Mohar**

Novinar sem od leta 1975. Najprej sem bil odgovorni urednik v nemščini pisanega dnevnika KPA na Koroškem, nato urednik slovenskega tednika »Slovenski vestnik«, od leta 1991 pa sem stalni sodelavec oziroma urednik Slovenskih sporedov ÖRF v Celovcu. Od uvedbe spletne ponudbe ÖRF za avstrijske narodnosti sem odgovorni urednik in snovalec domače strani slovenskih sporedov ÖRF na Koroškem (dvojezične strani - slovensko/nemško) in snovalec prvih dvojezičnih domačih strani občin Bilčovs in Sele (to nisem več, ker sem obrt oddal pred skoraj 2 letoma), za slednjo občino sem prejel tudi častno nagrado Evropske unije za spletne nastope dvo- in večjezičnih mest in občin v Evropi. Skupno s kolegoma našega spletnega uredništva sem odgovoren tudi za prispevke iz Avstrije na skupnem portalu Slovencev v sosednjih državah MMC-Slovenija, med drugim pa seveda tudi vesten opazovalec in »spremljevalec« raznih spletnih projektov, ki so pridobili ali sami sredstva z Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, ali pa, katere je urad sam postavil v omrežje.

Izzivi manjšinskih medijev v Porabju: narečje ali knjižni jezik, časopis na papirju ali na spletu

Marijana Sukič*

»Porabsko narečje je temelj slovenske identitete v Porabju… Za Slovence na Madžarskem ima porabščina drugačen pomen kot katero od drugih slovenskih narečij za Slovence v Sloveniji. Pri njih ni samo sredstvo vsakdanjega zasebnega in poluradnega sporazumevanja, ampak tudi bogoslužni jezik, do neke mere tudi poučevalni, pa tudi jezik javnega obveščanja in leposlovnega izražanja…« (Franci Just: Vse o Porabju, str. 12-13)

Slovenski mediji v Porabju so zaradi specifične jezikovne situacije v posebnem položaju, kajti ob slovenskem knjižnem jeziku se poslužujejo tudi porabskega narečja. Prizadevajo si za ohranitev slovenskega jezika, zato obveščajo ljudi o različnih dogodkih, novicah, kulturi in drugih zanimivostih v slovenskem knjižnem jeziku in v porabskem narečju, ki je širše razumljivo tukajšnjim prebivalcem. Devetdeseta leta so opazno predrugačila porabski medijski prostor. Prva prelomna sprememba je bila uresničitev enega temeljnih ciljev novoustanovljene Zveze Slovencev na Madžarskem – izdaja lastnega časopisa. Slovensko prilogo Narodnih novin je na začetku devetdesetih let (1991) nadomestil štirinajstdnevnik, časopis Porabje, ki je leta 2005 postal tednik.

Drugo medijsko prelomnico pomeni ustanovitev Radia Monošter leta 2000. Čeprav je radio oddajal vse do leta 2012 le 8 ur tedensko, je prinesel v porabske domove živo slovensko – večinoma domačo – govorico. Od letošnjega (2012) januarja ima RM dnevno 4 ure programa.

Od leta 1992 deluje televizijska oddaja Slovenski utrinki na prvem programu madžarske televizije. Oddaja traja 25 minut, predvajana je dvakrat mesečno. Ni pomembna le za obveščenost slovenske manjšine, ampak s svojo zasnovo (z madžarskimi podnapisi) omogoča, da je tudi večinski narod bolje obveščen o življenju slovenske skupnosti.

Za ohranjanje vitalnosti manjšine je izrednega pomena, da so njeni pripadniki na tekočem z aktualnimi dogajanji, na kar manjšinski mediji vplivajo z informacijami o življenju in dogajanju znotraj manjšine ter o dogodkih in prireditvah, ki v njej potekajo. Poročanje o dogodkih, ki se odvijajo znotraj manjšinske skupnosti, je na nek način povratna informacija aktivnim članom manjšine, ki tako dobijo potrditev in zavedanje, da je njihovo delo opaženo in cenjeno tudi med ostalimi pripadniki skupnosti.

Največji problem manjšinskih medijev v Porabju je nedvomno to, kako ohraniti jezik, če mlada generacija skoraj ne govori več narečja, knjižnega jezika pa se ni naučila v zadostni meri. In kaj potem, ko starejših in takih, ki še znajo porabščino, ne bo več? Večina občinstva, in sicer srednja in starejša generacija, zna le porabsko narečje. V šoli otroci ne dosežejo primerne ravni znanja slovenskega jezika, da bi določen prispevek razumeli v celoti. Pri Porabskih Slovencih je v preteklosti obstajala močna zavest o manjvrednosti narečja in prepričanje, da je knjižni jezik za njih tuji jezik. Ločenost od matičnega naroda je najbolj vplivala na jezikovno in kulturno pripadnost manjšine. Ljudje so se pospešeno učili jezik večine, da bi ji postali enaki. Slovenščina je v preteklosti postala manjvredni, neprimerni kod za javno sporazumevanje in je dobivala vlogo izključno notranjega manjšinskega jezika.

Časopisu Porabje (tudi radiu Monošter) je v dvaindvajsetletnem obdobju svojega izhajanja – tudi po zaslugi izbranega jezikovnega koncepta – do neke mere uspelo okrepiti zavest o vrednosti in vitalnosti porabskega slovenskega narečja. Toda le pri starejši in srednji generaciji. Postavlja se torej vprašanje, kaj narediti, da ne bi (popolnoma) izgubili mlade generacije in otrok. Ali bo moral časopis v tretjem desetletju svojega izhajanja spremeniti izbrani jezikovni koncept in se posluževati tudi večinskega madžarskega jezika, da bi posredoval mladim vsebine o njihovi narodni pripadnosti in vrednotah, jih navdušil za (skupni) slovenski kulturni prostor? In kako naj to naredi? Na papirju in s tem krči prostor tistim, ki so navezani na tradicionalno obliko in jezik časopisa? Ali na spletu? Mladi naj bi posredovali svoja videnja svojim vrstnikom? To so vprašanja, s katerimi se srečujemo verjetno vsi uredniki in sodelavci slovenskih medijev na obrobju slovenskega etničnega ozemlja.

***Marijana Sukič**

Rodila sem se 25. avgusta leta 1960 v Monoštru. Osnovno šolo sem delno končala v Sakalovcih, zadnja dva razreda pa v Monoštru. Po končani osnovni šoli sem se vpisala na monoštrsko gimnazijo, kjer sem maturirala leta 1978.

Vseskozi sem se učila slovenski jezik, na osnovni šoli kot učni predmet, na gimnaziji v okviru krožka, ker drugih možnosti ni bilo. Študij sem nadaljevala na Visoki pedagoški šoli v Szombathelyu, kjer sem študirala animatorstvo in madžarščino (1978-1982).V času mojega rednega študija slovenska katedra še ni delovala, obiskovala pa sem slovenski lektorat, kjer sem največ pridobila od profesorice dr. Zlate Vokačeve. Po diplomi sem se zaposlila v monoštrskem kulturnem domu kot referentka. Odgovorna sem bila tudi za porabsko amatersko kulturno dejavnost, na mojo pobudo so začele prihajati prekmurske mentorice v Porabje, rezultat tega dela je bila gornjeseniška otroška lutkovna skupina, ki je bila dolga leta zelo uspešna.

Ob delu sem se ponovno vpisala na visoko šolo in sem diplomirala tudi iz slovenskega jezika. Devet let sem bila zaposlena v kulturnem domu v Monoštru. Po ustanovitvi Zveze Slovencev na Madžarskem (leta 1990) sem se zaposlila na Zvezi. Od leta 1991 sem glavna urednica časopisa Porabje. Petnajst let (od leta 1993 do leta 2008 – izostalo je le leto 1999) sem urejala Slovenski koledar – letopis Slovencev na Madžarskem. Uredila in lektorirala sem dve narečni zbirki pripovesti Irene Barber (Življenje je kratko in Trnova paut). Prevedla sem zbirko esejev Valerije Perger »Tudi to je slovensko Porabje«. Od začetka sodelujem pri knjižni zbirki Književnost med Muro in Rabo. Za prispevek k utrjevanju slovenske kulturne identitete v Porabju sem letos od predsednika R Slovenije dr. Danila Türka prejela Red za zasluge.

Slovenska narodna manjšina v medijskem prostoru BiH

Slovenian minority in the media in Bosnia and Herzegovina

Bojan Božić*

V Bosni in Hercegovini je registriranih 17 narodnostnih manjšin. Romi so najštevilčnejša, ko govorimo o Slovencih, natančni podatki ne obstajajo. Ocenjuje se, da v Bosni in Hercegovini živi nekaj tisoč Slovencev. Tako kot druge manjšine, so tudi Slovenci zanemarjeni v medijih, marginalizacija narodnostnih manjšin v medijih pa je privedla do marginalizacije v družbi. Eden od ključnih razlogov za to je v državni organizaciji Bosne in Hercegovine, ki je edinstven na svetu. Opredeljena je kot Republika, vendar pa zaradi zapletenega sistema ne deluje v celoti kot taka. Bosna in Hercegovina je sestavljena iz dveh entitet (Republika Srpska in Federacija BiH), Federacija BiH pa je potem razdeljena na kantone. V Bosni in Hercegovini so tri konstitutivne narodnostne skupine: Srbi, Hrvati in Bošnjaki, torej ne glede na to v katerem delu BiH se nahajate, vedno sta dve narodnostni skupini v manjšini. Takšna struktura prebivalstva potiska manjšine v ozadje, vključno s Slovenci, saj so konstitutivne narodnostne skupine in njihove pravice bolj privlačne za medije. Narodnostne manjšine so predstavljene predvsem prek dnevnih dogodkov, razstav, srečanj, folklora.... Osrednji dogodek, ko govorimo o Slovencih v BiH, je Martinovanje, ki je tudi najbolj medijsko pokrito. Pomembnejši dogodki in aktivnosti so popolnoma zanemarjeni. Pravica narodnostnih manjšin do informacij v Bosni in Hercegovini je zakonsko urejena. Na državni ravni je javna služba BHRT, ki pokriva celotno državo in dve entitetni službi RTRS in FTV, ki sta del javne službe. Na vseh javnih radiotelevizijah sta prisotni le dve radijski oddaji, o narodnih manjšinah, kar pove dovolj o tem, koliko so dejansko zastopane v javnosti. Poleg elektronskih medijev so narodnostne manjšine prisotne tudi v tiskanih medijih, toda večina v kulturnih področjih, prek folklornih manjšin. O pravicah pripadnikov

narodnostnih manjšin se le redko govori, razen o pravicah Romov, ki so v primeru "Sejdic-Finci" postale nacionalno vprašanje. Spodbujanje kulture, pravic manjšin, ustvarjanje okolja za uresničevanje projektov narodnostnih skupnosti, manjšinskih združenj in sodelovanje z mediji so glavne naloge, ki jih morajo člani narodnostnih manjšin v BiH, vključno s slovenskimi, izpolniti. Novinarji se morajo izobraževati skozi različne razprave in delavnice ter se vključevati v dejanske probleme narodnostnih manjšin in seveda novinarji, ki so pripadniki narodnostnih manjšin morajo biti vključeni v redakcije.

––––

There are 17 national minorities registered in Bosnia and Herzegovina, Roma are the most numerous. When it comes to Slovenian, accurate date doesn't exist, some would say few thousands.

As other minorities, Slovenians are also neglected in media space, and ignored by media means ignored by society. The main cause of such situation is the polity of Bosnia and Herzegovina, which is unique. Country is defined as republic, but it does not behave like one. It is divided in two entities, Republic of Srpska and Federation of Bosnia and Herzegovina. In Federation there are 10 different cantons with their own governments.

In B&H live three ethnic groups or, officially, constituent peoples: Bosniaks, Serbs and Croats. So, no mater in which part of the country, two are in the minority.

Such reality of B&H, puts the national minorities' position in background, constituent peoples and their rights are simply more attractive to media.

National minorities are present mostly during the day program, through exhibitions, folklore and similar. The central event when it comes to Slovenian, is Martinovanje, which is the most present in media of all Slovenian events. Other important activities are completely neglected.

The right on informing of national minorities is legally determined. There is Public Broadcast Service BHRT, which covers whole country, and there are also services of each entity, FRTV and RTRS, which are part of public service. In all these radio and TV programs, there are just two radio emissions about national minorities, and this fact tells enough about their absence from media space.

Beside the electronic, national minorities have very little space in newspapers, but mostly in context of culture or folklore, describing specifics of national minority. Topics about their rights, are real exception, except Roma's rights, which became a national mater trough Seidic - Finci case.

Promotion of cultural events, national minorities' rights, creation of environment where different minorities' project are implemented, cooperation of minorities organizations with media, are main tasks in front of their members including Slovenian in B&H.

It would be helpful to educate and inform journalists about these issues, through some seminars and workshops, and introduce them to different problems of minorities, and another good thing would be to hire more minorities' members in editorials and redactions.

***Bojan Božić**

Datum rojstva : 25.4.1982.
Kraj rojstva: Banja Luka
Naslov: Stevana Musića 22, Banja Luka
Mobilni tel.: 065/544-330
E-mail: bojan.boz@gmail.com
Skype: bojan.bozic6

Izobraževanje:
- Diplomirani novinar (Fakulteta političnih znanosti, Univerzitet u Banjaluci)
- Ekonomski tehnik (Ekonomska škola, Banjaluka)

Delovne izkušnje:
- Media direktor Evrpskega prvenstva v odbojki (2013.)
- BH radio 1 - novinar – reporter (od 2005. godine -)
- Dnevni list EuroBlic – novinar (od 2001.-)
- PR Teniskog saveza Republike Srpske (od 2011.-)
- Igokea Radio – novinar (2009.-2010.)
- TV 7 - novinar(2010. -2011.)
- TV K3 - novinar (2004-2005)
- Radio Čelinac novinar - (2001. – 2003.)

Izziv slovenskega radijskega novinarja v Argentini

Mirko Vasle*

Biti slovenski radijski novinar v Argentini je poseben izziv. Skušal bom razložiti zakaj to trdim.

1. Slovenski radijski novinar v Argentini razpolaga povprečno z eno tedensko uro in v tej uri mora čim več informirati. A novinar ne opravlja samo novinarskega dela. Ko smo se odločili, da bomo vodili slovensko radijsko oddajo smo morali najprej pomisliti kako in kdo bo oddajo financiral, potem smo morali poiskati radijsko postajo in šele nato smo lahko začeli razmišljati kako bo oddaja potekala.

2. Jezik, ki se uporablja v oddaji. Mogoče se čudno sliši a po argentinskih radijskih zakonih lahko oddajamo v tujem jeziku, v tem primeru v slovenščini samo 10% oddaje. Naša oddaja je dvojezična, a ne samo zaradi navedenega razloga, zanimivo je dejstvo, da veliko od naših poslušalcev sploh niso Slovenci, so predvsem pripadniki drugih narodnostnih skupin in domačini sami. Te poslušalce pridobimo z glasbo, ki je večinoma narodno zabavnega značaja. Po drugi strani pa je veliko potomcev Slovencev, ki ne znajo govoriti po slovensko, in veliko tistih, ki znajo, a kakšnih besed ne razumejo.

3. Sestava oddaje. Ta ima nekatere stalne dele kot so na primer intervjuji, kulturni del in informacije iz Slovenije katere nam poda v španskem jeziku naša poročevalka iz Ljubljane. Intervjuje delamo na aktualne teme in tako pridejo na vrsto najrazličnejše zvrsti, šport, politika, religija, znanost itd. Intervjuje opravimo v živo v studio ali po telefonu, jih pa tudi snemamo. Te intervjuji trajajo približno 10 minut. Če je intervju v slovenskem jeziku napravimo po končanem pogovoru kratek

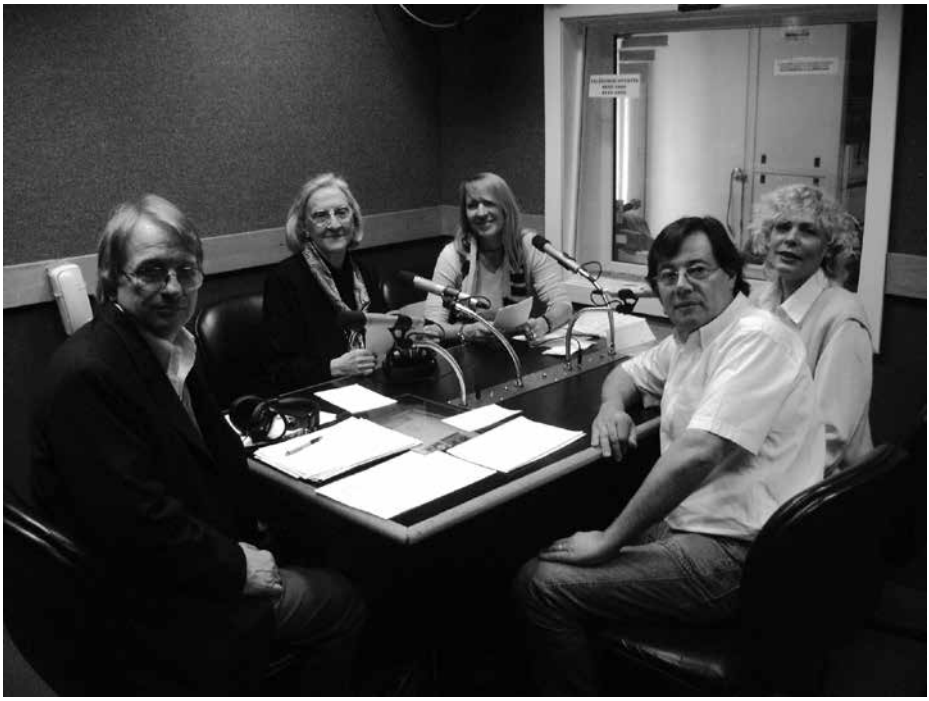

izvleček v španščini. V kulturnem delu smo kar nekaj let obravnavali kratko zgodovino slovenskega slovstva, potem smo nekaj let obravnavali slovensko slikarstvo in že nekaj let govorimo o slovenskih znanstvenikih. To so kratki vložki. Kulturni del oddaje dopolnimo z resno glasbo bodisi zborovsko, oktetovsko ali pa solo petje.

Informacije iz Slovenije nam nudi naša poročevalka iz Slovenije Tatiana Willenpart. To poročanje traja približno 5 minut. Ta informativni del oddaje dopolnimo z moderno glasbo. Dodatne informacije, ki jih dobimo preko interneta, jih ponudimo iz studia.

4. Kontakti. Predvsem v rubriki intervjuji bi imeli kar nekaj težav, če nam ne bi priskočili na pomoč novinarji iz Slovenije z nasveti, s posredovanjem telefonskih številk... Ta rubrika je eden od stebrov oddaje.

5. (Ne)ideologija oddaje. Oddaja je svobodna, ne deluje pod okriljem nobene slovenske ustanove v Argentini. Ne zagovarjamo nobene ideologije, skušamo ohraniti objektivni novinarski duh. V oddaji ne dajemo osebnih komentarjev, ker menimo, da živimo predaleč od Slovenije, te osebne komentarje nadomestimo z intervjuji. Paziti moramo, da oddajo lahko poslušajo vsi Slovenci, ne glede na to kako politično razmišljajo.

6. Financiranje. Sprva je oddajo financiral njen ustanovitelj Albert Čuk. Po njegovi smrti smo nekaj časa delovali s pomočjo krožka prijateljev in raznih sponzorjev, ko

smo pa bili že v hudi finančni krizi, nam je priskočil na pomoč preko razpisov Urad vlade za Slovence v zamejstvu in po svetu, ki nam še danes pomaga.

Moram dodati, da vsi člani oddaje opravljamo svoje delo brezplačno.

Člani oddaje so: Ana Licen, Marjana Pirc, Bety Miklavc, Nestor Stocca in Mirko Vasle, iz Ljubljane pa poroča Tatiana Willenpart.

■ ***Mirko Vasle**

Slovenski urednik, novinar in literarni zgodovinar, *10. julij 1951, Buenos Aires (Argentina).

Osnovno in srednjo šolo je obiskoval v Buenos Airesu. Srednjo šolo je dokončal leta 1968, nato je štiri leta študiral strojništvo na Tehnološki Univerzi v Buenos Airesu, a študija ni dokončal. Do svojega 17. leta je redno obiskoval tudi sobotno slovensko osnovno in srednjo šolo.

Ob osamosvajanju Slovenije, leta 1991, je bil odgovoren za medije pri slovenski krovni organizaciji Zedinjena Slovenija v Argentini. Kot novinar je ocenjeval plošče v reviji Promusica, ki se je ukvarjala z resno glasbo. Sodeloval je pri slovenskem tedniku Svobodna Slovenija v Argentini. Od leta 1987 sodeluje pri slovenski radijski oddaji Okence v Slovenijo, od julija leta 1993 je njen urednik. Leta 2007 je Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu oddaji podelil priznanje za 20 let aktivnega delovanja in neprecenljiv prispevek k ohranjanju in širjenju slovenskega jezika in umetnosti v Argentini. V kulturnem delu oddaje so skozi štiri leta, od 1997 do 2000, govorili o zgodovini slovenskega slovstva, sam je bil zadolžen za prispevke o slovenskih pesnikih in pisateljih. Iz tega je nato v samozaložbi in s podporo Ministrstva za kulturo RS nastala njegova monografija Breve historia de la literatura eslovena (Buenos Aires, 2003 (COBISS)), ki je prva knjiga o slovenski književnosti v španskem jeziku. Monografija je opremljena tudi s fotografijami obravnavanih avtorjev. Imel je nekaj predavanj na temo slovenskega slovstva - na primer predavanji na Filozofski fakulteti Univerze v Buenos Airesu leta 2006 (na temo Slovenska literarna ustvarjalnost v Argentini, v sklopu Svetovnih dnevov slovenske literature) in na Katoliški univerzi v Parani leta 2008 (na temo Slovensko slovstvo). Pisal tudi prispevke za slovensko radijsko oddajo v Avstraliji.

Ljubezen do slovenske besede in domačega ognjišča je neprecenljiva

Meta Lenarčič

Na kratko o mojem delu v slovenski skupnosti v Melbournu: delovanje in vključevanje prostovoljnega dela za slovensko skupnost na Slovenskem društvu Planica-Springvale, 30 let urednica glasila "Novice" Planica (štirje izvodi letno), tajnica društva, 10 let učiteljica mladinske folklorne skupine, predsednica SD Planica.

Letos teče že 22. leto odkar sem se pridružila privatni radijski postaji - slovenski radijski uri na 3ZZZ 92.3FM, Melbourne, kjer sem 19 let tudi urednica slovenske radijske ure enkrat na teden – vsako sredo zvečer do 7-8 ure. Ena največjih etničnih radijskih postaj je prav ta v Melbournu, Ethnic Community Radio- 3ZZZ 92.3FM, Melbourne. Teče že 24. leto od prvega glasu skozi eter leta 1988-89. Prvo leto je bilo le poizkusno, kmalu zatem pa so s pomočjo oglaševanja vzpodbudili še večje zanimanje različnih jezikovnih skupin za sodelovanje. S pomočjo prostovoljcev je tako uspela ideja oddajanja za poslušalce v Melbournu in okolici. Iz leta v leto je število prostovoljcev naraslo na 4000 in še narašča, s tem pa tudi potreba po izboljšanju programov. V Viktoriji naj bi po zadnjih zbranih podatkih živelo od 10 do 12 tisoč slovenskih rojakov.

Sama sem pristopila k slovenski oddaji leta 1990-91 in delam še vse do danes. Želja po slovenski uri na privatni radijski postaji 3ZZZ, 92.3FM je bila z veseljem sprejeta. Radovednost po najnovejših novicah iz Slovenije, dogodkih in še posebno po domači glasbi je bila prioriteta. Po vsem tem smo našli še vedno dovolj časa za društvena obvestila, zanimivosti tukajšnjega življenja in pomoči drug drugemu. Postaja šteje do danes že 72 etničnih skupin, v 80 različnih jezikih ali dialektih. Imamo stroga pravila, ki jih moramo upoštevati. Vsaka skupina mora imeti

štirideset podpornih članov, ki plačujejo $15 na leto in na ta način podpiramo postajo. Vsako leto imamo tudi dva tedna v letu nabirko - Radiothon, za pomoč postaji za vsakdanje stroške. Poslušalci prispevajo 10 ali več dolarjev preko telefona, vsaka skupina pa mora nabrati najmanj $1000 dolarjev za eno uro oddajanja na teden. Kot dodatek k tem številkam naj omenim, da postajo stane od $2.500 do $3.000 na leto za eno uro oddajanja. Letos bomo dobili nov studio v vrednosti $50.000. Država prispeva del finančnih sredstev za pisarniško pomoč, ostalo pa je na naših ramenih. Vsaka radijska ura je sestavljena iz določenega števila minut govora, glasbe, poročil in obvestil. Pravila so strogo nadzorovana, kar je seveda pomembno pri tolikšni raznolikosti kultur, navad in jezikov. Enkrat na mesec dobivamo priloge radia Ognjišče gospoda Matjaža Merljaka ter radia Potepuh Bled gospe Veronike Benedičič. Sama istočasno sodelujem že deseto leto pri pripravljanju zanimivosti tukajšnjega življenja za radio Ognjišče in šesto leto že teče za radio Potepuh-Bled!

Torej vsa leta nemoteno delamo in skrbimo za slovenski jezik preko etra enkrat na teden. Radijska postaja oz. studio je sredi samega mesta in za večino od nas oddaljen 30km in več. Stroški naraščajo, delamo pa še vedno za isto plačo - ljubezen in ohranjanje slovenskega jezika ter slovenske kulture! Vsako leto postaja generacija očitno starejša, zato je še toliko bolj potrebno kot kdaj poprej, da še z večjo vnemo gojimo ljubezen in spoštovanje do slovenskega rojaka. Moje delo je verjetno z razliko po kvalifikacijah malo omejeno, delo in ljubezen za slovensko skupnost v Melbournu pa darovano in še vedno teče dalje. Letos teče namreč že 49-leto do kar sem zapustila Slovenijo, kjer sem kot tehnična risarka v tovarni ISKRA zaključila pet let dela in tehnično šolo. V Avstraliji imam družino, prijatelje in ljubezen do tukajšnjega življenja, kakor tudi dnevno zanimanje za življenje in napredek v prelepi domači zemlji - Sloveniji!

Radio Glas kanadskih Slovencev - včeraj in danes

Marija Ahačič Pollak*

Spoštovani kolegi,

problematika slovenskih novinarjev in voditeljev radijskih postaj, ki so razkropljeni po svetu je bila in še vedno je, precej drugačna od problematike, ki jo imate novinarji, ki delujete doma. Govorila bom o delovanju radijske ure, Glas kandskih Slovencev, ki jo oddajamo v Torontu enkrat tedensko na frekvenci 100.7 FM na multikulturni postaji CHIN.

Radio Glas kanadskih Slovencev je s Slovenijo slavil 20 letnico obstoja. Nastal je pod okriljem Vseslovenskega kulturnega odbora in v sklopu le tega še vedno deluje.

Naši začetki so bili izredno težki. Postaja, na kateri je radio oddajal prva leta ,je bila AM postaja v Bramptonu, predmestju Toronta. Lahko bi rekla, da je bila to postaja, ki se ni preveč potrudila za etnične skupine in ker je bil naš program v začetku na taki postaji, smo za tehnike vedno dobili angleško govoreče študente, ki so se še učili, kar je bil dodaten stres za voditelje, saj ti tehniki poleg tega, da niso znali slovensko niso obvladali niti tehnične plati in smo se zato voditelji večkrat morali soočati še z njihovimi napakami, saj smo vedno oddajali v živo.

Novice smo od Radia Slovenija dobivali preko faksa, ki je bil velikokrat nečitljiv, tako, da je bilo potrebno vse s strojem pretipkati, če si jih hotel v živo dobro prebrati. Tistikrat še ni bilo zgoščenk, zato smo morali imeti vso glasbo v zaporedju na traku ali ploščah ki so bile oštevilčene. Oglasi in reklame, so bili prelepljeni kot

»slikovnica«. Če so se morali spremeniti si moral pretipkati vse še enkrat ali pa rezati in prilepiti drugam.

Problem je bil tudi v izbiri melodij. Imeli smo sicer nekaj kaset, ki smo si jih nakupili na obiskih v Sloveniji, vendar je bila naša izbira zelo omejena. Internetnih povezav tistikrat seveda še ni bilo.

Problemi pa niso bili samo v tehniki, pač pa tudi najti ljudi, ki bi obvladali slovenski jezik in bili kolikor toliko pripravljeni in sposobni, da bi prišli pomagat. In ker je pri nas vsako delo prostovoljno, smo delali in še vedno delamo brez plačila. Še več kot to! Ker smo v tistem času imeli postajo v Bramptonu, se je voditelj moral peljati od 20 do 30 km, da je prišel do radijske postaje in pri tem seveda porabljal svoj bencin in ga seveda, kljub spremenjeni lokaciji, ki ni tako daleč, porablja še danes.

Vsi, ki delamo karkoli za slovensko skupnost smo že zdavnaj ugotovili, da biti zaveden Slovenec, ki deluje v Kanadi, vedno stane. Za svoje delo, tudi če ga profesionalno upravljaš nisi plačan, pač pa daješ poleg neštetih ur dela, še denar iz lastnega žepa.

S pomočjo Vseslovenskega Kulturnega odbora smo uspeli zakupiti uro na boljši torontski postaji Chin, ki je na frekvenci FM. Ta je namenjena samo etničnim oddajam in ima veliko večji obseg prenosa. Tako se naša radijska ura sedaj sliši vse do Niagarskih slapov, kar je pomembno, ker veliko Slovencev živi prav v tem območju.

Z Vseslovenskim kulturnim odborom, smo uspeli premagati našo največjo težavo - finance.

Odbor z našo radijsko oddajo in revijo “Glasilo” deluje kot pomembni medijski in kulturni organizator, saj mu pripada približno 30 organizacij, društev in ustanov v južnem Ontariju. Le ta za brezplačno oglašanje v naših medijih s članarino finančno prispevajo, da radio Glas kanadskih Slovencev lahko deluje in smo jim hvaležni. Dobimo pa tudi nekaj dodatnih sredstev od sponzorjev in čestitk. Ravno tako so za obstanek naše radijske ure izredno pomembna prejeta sredstva iz Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, in hvala tudi Sloveniji za podporo.

Danes je situacija na Radiu Glas kanadskih Slovencev precej drugačna od ure, ki smo jo imeli na AM postaji. Tekom let se je Radio Glas kanadskih Slovencev posodobil in lahko snemamo z novo radijsko tehnologijo.

Naš največji problem je, da nekaj naše mladine sicer govori slovensko, vendar ne dovolj dobro, da bi lahko govorila na radiju. Zato znova in znova iščemo mlade ljudi, ki pridejo iz Slovenije, da bi nam pomagali. Novega dotoka priseljencev, ki bi bili pripravljeni delati brez plačila v veliki meri ni, slovenščina pa vidno upada kot pogovorni jezik po naših slovenskih društvih in število otrok v slovenskih šolah se iz leta v leto zmanjšuje.

Soočeni smo s tem, da se moramo prilagajati novim pogojem in razmeram, kot vsi ostali po svetu in doma.

Smo pred veliko dilemo. Ali naj se držimo dosedanjega načela, da je ura striktno slovenska brez angleške govorice, ali se prepustimo ameriškim verzijam in delamo slovenske ure v angleščini?

Na žalost mislimo, da tudi če bi oddajali oddaje v angleškem jeziku, to v času interneta niti ne bi pritegnilo naše mladine. Zato se Vseslovenski kulturni odbor zaveda, da bomo ohranjali slovenstvo le, če vključuje mladino in ji pomaga pri njihovi društveni dejavnosti.

V tem kriznem času se tudi Slovenci v Kanadi borimo za obstoj in potrebujemo vso modrost in potencial, za dosego našega cilja - ohranitev slovenstva na tujem.

***Marija Ahačič Pollak**

V spomin Slovencev se je zapisala z legendarno Avsenikovo pesmijo Tam kjer murke cveto, v Kanadi pa se je pod okriljem Vseslovenskega kulturnega odbora v Torontu uveljavila kot ustanoviteljica in odgovorna urednica radijske oddaje Glas kanadskih Slovencev. V tem času je za vodenje oddaje usposobila več mladih, danes pa je po smrti urednika spet prevzela glavno in odgovorno uredništvo.

S svojo v celoti avtorsko ploščo glasbe in besedila, s tematiko izseljenstva se je predstavila leta 1980, slovenske ljudske pesmi pa je posnela na svoji drugi plošči 'Pojte z menoj' leta 1986.

Pri Tržiškem muzeju je leta 2005 izšel njen knjižni prvenec "Nitke življenja", leta 2010 pa je pri Družini izšlo njeno drugo avtorsko delo »Jože Kastelic«, dokumentarec o življenju mecena in podpornika Slovencev v Torontu.

Za širšo promocijo slovenskega glasbenega izročila je najpomembnejši nastanek dekliške vokalne skupine Plamen, ki jo je Marija Ahačič Pollak ustanovila leta 1991. Pod njenim vodstvom je Plamen združil srca mladih potomk slovenskega rodu in prvič zablestel z nepozabnim nastopom v Torontu na vseslovenski kulturni prireditvi ob kanadskem priznanju Slovenije. Odtlej ta Plamen gori in razveseljuje poslušalce po vseh kontinentih.

Slovenija se ji je marca 2005 oddolžila za njeno vsestransko kulturno poslanstvo med rojaki in širšo skupnostjo s podelitvijo Reda zasluge za Republiko Slovenijo.

Decembra 2005 ji je Občina Tržič podelila diplomo za promocijo države in Tržiča v svetu.

Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti ji je leta 2006 podelil Gallusovo listino.

Decembra 2011 so ji zaradi izjemnih zaslug pri promociji slovenstva, Slovenije in Tržiča v svetu na slavnostni akademiji občine Tržič podelili naslov častne občanke,

Januarja 2012 pa je prejela Srebrno plaketo Javnega sklada Republike Slovenije za ustvarjalno in uspešno razvijanje vokalne glasbe zunaj matične domovine.

Odmevnost zamejske in zdomske problematike v matičnih medijih

PREDSEDUJOČA

Mateja Feltrin Novljan

Rojena 14. aprila 1974 v Kranju, sem po končani osnovni šoli nadaljevala šolanje v Gimnaziji Škofja Loka. Po uspešno opravljeni maturi sem nadaljevala študij na Filozofski fakulteti, kjer sem študirala slovenski jezik in književnost, in na Fakulteti za družbene vede, kjer sem vpisala študij novinarstva. Oba sem uspešno zaključila in z odliko diplomirala na Filozofski fakulteti z diplomo Družbeno kritične pesmi Tomaža Domicelja, Andreja Šifrerja in Adija Smolarja, in na Fakulteti za družbene vede z diplomo Informativni programi komercialnih radijskih postaj. S končanim študijem VII. stopnje sem pridobila naziv profesorica slovenščine in univerzitetna diplomirana novinarka.

V času študija sem kot novinarka sodelovala v različnih tiskanih in elektronskih medijih. Govorno sem se izobraževala med študijem na fakulteti, pozneje pa tudi pri Ajdi Kalan in Idi Baš. Od leta 2001 občasno sodelujem s tednikom Družina, z mesečnikom Mavrica in objavljam tudi v drugih publikacijah. Leta 2002 sem se zaposlila kot profesorica slovenščine na Osnovni šoli Cvetka Golarja v Škofji Loki, kjer sem poučevala do leta 2007. Z veseljem sem pripravljala prireditve, pisala scenarije in jih vodila, kar počnem še danes. Honorarno sodelovanje na Radiu Ognjišče iz leta 2003 pa je leta 2007 preraslo v redno službo. Tu opravljam delo radijske voditeljice, vodim program in urejam ter vodim oddaje z različnih področij: Za življenje, Nočno sonce – svež veter v nočni eter in druge.

Odpraviti je potrebno komunikacijski šum

Andrej Černic*

Največkrat se pripadniki slovenskih manjšin na račun Ljubljane šalimo, da vidi samo naše narodne noše in harmonike, da včasih sliši petje na vaških veselicah in da se rada huduje nad desničarskimi mazači dvojezičnih tabel. Prispodoba je seveda karikirana. Vseeno pa iz nje izhaja manjšinska podoba v matični domovini. Manjšinci postanemo novica samo v trenutku, ko smo »folklora« ali pa ko smo »nemočne žrtve« desnih skrajnežev. Slovenski mediji, predvsem največji, sicer pokrivajo manjšinsko tematiko, bolj vprašljivo pa je, kako mediji predstavljajo slovenske manjšine javnosti v matici. Logika je dokaj preprosta (predvsem za komercialne medije): treba je proizvesti novice, ki se prodajajo. In, bodimo iskreni, manjšine niso ravno 'top' teme, s katerimi bi se mediji lahko preživljali.

Žal pa, če želimo manjšine pravilno ovrednotiti, moramo izbrati drugačno izhodišče: javnost (gledalce, bralce in »kibernetske prijatelje in sledilce«). Mediji so zavezani (samo) javnosti, zato bi morala biti javnost vsakič izhodiščna točka. Temeljno vprašanje seveda je: v kolikšni meri povprečni slovenski državljan pozna stvarnost manjšine? Logični odgovor je seveda »ne prav veliko«. Pa naj navedem primer. Ko sem pred nekaj več kot desetimi leti prišel v Ljubljano kot novinec na FDV, se je pred mano odprl nov svet. Ampak očitno se je nek nov svet odpiral tudi za tiste osebe, ki so me spoznavale. Nekako v tem smislu: »Aha, ti si zamejc: a je res tako težko živeti kot Slovenec v Italiji? Ali je še vedno nevarno, da te pretepejo če govoriš slovensko v javnosti?«. Ali pa: »Ti pa govoriš slovensko. A si obiskoval šolo v Novi Gorici? Imate slovenske šole v Italiji? Ali doma govorite slovensko?« Skratka, na ta vprašanja sem odgovarjal zelo pogosto. In si ustvaril tak vtis, da Ljubljana slovenskih manjšin ne pozna. Vedo sicer, da tam nekje za »devetimi gorami in

devetimi vodami« onkraj meje živijo Slovenci, a kaj več od tega, pač ne. O Benečiji in beneških Slovencih ima matična domovina po mojih opažanjih skoraj »mitološko« predstavo, ki bi jo lahko umestili tja nekje v Tolkienov Srednji svet, v katerem skačejo zverinice iz Rezije. Slovenci iz Trsta in Gorice pa so v zadnjih časih povezani predvsem z likom prof. Borisa Pahorja. In to bi lahko bila povsem prava prispodoba, a kaj ko je tudi sam prof. Pahor zelo pogosto za Ljubljano le »prikladna blagovna znamka«, ki jo matična domovina »polno izkorišča« samo odkar je avtor Nekropole in Grmade v pristanu postal tržni fenomen na italijanskih knjižnih policah.

Skratka slovenska javnost bi morala dobiti podobo manjšine, ki je nekoliko manj folkloristična in nekoliko bolj usmerjena v realnost, v leto 2012. Pri predstavitvi manjšin bi bilo potrebno več raziskovalnega novinarstva: takega, ki ugotavlja dejstva in jih postavlja v nek kontekst. Zverinice iz Rezije so sicer res pomemben del ljudske zakladnice dolin pod Kaninom, za boljše razumevanje dinamike v videmski pokrajini pa je mogoče primerna tudi komparativna analiza razvoja in rasti špetrske dvojezične šole. In če se zaustavimo pri šolski problematiki je za razumevanje npr. slovenske manjšine v Italiji slovenskemu državljanu tudi vredno predstaviti, zakaj je v Špetru velik uspeh že to, da je dvojezična šola dobila status državne šole, medtem ko so za goriške in tržaške Slovence šole z (izključno) slovenskim učnim jezikom nekaj povsem samoumevnega. Skratka, na relaciji slovenska manjšina – matična domovina obstaja še danes, v obdobju internetne komunikacije, komunikacijski šum. Odgovorni (tudi v medijih) včasih nimajo pravega odnosa do vprašanja manjšine, saj tudi sami niso dovolj seznanjeni s to tematiko. Pogled na slovensko manjšino je folklorističen, in ne realen. V nasprotni smeri imajo svoje odgovornosti seveda tudi predstavniki manjšine, ki niso vselej sposobni vzpostaviti prave komunikacije z Ljubljano (številni manjšinski funkcionarji to vlogo še vedno opravljajo ob službi v prostem času).

Kako odstraniti v medijih komunikacijski šum, ki pri tem nastaja? Recimo z vključitvijo Gorice, Trsta, Čedada v enoten prostor Primorske, Celovca v enoten prostor Koroške, Monoštra pa v razširjeno Pomurje. Manjšine tako ne bi delovale več kot tujina, o kateri poročajo dopisniki, ampak bi se pojavljale v kontekstu novic iz Nove Gorice, Kopra, Posočja, slovenske Koroške in Murske Sobote. Skratka novinar bi pokrival področje enotne Primorske, Koroške oz. Pomurja. Druga možnost je ta, da bi manjšinci sami poročali o sebi tudi v slovenskih medijih ob terminih in na način, da bi novice dosegle čim širši krog. Predvajanje manjšinskega tednevnika iz Trsta v poznih nočnih urah ter oddaje Dober dan Koroška v zgodnjih popoldanskih urah na programih nacionalne TV žal ni dovolj. Drugi poskusi storjeni doslej v tej smeri pa niso bili najbolj uspešni, pa čeprav bi v to kazalo vložiti nekoliko več truda.

***Andrej Černic**

Rojen sem bil v Trstu, pred 31 leti. Odraščal sem na zahodnih obronkih goriškega Krasa, v Doberdobu, ki je po Sloveniji zaslovel predvsem zaradi znamenitega romana koroškega pisatelja Prežihovega Voranca in kjer živim še danes. V rodni vasi sem obiskoval osnovno in nižjo srednjo šolo, višješolski študij pa sem nadaljeval na goriškem klasičnem liceju Primož Trubar. Po uspešno zaključeni maturi sem šel na študentsko pot v Ljubljano, kjer sem hlače trgal v klopeh Fakultete za družbene vede. Radovednost me je gnala na pot novinarstva, po kateri še vedno hodim. Po zagovoru diplomske naloge sem se z delom v medijih začel ukvarjati na polno. Že dalj časa tako sodelujem z goriškim tednikom Novi glas, pri katerem sem tudi začel svojo novinarsko pot leta 2002. Od leta 2008 sem stalni zunanji sodelavec pri reviji Reporter iz Ljubljane. V zadnjih desetih letih pa sem si različne izkušnje nabral tudi pri drugih medijih: sodeloval sem s TV SLO 3, s slovenskim oddelkom državne radiotelevizije RAI v Trstu in z novogoriško TV Primorko. Ob tem sodelujem tudi s Primorskim dnevnikom in s študentsko revijo Kažin iz Kopra. Leta 2011 sem bil med prejemniki posebnega priznanja na novinarskem natečaju »Simona Cigana« v Pordenonu v kategoriji raziskovalnega novinarstva.

Rojaki iz soseščine in sveta v etru Radia Ognjišče

Matjaž Merljak*

Od začetka oddajanja Radia Ognjišče (28. november 1994) pozornost namenjamo rojakom, ki živijo v sosednjih državah in po svetu. Njim je namenjena posebna tedenska oddaja Slovencem po svetu in domovini. Zanje že od leta 1997 oddajamo živ program prek interneta, na voljo imajo audio arhiv in spletno stran, od leta 2004 nas rojaki v sosednjih državah, Evropi, Severni Afriki in na Bližnjem vzhodu lahko poslušajo tudi prek satelita, na spletnem portalu Radia Ognjišče je posebna rubrika z novicami o rojakih.

1.) Oddaja Slovencem po svetu in domovini je na sporedu neprekinjeno od leta 1994. To je mozaična oddaja informativnega žanra, ki je v programu ob nedeljah popoldne. Njena dolžina se je spreminjala, bolje rečeno le daljšala. Od začetnih 45 na 60, nato 90, od leta 2008 je dolga od 105 do 110 minut (med 17. in 19. uro, vmes so poročila). Oddajo ponavljamo vsak ponedeljek ob 24h, posnetki oddaje, tudi za več let nazaj, so na voljo v audio arhivu Radia Ognjišče, ki je dosegljiv prek svetovnega spleta.

Namen oddaje je dvojni: rojakom v sosednjih državah in po svetu poročamo o dogajanju v domovini, poslušalcem v Sloveniji pa o življenju v sosednjih državah in po svetu.

Tako na začetku oddaje objavljamo pregled domačih dogodkov Od petka do petka. V njem objektivno predstavimo dogajanje v cerkvenem življenju in drugo družbeno in politično dogajanje v Sloveniji.

Nadalje pozornost namenjamo delovanju raznih državnih in organizacij civilne družbe in posameznikom, še posebej če so njihova dejanja povezana z življenjem in stiki s Slovenci po svetu. Pri predstavitvi delovanja in stališč političnih strank smo zelo uravnoteženi in dajemo enako mero zastopanosti strankam iz opozicije kot iz pozicije.

Ker rojake zanima tudi dogajanje v krajih, od koder so izšli sami ali pa njihovi predniki, pozornost prav tako dajemo pomembnim lokalnim dogodkom. Tudi predstavnikom lokalnih skupnosti se zdi pomembna povezava z rojaki za krepitev domačega kraja in področja. V rubriki dajemo precejšen poudarek tudi kulturi, saj je le-ta nenazadnje tista, ki je preko jezika in drugih oblik, ohranila slovenstvo po svetu. Poudarek dobijo tudi pozitivne vsebine in tako želimo objektivno poročati o življenju v Sloveniji, saj se iz poročanja medijev dostikrat zdi, da je vse le črno in se ne zgodi nič dobrega in plemenitega. To je tudi izvirnost in aktualnost naše rubrike, ki ima velik odmev v svetu. Zelo radi ji prisluhnejo tudi poslušalci v domovini.

Drugo težišče oddaje je objektivno in aktualno poročanje občinstvu v Sloveniji o življenju rojakov po svetu. Slednji tako pridejo do pravice do javnega obveščanja, saj dostikrat potarnajo, da so od Slovenije pozabljeni. S to komunikacijsko vezjo pa dajemo možnost in priložnost večjemu številu rojakom-novinarjem, ki se ukvarjajo s pripravo radijskih oddaj in časopisov v slovenskem jeziku v državah, kjer živijo (različne evropske države, ZDA, Kanada, Avstralija, Argentina), za sodelovanje.

Ne gre le za njihovo poročanje nam, ampak smo jim tudi mi velika opora pri pripravi oddaj. Dnevno jim namreč pošiljamo besedila in dajemo možnost dostopa do zvočnih delov naših osrednjih informativnih oddaj in vsak teden tudi oddaje Slovencem po svetu in domovini. Ti na podlagi tega lahko samostojno oblikujejo svoje oddaje ali časopise oz. jih uporabijo na prireditvah in srečanjih. Njihova poročila za našo oddajo, čeprav to niso strokovno kvalificirani novinarji, ampak je njihovo delo v prvi vrsti prostovoljno, so vsebinsko zelo kakovostna, izvirna in aktualna. Sproti se krogu naših sodelavcev iz sveta pridružujejo novi, predvsem mladi rojaki.

V oddaji sproti poročamo o delu Urada Vlade Republike Slovenija za Slovence v zamejstvu in po svetu, Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu ter organizacij civilne družbe, ki pripravljajo programe za Slovence po svetu: Svetovni slovenski kongres, Slovenija v svetu, Rafaelova družba …

Posebnost oddaje je tudi ta, da pri izbiri glasbene opreme vključujemo tudi dela, ki jih izvajajo naši rojaki.

2.) Spletna stran (portal) Radia Ognjišče (http://radio.ognjisce.si) ima od oktobra 2007 tudi posebno rubriko Slovenci po svetu. Vsak dan objavimo vsaj eno novico o življenju Slovencev v sosednjih državah in po svetu. S tem dodajamo našemu programu in skrbi za rojake še večjo aktualnost, saj je danes velika potreba po hitri in sveži informaciji. Hkrati se ustvarja arhiv novic o bogatem življenju po svetu.

3.) Dnevni prispevki o življenju rojakov v sosednjih državah in po svetu so v programu Radia Ognjišče od ponedeljka do nedelje med 8.00 in 8.30. S kratkim (približno 5 minutnim) prispevkom želimo občinstvo v Sloveniji spomniti, da so del našega naroda tudi tisti, ki živijo v sosednjih državah in po svetu. Drobec iz njihovega življenja dopolnimo s podatki o vremenu v večjih krajih, kjer so slovenske skupnosti.

***Matjaž Merljak**

Oddajo Slovencem po svetu in domovini, novice za spletno stran in dnevne prispevke pripravlja Matjaž Merljak (1975), ki je voditelj na Radiu Ognjišče. Po izobrazbi je profesor matematike, od leta 1997 pa je sodelavec Radia Ognjišče. Dela kot bralec, napovedovalec, voditelj in moderator na programu in v različnih oddajah, sicer pa je tudi voditelj različnih prireditev (koncertov Vokalne skupine Plamen iz Toronta, Klic dobrote, dobrodelni koncert za Slomškovo ustanovo), snema reklame multimedijske projekte in izobraževalne DVD-je ... Leta 2009 pridobil certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji za radijskega voditelja – moderatorja. Od leta 2001 skrbi za področje Slovenci po svetu. Sodeluje s slovenskimi radijskimi oddajami v Melbournu (3ZZZ), v Clevelandu (WCPN), tednikom Svobodna Slovenija v Buenos Airesu in drugimi mediji in organizacijami rojakov po svetu. Od maja 2004 do januarja 2010 je pisal članke za osrednjo revijo za Slovence po svetu (Slovenija. svet, Moja Slovenija) in se oglašal za slovenske oddaje na radiu Multikulti v Berlinu in SBS v Sydneyju.

Spoštljiv pogled čez

Mirjam Muženič*

V programe Radia in Televizije Slovenija sem se iz Trsta prvič oglasila jeseni leta 1993. Pred tem sem o dogajanju v vrstah slovenskih rojakov v Italiji poročala za slovenski program Radia Koper, kjer sem bila zadolžena tudi za spremljanje italijanske narodne skupnosti v Sloveniji in na Hrvaškem. Primerjava življenja, dela in priznanih ter želenih pravic obeh narodnih skupnosti, slovenske v Italiji in italijanske v Sloveniji, je bila zanimiva in koristna.

Svoje dopisniško delo opravljam za dnevno informativne oddaje in še za vrsto drugih rednih in specializiranih oddaj. Prednostno poročam o aktualni problematiki Slovencev v celotnem deželnem prostoru od Milj do Trbiža in to o političnih in gospodarskih dogodkih in temah, o kulturnem ustvarjanju, šolstvu in mednarodnem sodelovanju s Slovenijo.

Možnosti za objavo je veliko in dovolj! Nekaj več zagotovo na Radiu, ki ima daljši in raznolik program. Dnevni dogodek lahko kratko, jedrnato, z bistvenimi poudarki, pripravim za eno od številnih poročil, od Druge jutranje kronike do osrednje popoldanske informativne oddaje Dogodki in odmevi, večernega Radijskega dnevnika in sklepnega Zrcala dneva. Isto tematiko lahko v daljšem prispevku z več sogovorniki in dodatnimi poudarki oblikujem tudi za eno od dnevnih ali tedenskih oddaj. Kot lep primer naj omenim ponedeljkovo oddajo Sotočja na Prvem programu Radia Slovenija, ki se z izredno pozornostjo in pravo mero občutljivosti tedensko vrača k življenju in delu slovenskih rojakov v štirih zamejstvih, v Italiji, Avstriji, Madžarski in Hrvaški. Na Televiziji nekaj dodatnih možnosti ponujajo oddaje o kulturi, kjer prostor vedno najdejo uprizoritve Slovenskega stalnega gledališča iz Trsta, knjižne

novosti zamejskih avtorjev, zanimive razstave, večje prireditve in gostovanja. Zamejska tematika odmeva tudi v rubrikah informativnih oddaj TV Slovenija, kot je Široki kot nedeljskega Prvega dnevnika. V Širokem kotu sem zadnje leto, na primer, objavila reportažo o Barkolani s predstavitvijo prve slovenske zmage na tej regati in z razlago uporabe njenega slovenskega imena Barkovljanka. Omeniti velja še televizijske Odmeve, v katerih občasno odmevajo tudi narodnostne teme, med katerimi pogovori z uglednima pisateljema iz Trsta Borisom Pahorjem in Alojzem Rebulo.

Možnosti za redno in pogosto objavo zamejske tematike v naših programih torej so! Po svojih izkušnjah lahko trdim, da ti prispevki niso vedno objavljeni v najbolj gledanih oddajah in času. Taka uredniška odločitev je razumljiva ob dejstvu, da imajo prednost pomembnejši dnevni dogodki po svetu in doma in ne zamejske, četudi dogovorjene in načrtovane za isto oddajo. Avtorica prispevka sicer premik objave v eno prihodnjih oddaj lahko le obžalujem, tudi zato, ker so sogovorniki v prispevku redni gledalci in poslušalci programa RTV Slovenija in čakajo na objavo.

Veliko je tudi odvisno od samega novinarja, od njegovih predlogov in utemeljitve primernosti le-teh. Večina urednikov ima dober posluh zanje in zaupa dopisniku, ki kot poznavalec prostora, iz katerega poroča, prvi in najbolje ve, kaj in kako poročati ter kdaj in zakaj je poročilo o izbranem dogodku potrebno objaviti.

Pogosto slišimo, da zamejstvo ni tržno blago in nekateri tiskani mediji doma to, z objavo zgolj senzacij, škandalov in črne kronike, potrjujejo! Za RTV Slovenija lahko trdim, da tu programski prostor dobijo tudi druge in drugačne teme. Zagovarjam njihovo prisotnost v vseh programih in v terminih, ne zapiranje v »geto, četudi je ta zlat«. Zamejski rojaki so del narodovega telesa, še bolj na robu in izpostavljeni, zato naj bo odnos slovenskih medijev in javnosti temu primeren.

Odmevnost mojega dela ima dve pomembni posledici. Najprej veliko pozornost javnosti do narodnostnih vprašanj in z njo občutljivost za stiske in krivice, kar odseva v številnih pisnih in osebnih odzivih poslušalcev in gledalcev. Vsa leta prejemam vabila k pogovorom o tej tematiki. Rada se spominjam svoje predstavitev Beneške Slovenije na srečanju prijateljstva v prekmurskih Petanjcih.

Dolgoletno poročanje iz Furlanije Julijske krajine je pripomoglo še do pomembne in meni zelo prijetne dodatne vloge. Te običajno nisem obešala na veliki zvon, sem pa, na primer, poskrbela za donacijo 200 slovenskih knjig Inštitutu za slovensko kulturo v Špetru. Tedanji slovenski generalni konzul v Trstu g. Jože Šušmelj je dogodek ocenil kot zgodovinski, ki naj postane trajen. Skupino profesorjev Gimnazije Koper sem pospremila v Narodni dom v Trstu na srečanje s predstavniki Slovencev. Pedagoške delavce z Jesenic sem peljala na predstavo v Slovensko stalno gledališče. Izpostavljam lep odnos s slovensko redakcijo deželnega sedeža RAI v Trstu in redakcijo Primorskega dnevnika v Trstu. Ponosna sem tudi na to, da sem svoja dva filma z zgodovinsko tematiko Bazovico in TIGR na skupnem DVD poklonila slovenskim srednjim šolam v Trstu in Gorici kot učno gradivo.

***Mirjam Muženič**

Sem hči slovenskih delavskih staršev iz Kopra, kjer sem otroštvo preživljala v sožitju s pripadniki avtohtone italijanske narodne skupnosti. Učenje in uporaba obeh jezikov, materinščine in italijanskega jezika, je bilo zame povsem naravno. Morda je prav ta življenjska izkušnja pripomogla k temu, da sem se zgodaj začela zanimati za družboslovna vprašanja in posebej narodnostno tematiko. Rodila sem se dne 3.12. v Kopru leta 1955, kjer sem obiskovala osnovno šolo in maturirala na Gimnaziji. Študijsko pot sem nadaljevala na Univerzi v Ljubljani in sicer na tedanji Fakulteti za družbene vede, smer sociologija. Že med študijem sem občasno sodelovala s slovensko redakcijo Radia Koper Capodistria, kjer sem se po diplomi leta 1979 tudi zaposlila. Za radijski program sem pripravljala vesti, zvočne prispevke in oddaje o mladih, o položaju Italijanov pri nas in Slovencev v Italiji. Jeseni leta 1993 sem bila imenovana za dopisnico RTV Slovenija iz Trsta, kar sem še danes. Dopisniško delo je pomenilo nov, dodaten in še zahtevnejši izziv, ki sem ga vsa leta opravljala z velikim posluhom za vse slovenske rojake od Milj do Trbiža, ob popolnem spoštovanju njihove ideološke, politične, verske in drugih pripadnosti.

Iz mojega obsežnega in raznolikega novinarskega dela izstopajo trije televizijski filmi: Bazovica ob 70 letnici Prvega tržaškega procesa in dve leti kasneje dokumentarni film o organizaciji TIGR, za katerega sem prejela posebno priznanje istoimenske organizacije. Septembra leta 2010 sem filma združila v skupen DVD in ga poklonila slovenskim srednjim šolam v Trstu in Gorici za študijsko gradivo. Tretji film je poklon umetniku Klavdiju Palčiču ob njegovem življenjskem in ustvarjalnem jubileju »Biti to, kar si«, ki je preveden tudi v italijanski jezik.

Zahtevne poklicne poti bi ne zmogla brez svoje družine. Trenutke prostega časa mi, ob knjigah, gospodinjskih in ročnih delih, napolnjujejo tudi tri živali in domači vrt.

Štajerski Slovenci, manjšina v vzponu

Boris Jaušovec*

Nekega junijskega večera pred skoraj četrt stoletja se je na pobudo filozofa in teologa Wolfganga Gombocza z Univerze Karla-Franca v neki graški oštariji zbralo okoli dvajset njegovih kolegov profesorjev in še nekaj študentov. Ustanovili so Društvo Člen 7 za avstrijsko Štajersko. Takrat, leta 1988, je Jugoslavija še obstajala, toda vprašanj te že precej asimilirane manjšine v odnosih z Avstrijo nikoli ni načenjala. Je pa prav sedmi člen Avstrijske državne pogodbe, katere sopodpisnica je bila Jugoslavija, tudi štajerskim Slovencem zagotavljal vse pravice, ki so še danes aktualne tako za koroške Slovence kot za gradiščanske Hrvate. Ob ustanovitvi društva, za tiste čase z izjemno provokativnim imenom, je Jugoslavija ostala zmedena, Avstrija pa ogorčena. Predsednik štajerskega deželnega zbora Franz Wegart je vzkliknil: "Štajerskih Slovencev pri nas vendar nimamo!" Pa jih je ljudsko štetje leta 1991 naštelo 1700. Leta 2001 jih je bilo še petsto več, namreč čez 2200. Štirinajst let je minilo tudi že od odprtja kulturnega in logističnega hrama manjšine v Potrni, namreč Pavlove hiše. Vmes se je društvu in manjšini, ki ni bila priznana, ki se je otepala s finančnimi in kadrovskimi težavami pa neprijaznim okoljem in sumničavimi pogledi, zgodilo še marsikaj. Takratna predsednica društva Andrea Haberl Zemljič je na dom leta 1993 dobila pisemsko bombo, ki pa ni eksplodirala. Incident je bil kaplja čez rob in zdelo se je, da bo društvo po petih letih razpadlo. Vajeti društva je prevzel Branko Lenart, umetniški fotograf iz Gradca in predavatelj na tamkajšnji Višji zvezni tehnični šoli za umetnost in oblikovanje. Z njegovim mirnim vodenjem so se začela obzorja manjšini jasniti. Štajerski Slovenci so dobili kooptiranega člana v manjšinskem sosvetu koroških Slovencev pri uradu zveznega

kanclerja, ki je leta 2003 postal polnopravni član sosveta. Kot legitimne manjšinske predstavnike so jih začeli vabiti v Ljubljano.

Neuspeli poskus bombnega napada je po vsej Avstriji in tudi v Sloveniji sprožil veliko solidarnost do društva in še več simpatij do izginjajoče manjšine. S podporo Avstrije, Slovenije in številnih prostovoljnih donacij je društvo v Potrni odkupilo nekdanjo domačijo slovensko-madžarskega intelektualca, docenta južnoslovanskih jezikov v Szegedu Avgusta Pavla, rojenega 1886 v bližnji Cankovi, umrlega leta 1946 v Sombotelu. Nekaj mesecev pred otvoritvijo je avstrijski policiji uspelo prijeti pisemskega bombaša Franza Fuchsa. Pri preiskavi so pri njem našli dve novi bombi, postavljeni v cvetlična lončka, ki ju je menda nameraval sprožiti prav na otvoritvi Pavlove hiše. Leta 1998 je bila nato velika otvoritev Pavlove hiše, le malo kasneje sta jo obiskala takratni predsednik Slovenije Milan Kučan in takratni predsednik avstrijskega parlamenta Heinz Fischer, sedanji avstrijski predsednik. Obisk je prebil led v dojemanju društva in Pavlove hiše, saj okolica nanju ni več mogla gledati kot na sovražni element. Je pa zanimivo, da je Kleine Zeitung iz Gradca o srečanju med predsednikoma poročal, ni pa povedal, kje točno sta se sestala. Šele ko je leta 2001 Pavlovo hišo obiskala deželna glavarka Štajerske Waltraud Klasnic, se je tudi to končno spremenilo in pregrade v glavah so padle. Pa saj mediji dogajanja na štajerski južni meji že dolgo niso mogli več ignorirati. Pavlova hiša in Društvo sta namreč v goste vsa ta leta vabila vrhunske likovne in glasbene ter druge umetnike. Res je, da je pri večini prireditev šlo za moderno umetnost, ki pretežno kmečkemu okolju ob meji ni bila posebno blizu, čeprav so tamkajšnje prireditve presegale ne le deželne, temveč tudi državne meje. Sedaj v Potrni že nekaj let nastopa domači, hišni mešani zbor, ki poje štajerske ljudske pesmi v slovenščini in nemščini, tam je večkrat nastopala tudi slovensko-avstrijska štajerska pesnica in pisateljica Josefa Prelog, koroška Slovenka Razka Kanzian ima v Gradcu slovensko-avstrijski teater. In vse več domačinov se ne boji več priti na prireditve v Pavlovo hišo.

Društvo sedmi člen in Pavlova hiša sta resnična zgodba o uspehu, o uspehu neke že skoraj povsem asimilirane in odpisane manjšine. Ker so začeli iz nič, so morali staviti najprej na akademske kroge, nato na multikulturnost in na vabo učenja jezika soseda. Danes se na Štajerskem več kot 400 otrok fakultativno uči slovenščine v 14 ljudskih in 14 glavnih oziroma srednjih šolah ter še v treh višjih poklicnih šolah. Še pred sedemnajstimi leti ni bilo nobenega. Pri društvu vsa ta leta izdajajo tudi znanstvenih in pet beletrističnih knjig, o manjšini so posneli več dokumentarcev. Še en uspeh Društva sedmi člen je treba omeniti. Leta 2008 so štajerski Slovenci postavili prva dvojezična cestna kažipota, ki vodita do Pavlove hiše. V društvu gojijo še zamisel, da bi v kakšni od vasi radgonskega trikotnika, ki je eno od treh avtohtonih naselitvenih območij v štajerskih Slovencev v Avstriji, postavili dvojezični krajevni napis.

***Boris Jaušovec**

Rojen sem 25. maja 1962 v Mariboru. Otroštvo sem preživel v Gornji Radgoni, šolal pa sem se v Mariboru (gimnazija) in v Ljubljani, Fakulteta za sociologijo, politologijo in novinarstvo. Kot študent sem pisal za pomurski Vestnik, nekaj malega sodeloval na Radiu Študent, nato pa sem se zaposlil na Večeru, saj me je mariborski dnevnik štipendiral. Pri Večeru sem še danes, kjer pišem in komentiram zunanjo politiko, še posebej odnose s sosednjimi državami. Nekaj časa sem bil tudi urednik Večerove zunanjepolitične redakcije in Večera v soboto. Vmes sem absorbiral eno leto na School of Juornalism na Univerzi Tennessee v ZDA kot gostujoči študent v šolskem letu 1995/96. Pred tem sem nekaj tednov v programu izmenjave delal tudi pri dunajskem liberalnem dnevniku Der Standard. Do lanske ukinitve sem pošiljal dvakrat na mesec komentarje za celovški manjšinski Radio dva.

15 let oddaje »Slovenci po svetu« rodilo sadove!

Marjan Šrimpf*

Oddaja RTV Slovenija: Slovenci po svetu, ki že 15 let nastaja v Regionalnem RTV centru Maribor- Televizija Maribor je v tem času dosegla svoj namen tako med gledalci v tujini (vidna je prek MEDMREŽJA), kot tudi v domovini. Letno je s ponovitvami vred na sporedu 60 tridesetminutnih oddaj, ki jih predvajamo na Televiziji Maribor in na drugem sporedu nacionalne RTV Slovenija. Oddaja je na sporedu enkrat na mesec in jo najprej predvajamo na TV Maribor, nato pa teden dni kasneje še na 2. sporedu Televizije Slovenija.

V oddaji pripravljamo prispevke o delu slovenskih kulturnih in športnih društev po svetu. Oddaja je v največji meri namenjena izseljencem in zdomcem, saj imamo za Slovence v zamejstvu – to je na Koroškem, v Italiji in na Madžarskem posebne specializirane redne oddaje na Televiziji Slovenija, ki so večinoma tedenske. Kljub temu pa občasno tudi v oddajah Slovenci po svetu namenimo kakšno reportažo zanimivim zamejcem iz Koroške ter območja Gorice in Trsta. Sicer pa se osredotočamo na intervjuje, reportaže in glasbene prispevke naših izseljencev oziroma zdomcev. Med evropskimi državami je najbolj zastopana Nemčija, kjer spremljamo društva na Bavarskem in v Baden-Wuertenbergu s posebnim poudarkom na vsakoletnih folklorijadah, kamor prihajajo tudi zdomci iz društev iz cele države. Sicer pa so v bili v minulih letih gosti v oddajah tudi zdomci iz Francije, Švedske, Danske in Nizozemske. V zadnjem času posvečamo tudi pozornost našim rojakom, ki so povezani v različnih društvih na območju nekdanje skupne države - tu so prednjačili prispevki iz Srbije, Hrvaške in BIH. Precejšen del prostora v oddajah Slovenci po svetu pa smo namenili v minulem 15-letnem obdobju izseljencem v prekomorskih državah, ki smo jih dokaj redno obiskovali in predstavljali delo njihovih društev

ter govorili o usodah in življenju posameznikov širom sveta. Tako smo bili s snemalno ekipo na štirih daljših potovanjih po ZDA - od Clevelanda, Pitsburga, Indianapolisa, Lemonta, Chikaga do Dallasa. V vseh teh mestih oziroma ameriških zveznih državah smo pripravili veliko zanimivih prispevkov o tamkajšnjih društvih in uspešnih posameznikih, ki so veliko dosegli na različnih področjih svojega dela - od znanstvenikov do umetnikov.

V severni Ameriki smo sodelavci oddaje bili tudi večkrat na daljših obiskih v Kanadi, kjer smo največ snemali med društvi v Ontariu (13 slovenskih kulturnih društev), pa v Ottavi, Montrealu, Calgariju in Vancouvru. Poleg teh držav, kjer je veliko izseljencev je ekipa oddaje Slovenci po svetu precej časa namenila tudi potovanjem in snemanjem v Južni Ameriki in Avstraliji - to je območjem, kjer prav tako živi veliko ekonomskih in političnih emigrantov. Največkrat smo bili med rojaki v Argentini, kar je razumljivo, saj so slovenska društva v Argentini izjemno aktivna na področju učenja slovenskega jezika in slovenske kulture. Tako smo obiskovali društva v Buenos Airesu, Rosariu, Barilochah, Ushuaji, Calafatu in v Mendozi. V naših oddajah je nastopilo prek 200 vplivnih sogovornikov iz kroga Slovenske kulturne akcije in iz različnih slovenskih društev. Veliko pozornost smo namenili tudi pomenu slovenskih izseljencev v razvoju planinstva in alpinizma v Argentini. Gosti oddaje Slovenci po svetu so bili denimo Peter Skavrča, svetovni znani glaciolog, ki raziskuje topljenje ledenikov na Antarktiki, pa Dinko Bertoncelj prvi Slovenec, ki je bil na Antarktiki in v Himalaji, pa Marijan Eiletz, dolgoletni predsednik Slovenske kulturne akcije, kipar Marjan Grum in številni drugi pomembni in zanimivi Slovenci v Argentini.

Sicer smo obiskali Prekmurce v Urugvaju (TRANSMURANA), pa naše rojake v Venezueli, nekajkrat pa smo snemali Slovence v Braziliji - od Sao Paola, Ria de Janiera, Manaosa do mesteca Corumba na brazilsko – paragvajski meji, kjer je bil naš sogovornik znameniti selezijanec - ustanovitelj naselja Don Bosco Ernest Saksida. Omeniti moram še snemanja v Avstraliji, kjer je bila ekipa oddaje Slovenci po svetu 5 krat in je obiskala društva in posameznike v Sydneyu, Melbournu, Bisbanu, Adelaidi, Alice Springsu in Hobartu ter Devenportu na Tasmaniji. V vseh teh mestih smo se pogovarjali s številnimi pomembnimi Slovenci, ki delujejo na domala vseh ravneh družbenega, kulturnega, političnega in gospodarskega življenja v Avstraliji in so tam pustili velik pečat. Po podatkih in informacijah, ki jih v

zadnjih letih dobivamo iz vseh držav, kjer smo snemali naše rojake, ugotavljamo, da so oddaje Slovenci po svetu predvsem po zaslugi MEDMREŽJA, zelo gledane in dobivamo zanje večidel pozitivne ocene.

Ob tem bi omenil še eno pomembno dejstvo - namreč o odmevih teh oddaj v Sloveniji. Tudi naši gledalci jih radi gledajo, kar je razvidno iz podatkov MONITORINGA, kjer spremljamo gledanost programov, zanimivo pa je, da so oddaje imele povezovalno funkcijo. Naj navedem samo dva primera: v Venezueli smo snemali srečanje vseh Slovencev, ki se enkrat na leto dobijo na različnih koncih te države. Tako so bili leta 1999 v Maracayu in tam je izseljenec Ivan Mahnič v intervjuju dejal, da bi rad po 50-tih letih spet srečal svojega brata, ki je živel nekje v Sloveniji. Ko smo to objavili v oddaji Slovenci po svetu sta brata spet navezala stike. Drug zanimiv primer je povezan s slovensko slikarko v mestu Santa Cruz v Boliviji. Ko smo snemali reportažo o njenem življenju in delu je med drugim povedala, da bi po dvajsetih letih uspešnega umetniškega udejstvovanja v Boliviji rada razstavljala v Sloveniji. Oddajo je videla direktorica mariborske Umetnostne galerija Metka Prosenc, navezala stike s slikarko in po nekaj mesecih je Ejti Štih pripravila veliko retrospektivno razstavo v vseh prostorih Umetnostne galerije - razstavo so nato preselili še v Ljubljano. Podobnih zgodb, ki jih je pisala oddaja Slovenci po svetu je bilo še kar nekaj.

Za konec tega kratkega pregleda naj omenim še eno pomembno dejstvo, ki je povezano z oddajami Slovenci po svetu. Na podlagi zanimivih intervjujev in izjav v oddajah Slovenci po svetu sem v teh petnajstih letih posnel tudi 15 dokumentarnih filmov in portretov o pomembnih in zanimivih izseljencih in zdomcih iz celega sveta. Samo nekaj primerov: Mirko Toš - svetovno znani otorinolaringolog iz Danske, Anka Makovec - okoljevarstvenica s Tasmanije, ki je skupaj z drugimi preprečila gradnjo hidrocentral na reki Gordon na Tasmaniji, Peter Skvarča – glaciolog z Antarktike, Ivan John Letnik iz Toronta, ki ima edini od Slovencev v Kanadi svojo ulico, Ejti Štih - slovenski čopič v Boliviji, Marjan Grum – kipar iz Buenos Airesa in tako naprej.

***Marjan Šrimpf**

Je novinar - urednik na RTV Slovenija - Televizija Maribor že 40 let – z letošnjim letom pa odhaja v pokoj. M. Šrimpf je že 15 let urednik in večinski avtor oddaje Slovenci po svetu, ki jo predvajajo na TV Slovenija 2. spored vsak mesec ob tem pa je oddaja na sporedu tudi na Regionalnem programu RTV Maribor - Televizija Maribor. V oddaji obravnavajo v glavnem dogajanje v društvih slovenskih izseljencev po celem svetu, občasno pa obiskujejo tudi rojake na Koroškem in Tržaškem. V oddaji lahko gledalci vidijo zanimive usode rojakov iz raznih držav. Največkrat je avtor obiskal izseljence v ZDA, Kanadi, Avstraliji, Nemčiji in v različnih južno-ameriških državah. V Argentini so snemali društva in posameznike od Ushuaje, pa Barilloch, Catafeja do Buenos Airesa, kjer je bila ekipa TV Maribor kar 5 krat v zadnjih desetih letih. V letu 2012 je avtor skupaj s snemalcem Robertom Kranvoglom obiskal naše rojake v Čilu, posebni dokumentarni film so naredili o Slovenki Mojci Cajnko, ki živi

že 16 let v puščavi Atacama, kjer ima hotel. Posneli so tudi rojake v Mendozi, kamor sta se novinar in snemalec odpravila iz Santiaga de Chille prek Andov. Poleg obiska v slovenskem domu in pogovorov o učenju slovenskega jezika sta avtorja pripravila še reportažo o družini Bajda, ki že desetletja izdeluje sode in je med drugim izdelala tudi največjo kad na svetu s prostornino 300 000 litrov. Iz Mendoze se je ekipa dveh članov odpravila še v Brazilijo – v Sao Paolo in Rio de Janiero, kjer je posnela pogovore z uspešnimi slovenskimi podjetniki. Sicer pa je novinar - urednik Marjan Šrimpf v oddaji Slovenci po svetu predstavil tudi rojake v Venezueli, v Urugvaju (Skupnost Prekmurcev – TRANSMURANA) in v Boliviji. Sicer pa je Marjan Šrimpf poleg predstavitev rojakov v oddaji Slovenci po svetu posnel tudi 15 dokumentarnih filmov o pomembnih in uspešnih Slovenkah in Slovencih z raznih koncev sveta – od Ejti Štih v Boliviji do Anke Makovec na Tasmaniji in Johna-Ivana Letnika v Torontu, ki ima kot edini od Slovencev v Kanadi tudi ulico poimenovano po njem.

Zdomska in zamejska problematika v servisu Slovenske tiskovne agencije

Nadja Podobnik*

Slovenska tiskovna agencija (STA) kot medij nacionalnega značaja že od ustanovitve namenja precejšnjo pozornost novinarskemu spremljanju položaja Slovencev v zamejstvu in po svetu, posebej slovenske manjšine v sosednjih državah.

Zagotavljanje informacij s tega področja je kot ena od glavnih nalog in poslanstev agencije opredeljeno tudi v zakonu o STA (ZSTAgen) in aktu o ustanovitvi STA. Za spremljanje teh tematik je krovno pristojno zunanjepolitično uredništvo, kar je opredeljeno tudi v programski zasnovi STA.

Da bi zagotovila kakovostno spremljanje problematike Slovencev v zamejstvu in po svetu, je STA med drugim vzpostavila dolgoročno sodelovanje z novinarji iz zamejstva, ki delujejo v svojih lokalnih okoljih, obenem pa poročajo tudi za STA. Na žalost z njimi sodeluje le na honorarni podlagi, redno zaposlenih dopisnikov za to področje nima.

Dopisniki iz Trsta, Gorice in Celovca za STA poročajo že vrsto let, predvsem o zamejski problematiki. Tako smo poskrbeli, da pridejo novice o specifičnih problemih, s katerimi se srečuje slovenska manjšina v omenjenih državah, iz prve roke. Izjema je manjšina na Madžarskem, kjer STA nima dopisnika, zato to območje spremlja iz Ljubljane oziroma s pomočjo dopisnika v Prekmurju. O Slovencih na Hrvaškem poroča dopisnik STA iz Zagreba.

Ko gre za Slovence drugod po svetu, poročanje poteka povečini posredno prek sporočil, telefonov in povzemanja drugih medijev, predvsem tujih tiskovnih

agencij. Med slednjimi sicer vprašanju manjšin največ pozornosti namenja avstrijska tiskovna agencija APA, italijanska ANSA in madžarska MTI pa precej manj.

Pomembna izjema, kar zadeva poročanje STA o Slovencih drugod po svetu, so ZDA, kjer je dolgoletni dopisnik iz New Yorka navezal odlične stike s tam živečimi Slovenci in o njih tudi pogosto poroča.

Graf 1

Število novic s ključno besedo „manjšina", objavljenih pod kategorijo „zunanja politika".

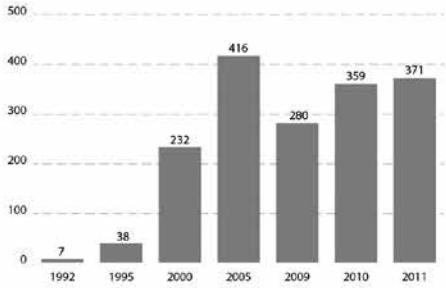

Graf 2

Število novic s ključno besedo „zamejstvo", objavljenih v servisu STA.

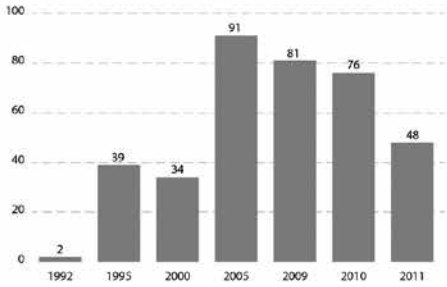

Graf 3

Delež novic s ključno besedo „zamejstvo" ali „manjšina", objavljenih pod kategorijo „zunanja politika".

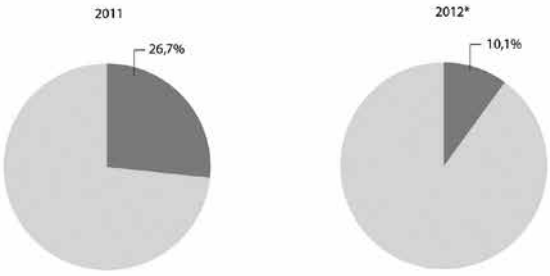

* januar do junij

STA podrobno spremlja tudi delo Ministrstva za zunanje zadeve na področju skrbi za Slovence v zamejstvu in po svetu ter seveda delo Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu in pristojnega ministra(ice).

Vse te novice so na voljo tudi ostalim slovenskim medijem, ki so naročniki servisa STA. Poleg tega s pomembnejšimi novicami o Slovencih v zamejstvu in po svetu STA seznanja tuje javnosti, saj so prevedene in objavljene v njenem angleškem servisu. Ta je namenjen tujim javnostim v Sloveniji (tuja veleposlaništva) in zunaj nje (naročniki STA so številne tuje tiskovne agencije).

Pogostost pojavljanja novic o Slovencih v zamejstvu in po svetu v servisu STA je med drugim razvidna iz pogostosti pojavljanja ključnih besed "manjšina" in "zamejstvo" (graf 1 in graf 2). Ker se ključna beseda "manjšina" pojavlja tudi pod kategorijo notranja politika (manjšine v Sloveniji), so pri tej ključni besedi pri statistiki upoštevane le novice pod kategorijo zunanja politika.

V začetnih letih delovanja STA je bilo novic z eno ali obema omenjenima ključnima besedama le za vzorec (leta 1992 7 novic s ključno besedo manjšina in 2 s ključno besedo zamejstvo), nato pa je počasi raslo. Leta 2000 (sprejetje zaščitnega zakona za Slovence v Italiji in kulturnega sporazuma z Avstrijo) je bilo novic z eno in/ali obema ključnima besedama že prek 260.

Največ novic s tema ključnima besedama je bilo leta 2005 - prek 500, eden od vrhuncev pa je bil tudi v letu 2011 s 450 novicami. Slednje gre v veliki meri pripisati pogajanjem in nato sprejetju dogovora o postavitvi dvojezičnih krajevnih napisov na avstrijskem Koroškem.

Kar zadeva vsebine, STA posebej podrobno poroča o tem, kako za slovensko narodno skupnost skrbijo države, kjer ta živi, in kako zanje poskrbi matična Slovenija. Sem med drugim sodi sprejemanje in uresničevanje področne zakonodaje. Pretežno je tako največ novic pod kategorijo zunanja politika. Manj pa jih je iz kategorij kultura, gospodarstvo, šolstvo, čeprav novinarsko pokrivamo tudi ta področja delovanja.

Problematika Slovencev v zamejstvu in po svetu predstavlja precejšen delež novic, ki jih STA objavi pod kategorijo zunanja politika (graf 3). Leta 2011 (dogovor o dvojezičnih krajevnih napisih na avstrijskem Koroškem) je bilo novic pod to kategorijo skupaj 1500, od tega 401 s ključno besedo manjšina in/ali zamejstvo, torej več kot četrtina.

Ta delež je sicer precej večji od običajnega, saj novice z omenjenima ključnima besedama sicer predstavljajo okrog 10 odstotkov novic iz zunanje politike. Tako je bilo npr. v prvem polletju 2012 vseh novic pod to kategorijo 1043, od tega 105 s ključno besedo manjšina in/ali zamejstvo (graf 3).

Ob tem gre poudariti, da novice z omenjenima ključnima besedama niso edine, ki obravnavajo tematiko Slovencev v zamejstvu in po svetu, saj npr. ne vključujejo novic o Slovencih drugod po svetu.

Zgornja kratka analiza kaže, da STA problematiki Slovencev v zamejstvu in po svetu namenja veliko pozornosti ter tako sledi nalogam, ki jih nalagata akt o ustanovitvi in zakon o STA. To bi želeli še izboljšati - morda bo prišel tudi čas za redno zaposlene dopisnike.

■ ***Nadja Podobnik**

Rodila sem se leta 1969 v Novi Gorici, od koder sem po končani gimnaziji odšla na študij v Ljubljano. Na Filozofski fakulteti sem diplomirala iz angleškega jezika in književnosti, na Fakulteti za družbene vede pa iz novinarstva.

Že med študijem sem delala kot novinarka - najprej v informativnem programu Kanala A, od leta 1992 pa na Slovenski tiskovni agenciji. Sprva sem bila novinarka v desku, kjer sem se ukvarjala z zelo različnimi tematikami - od strankarskega življenja do zunanje politike, kulture in športa.

V letih honorarnega dela za agencijo sem se vse bolj usmerjala v zunanjo politiko in po končanem študiju sem leta 1996 dobila redno zaposlitev v zunanjepolitičnem uredništvu STA. Za eno od prvih delovnih nalog sem kot bivša atletinja dobila pokrivanje olimpijskih iger v Atlanti.

Ko je agencija svoje novice v angleščini začela ustvarjati z lastnimi novinarji, sem nekaj časa delala tudi v angleškem servisu (do leta 1999), ki skrbi za prevod najpomembnejših novic iz servisa STA.

Specializirala sem se za poročanje o odnosih med Slovenijo in Hrvaško, nasledstvu nekdanje SFRJ ter multilateralne organizacije, posebej zvezo Nato in Ovse. Tako sem med drugim pokrivala več vrhunskih in ministrskih zasedanj Nata in Ovseja. Bila sem tudi vodja projektov pokrivanja predsedovanja Slovenije Ovseju (2005) in EU (2008).

Skrbim tudi za odnose z nekaterimi zunanjimi javnostmi, med drugim z zunanjim ministrstvom in tujimi veleposlaništvi v Sloveniji. Leta 2006 sem se na povabilo State Departmenta udeležila tritedenskega izobraževanja v ZDA o medijih in zunanji politiki.

Leta 2001 sem bila imenovana za urednico zunanjepolitičnega uredništva STA. Na tem položaju sem ostala do marca 2006, ko sem postala odgovorna urednica STA, odgovorna za prek 100 novinarjev. V mojem mandatu je STA med drugim uvedla foto servis.

Po rojstvu prvega otroka sem se vrnila na čelo zunanjepolitičnega uredništva, v okviru katerega skrbim tudi za delo dopisnikov iz tujine.

Vloga medijev pri prikazovanju slovenskih narodnih manjšin[1]

Danijel Grafenauer*
Katalin Munda Hirnök*

Na področju medijev se skupni slovenski kulturni prostor, ki vključuje RS in območje avtohtone slovenske narodne skupnosti v sosednjih državah, že nekaj časa sooča z novimi razvojnimi izzivi za njegovo uveljavitev.

Zastopanost in podoba manjšin v množičnih medijih je eno izmed pomembnejših vprašanj pri uveljavljanju koncepta skupnega slovenskega kulturnega prostora in v današnjih večetničnih družbah nasploh. Dejstvo je, da množični mediji posredujejo nacionalne simbole in krepijo etnično identifikacijo. Slovenci v zamejstvu imajo tako na voljo poleg medijev večinskega in matičnega naroda še lastne medije. Narodna skupnost lahko ohrani svoje specifične značilnosti (materni jezik, kulturo, skupinsko pripadnost), če ima podporo medijev (predvsem lastne medije in medije iz matične države), ki tako opravljajo pomembno kulturno poslanstvo razvijanja jezika in vrednotenja lastnih dosežkov. Potrebno je razvijati vse štiri vire posredovanja informacij (časopis, radio, televizija in internet).

V slovenskem medijskem prostoru ne moremo govoriti o obstoju tipične medijske podobe etničnih oz. narodnih manjšin. Tudi poročanja številnih tiskanih in elektronskih medijev se razlikujejo. Nekatere oddaje v okviru »nacionalnih« medijev (npr. RTV SLO) so izključno usmerjene v poročanje o slovenskih narodnih

1 Izsledki so rezultat raziskave projekta ***»Percepcija slovenske manjšine v Italiji v slovenskih medijih in komunikacijski vzvodi integracije zamejskega in slovenskega medijskega prostora«***, ki ga izvajata Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče UP in Inštitut za narodnostna vprašanja s finančno podporo Javne agencije za raziskovalno dejavnost RS in Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

skupnostih v sosednjih državah. Izvzemši te, pa lahko posplošimo, da so slovenske manjšine v medijih predstavljene večinoma v povezavi z aktualnim političnim dogajanjem oz. glede na specifično temo. Medijska pozornost se nanaša predvsem na politične probleme, napetosti in konflikte ter na tiste dogodke in posameznike, ki imajo zaradi večjega socialnega in kulturnega kapitala ter virov tudi večje možnosti uspešnega subvencioniranja informacij za množične medije. Dogodki so zato predstavljeni tako, kot so jih oblikovali organizatorji, pogosto stereotipno. Dogodki na področjih kulture, gospodarstva in športa so v osrednjeslovenskih medijih veliko manj prisotni. To je pokazatelj medijskega zaznavanja aktualnosti teme in uporabe subvencioniranih – domnevno kredibilnih novic, do katerih imajo novinarji najcenejši in lahek dostop. Pogosto se tako dobi napačen vtis o stanju narodne skupnosti. Opažamo, da so (pre)redki vsebinski posegi urednikov in novinarjev. Pri podajanju novic iz slovenskega zamejstva v osrednjeslovenskih medijih zaradi odsotnosti t.i. »lokalnega žurnalizma«, ki je temelj in jedro poročanja slovenskih manjšinskih medijev, mediji iz Slovenije niso zanimivi za pripadnike slovenskih narodnih skupnosti. Opazno je, da kljub novim tehnološkim možnostim (npr. spletnih medijev) ti niso izkoriščeni v takšni meri, kot bi lahko bili.

Slovenski mediji v mnogih primerih prispevajo k »folklorizaciji« podajanja novic iz zamejskega prostora ter tako ne izpolnjujejo vloge, ki naj bi jo kot mediji matičnega naroda imeli. Premalo je poudarka na posredovanju »pozitivnih« novic ter dosežkov na različnih področjih življenja slovenskih manjšin v sosednjih državah, ki jih ne primanjkuje. Ni celovitega pristopa k poročanju o življenju in delu manjšine. Pogreša se redno, kontinuirano poročanje o narodnih skupnostih v zamejstvu, za kar bi bili potrebni ustrezna uredniška politika in rezidenčni dopisniki v zamejskem prostoru. Ugotavljamo, da obstaja pomemben razkorak v nesorazmernosti poročanja; tako zamejski mediji vključujejo lokalne novice kot prevladujoč element poročanja, medtem ko slovenski mediji največ pozornosti namenjajo dogodkom v politiki. Pri tem zamejski mediji v manjši meri pokrivajo tudi t.i. civilnodružbeno dogajanje v Sloveniji, medtem ko slovenski poročajo pretežno o konfliktnih političnih situacijah (prevladuje element senzacije). Temu je delno krivo nepoznavanje zamejstva. Rezultati analize so pokazali, da slovenski mediji največ poročajo o slovenski narodni skupnosti v Italiji, v nekaj manjši meri o koroških Slovencih, zelo malo o porabskih Slovencih in skoraj nič o Slovencih na Hrvaškem in avstrijskem Štajerskem.

Pretočnost informacij med zamejstvom in osrednjo Slovenijo se je v zadnjem času delno izboljšala, vidna je v poročanju RTVS (posebej MMC…), nekaterih drugih medijev in posameznikov. Potrebno bi bilo bolj načrtno sodelovanje regionalnih novinarskih uredništev v slovenskem obmejnem prostoru, ki bi podpirala strokovna izobraževanja za novinarje, ki delujejo na področju slovenske manjšinske in izseljenske problematike.

■ ***dr. Danijel Grafenauer, znanstveni sodelavec**

Rojen 1976 v Mariboru. Študij zgodovine in geografije na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru, doktorat iz zgodovine na Filozofski fakulteti UM leta 2009, v katerem se ukvarja s tematiko koroških Slovencev – poplebiscitnih beguncev v osrednji Sloveniji. V času študija je v programu Socrates - Erasmus en semester študiral na Univerzi v Celovcu. Med 2002 in 2005 je poučeval na OŠ Fram. Od 2005 je zaposlen na Inštitutu za narodnostna vprašanja (dalje INV), kjer so njegova področja raziskovanja koroški Slovenci, avtohtone manjšine v slovenskem prostoru, slovensko narodnostno vprašanje in manjšinsko varstvo v EU. Izsledke svojega raziskovanja predstavlja na znanstvenih simpozijih v Sloveniji, Avstriji in nekaterih drugih državah EU ter objavlja v znanstveni publicistiki doma in v tujini. Na INV sodeluje v več nacionalnih in mednarodnih raziskovalnih projektih, nekatere od njih tudi vodi. Dejaven je v obeh Klubih koroških Slovencev v Ljubljani in Mariboru, ki združujeta potomce koroških poplebiscitnih pregnancev v Sloveniji.

■ ***dr. Katalin Munda Hirnök, znanstvena svetnica**

Rojena 23.10.1959 v Monoštru (Szentgotthárd), dr., etnologinja. Na Filozofski fakulteti UL je 1984 diplomirala iz etnologije in slovenskega jezika s književnostjo, 1989 magistrirala iz etnologije, 1997 pa doktorirala s tezo *Vloga in pomen ljudske kulture in načina življenja pri opredeljevanju in ohranjanju narodne identitete porabskih Slovencev.* Od 1991 je zaposlena na Inštitutu za narodnostna vprašanja v Ljubljani, od 2009 kot znanstvena svetnica. Raziskuje predvsem vlogo kulture in medijev pri oblikovanju medetničnih odnosov ter družbenopolitični, ekonomsko-socialni, izobraževalni, kulturni položaj Slovencev na Madžarskem. V etnoloških raziskavah se ukvarja predvsem s sezonstvom, s položajem porabskih Slovencev v mestnih okoljih zunaj območja avtohtone poselitve; sestavlja tudi kronološko etnološko bibliografijo Slovencev na Madžarskem. V zadnjih letih poglobljeno proučuje prisilne deportacije porabskih Slovencev v »madžarski gulag« v letih 1950-53, v času Rákosijevega režima na Madžarskem. Rezultate svojega dela predstavlja v domačem in tujem znanstvenem in strokovnem tisku vključno z e-nosilci zvoka in slike ter na številnih domačih in tujih znanstvenih srečanjih. Dejavna je v Slovenskem etnološkem društvu, kjer od 2003 vodi delovno skupino za Slovence zunaj meja R Slovenije. Je sourednica več strokovnih publikacij o etnološki in kulturni dediščini Slovencev v sosednjih državah. Je avtorica številnih gesel o porabskih Slovencih v *Enciklopediji Slovenije*, v *Slovenskem etnološkem leksikonu* ter v *Velikem slovenskem biografskem leksikonu »Osebnosti«.*

Pričevanja slovenskih novinarjev, ki so se uveljavili v tujih medijih

PREDSEDUJOČA

Edita Cetinski Malnar

Rojena 26.2.1967 v Ljubljani. Gimnazijo je končala v Kočevju, po končanem študiju ekonomije leta 1991 na Ekonomski fakulteti v Ljubljani in pripravništvu v trgovskem podjetju je opravila avdicijo za novinarje na TV Slovenija, kjer je zaposlena 20 let. Živi v Ljubljani in ima družino z dvema otrokoma.

Končano ima tudi nižjo glasbeno šolo, 10 let je aktivno igrala na klavir in ga tudi poučevala.

Ima znanja in veščine s področja televizijskega dela:

- v letih 1991-2002 je bila novinarka in voditeljica informativnih oddaj
- v letih 2003-2006 je bila voditeljica osrednjega TV Dnevnika
- leta 2006 je pripravila in vodila 15 strokovnih oddaj Najboljša podjetniška ideja
- leta 2007 je za leto dni prevzela vodenje Notranjepolitične in gospodarske redakcije na TVS
- od maja 2008 je kot avtorica poslovno-podjetniške oddaje Prava ideja pripravila že 170 oddaj

Za Pravo idejo je leta 2010 in 2011 prejela mednarodno nagrado InJo v sodelovanju z ameriško univerzo Stanford kot najboljši inovacijski prispevek v letu 2009 in v letu 2010, časnik Žurnal je Pravo idejo razglasil tudi za oddajo leta 2010, za leto 2010 in 2011 jo je s priznanjem za posebne dosežke nagradila tudi RTV Slovenija. Zavod Y je razglasil Pravo idejo kot Medij leta 2011.

Regionalni časopisi kot sredstvo čezmejnega zbliževanja

Kristian Stepčić Reisman*

Želja po medsosedskem sodelovanju je človeku naravna in samoumevna, saj kot taka ugodno vpliva neposredno na okolje. Lahko rečemo, da se je iz tega, dokaj biološkega motiva, oziroma potrebe po iznajdljivosti v okolju razvila celotna znanost in vrsta drugih dejavnosti, v katere sodi tudi novinarstvo, kot temeljni pristop raziskovanju resničnosti. Tisto, kar je človeku blizu je tudi zanimivo in ga mika, da bi izvedel še več! Prvo in neposredno politično in geografsko okolje vsakega državljana je regija v kateri živi. Regionalni časopisi bralcem ne dajejo samo informacije o temah, ki vplivajo na vsakega državljana, ampak tudi vzpostavljajo in kreirajo podobo regije. Regionalni časopisi v obmejnem prostoru so neke vrste reprezentanti teh regij, čeprav vsi vemo, da je proces ustvarjanja časopisa vse kot konsenz nasprotujočih si družbenih skupin v določeni regiji.

Bralci iz ene regije, sliko o sosedni regiji, vzpostavljajo tudi posredno ali neposredno z prebiranjem medijev druge regije. Torej, prebivalci slovenske in hrvaške Istre se o dogodkih v Trstu informirajo ali skozi tržaški dnevnik Il Piccollo, ali skozi svoje regionalne časopise kot so Glas Istre ali Primorske novice, ki povzamejo pisanje Piccolla in obratno.

Regionalni časopisi lahko poudarijo medsebojno vzročno posledično povezanost. Če so italijanski časopisi polni novic o hudi gospodarski krizi, potem tudi istrski regionalni časopisi odražajo to dejstvo na način, da poročajo o morebitnemu spodrsljaju turistične sezone. Če je bencin v Sloveniji cenejši kot v Italiji ali v Hrvaški, bo to tudi našlo svoj odziv v časopisih, ki bodo poročali o vikend-turistih ki gredo čez mejo »tankat«.

Še poseben izziv predstavljajo sporne teme, kot so recimo vprašanje meje ali vprašanje manjšinskih pravic. V teh temah je potrebno posebno pozornost posvečati odgovornemu poročanju, oziroma takem poročanju, ki se bo dotikal tudi vzrokov in ne samo nevšečnih posledic. Ni se moči izogniti tudi dejstvu, da politične organizacije skozi medije mobilizirajo javnost v podporo za določene politične odločitve. Regionalni časopisi predstavljajo torej neke vrste uradno sliko regije. Ta slika nevtralnemu opazovalcu lahko izgleda bolj ali manj realna.

Izmenjava mnenj, izkušenj in usklajevanje pričakovanj slovenskih novinarjev v tujini s potencialnimi delovnimi partnerji v Sloveniji, bi zagotovo šla v prid večji sinergiji teh elementov in njihovi večji koordinaciji. Organizacijskih, pa tudi sistemskih ovir za možnosti tovrstnega sodelovanja je kar nekaj, čeprav niso nepremagljive. Ena od teh so slabe gospodarske razmere za delovanje medijev oziroma kriza na medijskem trgu in splošno na drugih področjih gospodarstva. Ta vpliva na delodajalce in njihove urednike, da se bolj koncentrirajo na popularno predstavljene medijske vsebine, ali pa da se odločijo za druge gospodarsko utemeljene poteze. To dejstvo se, seveda, lahko gleda tudi kot neke vrste izziv ali priložnost. Druga ovira so določeni predsodki, ki veljajo o Sloveniji, ki se reproducirajo v tujih delovnih sredinah in s katerimi so se številni slovenski novinarji, ki delujejo v tujini, zagotovo srečali. Ti lahko povzročijo interni pritisk, glede na to, da so ponavadi, samo izraz nekega širšega stanja. Srečanje, kot je Konferenca slovenskih novinarjev iz sveta in Slovenije, je zagotovo prvi in zelo zaželeni korak k obvladovanju teh ovir.

***Kristian Stepčić Reisman**

Rojen 26. oktobra 1975 v Labinu. Diplomiral na Fakulteti za pomorstvo Rijeka, Fakulteti za politične vede Zagreb, in Goldsmiths College-u Univerze v Londonu. Zaposlen je kot urednik v Glasu Istre. Sodeloval je z Media Diversity Institute v Londonu in številnimi drugimi mediji in organizacijami.

Biti del Al Jazeera Balkans ekipe

Being part of the Al Jazeera Balkans' team

Katarina Drlja*

Eksistenčna varnost

Ko so v slovenski javnosti odjeknile govorice, da sem s tem, ko sem postala del Al Jazeera Balkans ekipe, hkrati postala najbolje plačana slovenska novinarka, sem doživela večji odziv od svojih prijateljev in kolegov kot kadarkoli pred (ali po) tem. In vse to zaradi govoric, katerih verodostojnost niti sama ne morem potrditi. Je pa res, da bi lahko bila najbolj varno zaposlena novinarka.

Delala sem v slovenskih in hrvaških redakcijah, zdaj delam v Bruslju in kjer koli srečujem kolege novinarje, je dejstvo predvsem eno: nihče ni prepričan, kaj bodo počeli jutri. Novinarstvo na splošno, roko na srce, ne omogoča eksistenčne varnosti. En dan si lahko zvezda, drugi dan pa že nihče.

Al Jazeera Balkans je v tem smislu spremenila mnoga mlada življenja, življenja kolegov, ki so komaj začeli graditi svojo kariero na Balkanu. Zaposlila je skoraj 200 ljudi in jim omogočila dobre ter zanesljive delovne pogoje. Kolegi iz držav nekdanje Jugoslavije so zdaj pomirjeni v prepričanju, da bodo svojo plačo prejeli in to pravočasno.

Te vrstice sem namenoma začela s temo o denarju, saj je ravno to običajno prvo vprašanje, ko se s kom pogovarjam o svojem delodajalcu. Toda, Al Jazeera je veliko več kot zgolj ekonomska spodbuda določeni državi, kakršna je na primer Bosna in Hercegovina, kjer ima Al Jazeera Balkans svoj sedež.

Al Jazeera vrača novinarstvo k osnovam

Sem diplomirana teologinja. Novinarstva nikoli nisem študirala, a zdaj lahko rečem, da se po kar dolgem obdobju spet učim. V teh vodah sem se začela kaliti pri Bojanu Travnu, ki me je naučil, kako se televizijski prispevek sploh naredi, kako se ga sestavi, ko gre za opisovanje slike. Pri njem sem se naučila poguma, in da ne obstajajo prepovedana vprašanja. Niti takrat, ko moraš vprašati predsednika države, če nima nič drugega za početi, kot se z županom sprehajati po gradbišču stadiona, ki še danes ni dokončan in za katerim so, po poročanju slovenskih medijev, dvomljivi poslovni dogovori.

Danes Al Jazeera dopolnjuje moje znanje in na novo nastavlja miselne sklope vseh, ki poročamo za Balkans program. Smo neodvisni. Ne odgovarjamo nobenemu podjetju in njegovim botrom, ki plačujejo oglase. Ne odgovarjamo nobeni politični stranki ali struji.

Medijski prostor vsem političnim skupinam dajemo v enaki meri. Mi smo tisti, ki kličemo politike za komentar, ko ga mi potrebujemo in ne, ko oni potrebujejo nas. Ko jih gostimo v oddajah, jim nikakršnih vprašanj ne dajemo vnaprej (zgolj okvirne teme).

Ko posnamemo podpredsednico Evropske komisije in visoko predstavnico Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko, go. Catherine Ashton, ki ne pozna svojih političnih gostov z Balkana, to objavimo ne glede na to, da nas iz njenega urada prijazno prosijo, naj tega ne naredimo. Več ljudi je ta dan sedlo k mizi in se odločalo o objavi tega posnetka – neodvisno. Naš namen ni bil osmešiti ge. Ashton in pokazati njeno neznanje, temveč smo želeli poslati sporočilo, da razširitev Evropske unije vendarle ni tako visoko na lestvici prioritet, kot na Balkanu radi mislijo.

Zato prvi člen etičnega kodeksa medijske mreže Al Jazeera pravi: Spoštovati novinarske vrednote poštenosti, poguma, pravičnosti, uravnoteženosti, neodvisnosti, kredibilnosti in raznolikosti; ne dati prednosti komercialnemu ali političnemu pred profesionalnim.

Etični kodeks

Al Jazeerin novinar ne bo nikoli prejudiciral, ne bo nikoli prodal zgodbe zgolj zato, ker je senzacionalna in ker vsi drugi poročajo o njej.

Prizadevali si bomo, da pridemo do resnice in jo objavimo prek naših dispečerjev, programov in informativnih oddaj nedvoumno, na način, ki ne dopušča dvoma v veljavnost in točnost.

V celoti bomo upoštevali občutke žrtev, njihovih sorodnikov in naših gledalcev. Skrbeli bomo za varovanje identitete, četudi vsi ostali objavljajo imena in fotografije (npr. v zgodbah o zlorabah otrok).

Al Jazeerin novinar pušča za seboj stare navade in postavlja nove, višje moralne standarde pri svojem delu.

Pozdravljamo pravično in pošteno medijsko konkurenco, ne dovolimo pa, da to negativno vpliva na naše standarde dela, in da ekskluziva postane sama sebi namen.

Naši gostje v oddajah v živo so strokovnjaki z različnih področij, ki komentirajo in pojasnjujejo določen problem. Tega ne počne novinar. Novinarji predstavljamo dejstva in raznolikost stališč ter mnenj brez predsodkov in pristranskosti, razlikujemo med informativnimi vsebinami, mnenjem in analizo in prepoznavamo ter se izogibamo špekulacijam in propagandi.

Govorice niso novice

Ena večjih novic v Sloveniji pred kratkim je bila, da Peter Stelzer trdi, da je kardinal Franc Rode njegov oče. Dneve je bila to prva novica. Znano vam je, kako se je zgodba nadaljevala – kardinal je priznal, da pozna mamo g. Stelzerja, zahteval je test očetovstva, g. Stelzer je izginil in po nekaj dneh sporočil, da se ne strinja z opravljanjem testa v Sloveniji itd.

Do trenutka, ko pišem to besedilo, še vedno ni nikakršnega materialnega dokaza, da bi oče g. Stelzerja lahko bil tisti, za kogar on verjame, da je. In z materialnim dokazom ne mislim nič drugega kot test očetovstva.

Ta novica je prišla iz govoric

Ponosna sem, da sem del medijske mreže, za katero sem prepričana, da nikoli ne bi objavila govoric in jih prodala kot informativni material. Ponosna sem, da sem del medijske mreže, ki prejema na tisoče videoposnetkov z revolucij Arabske pomladi in jih objavi le nekaj sto. Al Jazeera ne objavi zgodbe zgolj zato, ker bi lahko bila ekskluzivna. Al Jazeera predstavlja dejstva in to tako, da vsak vir, vsak namig in vsako zgodbo natančno preveri s pomočjo interne check-liste.

Al Jazeera daje prihodnost

Al Jazeera Balkans je del Al Jazeera medijske mreže, a vendarle uživa polno avtonomijo in uredniško neodvisnost. Medijska sinergija se kaže predvsem v sodelovanju med kanali. AJ Balkans pogosto objavi kakšno zgodbo kolegov iz English ali Arabs hiše in obratno. Naši novinarji imajo vklope v živo za English studio, zaradi česar se počutimo ne le del velike globalne Media Network družine, temveč nam to daje tudi občutek, da so vrata za naprej odprta, da so zunaj nove priložnosti. Al Jazeera Balkans za mnoge od nas ni zadnji korak. Sedaj svoje kariere gradimo bolj pogumno. Nihče nas ne ovira.

Na koncu, kot pravi eden mojih sarajevskih kolegov, Al Jazeera Balkans je prvič v zgodovini ljudem v regiji omogočila, da dobijo prave informacije in ne serviranih mnenj. Ponosni smo, da smo del novega vala oblikovalcev mnenj, z višjimi moralnimi standardi in zagovornikov svobode govora.

––––

Existential safety

When a gossip came out about me being the highest paid Slovenian journalist since I've joined the Al Jazeera Balkans' team, I received more feedback from my friends and colleagues than I have ever before (or after). Because of a gossip for which even I can't confirm is true. But I might be the safest employed Slovenian journalist.

I worked as a journalist in Slovenia and Croatia, now I work in Brussels and the fact is that wherever you work, you meet journalists not sure about what they will do tomorrow. Being a journalist does not provide you any existential safety. You can be a star one day and nobody the next.

Al Jazeera Balkans in that context changed lives for young people, starting their careers in the Balkan countries. It employed almost 200 people and gave them good and reliable working conditions. They know they will receive their paycheck and they know it will be on time.

Back to basics

I started with the money issue on purpose because when I speak with somebody about my employer that is usually the first question. But Al Jazeera is much more than just an economical boost for a certain country like Bosnia and Herzegovina where we have our Balkans' headquarters.

Al Jazeera brings journalism back to basics

I'm a Bachelor of theology. I've never studied journalism and now, after quite a lot of time, I can say I'm learning again. I've started learning with Bojan Traven: how to make a television news piece at all, how to put it together when it comes to describing the picture. I've learned to be brave and that there are no forbidden questions. Not even when you ask the president whether he has nothing better to do than walk with a mayor on a hot summer day on the construction site of a stadium which still hasn't been finished and behind which, according to the Slovenian media, are highly suspicious business deals.

Today, Al Jazeera is upgrading my knowledge and is resetting the mind set of everybody working there. We are independent. We do not answer to any company

and its godfathers paying for commercials. We do not answer to any political party or faction.

We give media space to all political parties equally. We call politicians for their comments when we need them and not when they need us. When we host them, we do not give them any questions in advance (just rough topics).

When we have footage of the Vice-President of the EU Commission and the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy Mrs. Catherine Ashton not knowing who her political guests from Balkans are, we publish it although we are kindly asked from her office not to do so. Many people were involved in deciding it – impartially. We didn't send a message that Mrs. Ashton lacks knowledge but we wanted to send a message that the Enlargement issues of the EU might not be as high on the level of priorities as we in the Balkans like to think.

Therefore, the first point of Al Jazeera Media Network's Code of Ethics says: adhere to the journalistic values of honesty, courage, fairness, balance, independence, credibility and diversity, giving no priority to commercial or political over professional consideration.

Code of Ethics

Al Jazeera's journalist will never prejudice, will never sell a story just because it's sensational and because everybody else is talking about it.

We will endeavour to get to the truth and declare it in our dispatches, programmes and news bulletins unequivocally in a manner which leaves no doubt about its validity and accuracy.

We will give full consideration to the feelings of victims, their relatives and our viewers. We will take care about the protection of one's identity even if everybody else is publishing names and photos (ex. when it comes to stories about child abuse).

Al Jazeera's journalist is leaving old habits behind and is putting up a new, higher moral standard.

We will welcome fair and honest media competition without allowing it to affect adversely our standards of performance and thereby having a "scoop" would not become an end in itself.

We will have experts as live guests commenting and explaining certain problems. It will not be a journalist. The journalist's work is to present facts and diverse points of view and opinions without bias and partiality, to distinguish between news material, opinion and analysis, to recognize and avoid speculation and propaganda.

Gossip is not news

One of the biggest news recently in Slovenia was the Catholic cardinal Franc Rode supposedly having a child. One man, Peter Stelzer, said he believes his father is mentioned to be a cardinal. It became an instant headline. You all know how everything else went down – the cardinal admitting knowing Mr. Stelzer's mother, demanding a paternity test, Mr. Stelzer went silent for a few days and then objected to the test being done in Slovenia, etc.

Up to the point when I'm writing this text there is still not a single material evidence that Mr. Stelzer's father might be who he believes it is. By material evidence I mean nothing else but a paternity test.

This news came out of a gossip

I am proud to be part of a Media Network for which I am sure would never publish gossip as news. I am proud to be part of a Media Network that receives a couple of thousand video clips from the Arabs spring revolutions and publishes only couple of hundreds of them. Because Al Jazeera does not publish a story just because it might be an exclusive one. Al Jazeera presents facts and to do so every source, every tip and every story has to survive verification according to the exact internal check-list.

Al Jazeera gives future

Al Jazeera Balkans is part of the Al Jazeera Media Network but enjoys full autonomy and editorial independence. Media synergy is shown in cooperation between channels. Balkans' often publishes stories from Al Jazeera English or Arabs and vice versa. Journalists are reporting live into the English studio which makes us not only feel like a part of one big global Media Network family but it makes us feel that doors are open and opportunities are out there. Al Jazeera Balkans is not the last step for many of us and we are encouraged to build our careers. We are not being put down.

Finally, as one of my colleagues put it, Al Jazeera Balkans brought, for the first time in history, the opportunity for people in the Region to get real information and not served opinions. We are proud to be the new wave of opinion makers, with higher moral standards and the advocates of the freedom of speech.

***Katarina Drlja**

Je dopisnica iz Bruslja za Al Jazeera Balkans, najnovejši informativni kanal Al Jazeera mreže, ki svoj program predvaja v Bosni in Hercegovini, Črni gori, na Hrvaškem, v Kosovu, Makedoniji, Sloveniji in Srbiji.

Poleg vprašanja razširitve Evropske unije na države Balkana iz Bruslja, Strasbourga in Luxemburga spremlja evropsko politiko, iz Haaga pa tudi sojenja na Mednarodnem sodišču za vojne zločine na območju nekdanje Jugoslavije.

Z mediji se je začela spoznavati še v srednji šoli v Pulju na Hrvaškem, ko je poletja preživljala na eni izmed lokalnih radijskih postaj, kjer je pripravljala svoje prve novice v slovenskem jeziku za turiste. Resnejšo novinarsko pot je začela po študiju, kot novinarka za Svet na Kanalu A. Po dveh letih je postala dopisnica iz Zagreba, ko pa se je vrnila v Ljubljano, je pri isti redakciji spremljala socialne, zdravstvene in notranje-politične teme. Poročala je iz Bosne in Hercegovine in tudi iz Afganistana.

Ob delu na televiziji je pisala članke za priloge v časniku Finance. Za strokovni časopis za zdravnike, zobozdravnike in farmacevte Medicina danes pa je pisala o politično aktualnih dogodkih na področju zdravstva.

Katarina Drlja je diplomirana teologinja, ki se je resnega novinarstva sprva učila pri Bojanu Travnu, zdaj pa je del ekipe, ki jo v Sarajevu vodi Goran Milić.

____

***Katarina Drlja**

Works as a reporter, correspondent from Brussels for Al Jazeera Balkans, the newest news channel of the Al Jazeera Media Network. It broadcasts in Bosnia and Herzegovina, Croatia, Kosovo, Macedonia, Montenegro, Serbia and Slovenia.

She covers not only the Enlargement issues of the European Union but also European politics in general from Brussels, Strasbourg and Luxemburg, as well as trials in front of the International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia in The Hague.

The beginnings of her media career date back to her high school days in Pula, Croatia, when she spent her summers at one of the local radio stations, preparing first news pieces in Slovenian language for tourists. Serious journalistic career started later, after her graduation at the University of Ljubljana, when she joined the team of Svet, Kanal A. After only two years, she was appointed to Zagreb, Croatia, as a correspondent. When she came back to Ljubljana, she continued covering social, health and political issues. At the same news desk, she reported from Bosnia and Herzegovina many times. She covered stories of Slovenian soldiers in Afghanistan as well.

Along with her work at the television news desk, she was writing articles for the newspaper Finance. Health issues and policy were her areas when she wrote for Medicina danes, a newspaper for doctors, dentists and pharmacists.

Katarina Drlja is a Bachelor of theology, but has learned about journalism from Bojan Traven and now she is part of the team led by Goran Milić.

Neproblematični sosed
(Če se o Borisu Pahorju več piše kot o Sloveniji)

Mara Gergolet*

Boris Pahor je v nedeljo, 26. avgusta, praznoval svoj 99. rojstni dan. In kot je običaj samo za velikane, za pisatelje in kulturnike, ki se jim prizna status "izjemnih osebnosti", sta ga na svojih straneh proslavila milanska "Corriere della Sera" in "Il Sole 24 ore" v odlični nedeljski prilogi. Pahor je za "Il Sole 24 ore" tudi napisal prispevek in priznal, da je celo poletje zalival rože kot spomin na ljubljeno ženo Rado in da je avgusta z veseljem prebral »Le chemin de l'espérance« Stéphena Hessela in Edgarda Morina.

Kdor dela v italijanskih medijih, dobro ve, da so takega kultnega statusa deležne izjemne osebnosti, ki jih morda lahko preštejemo na prste obeh rok. Boris Pahor zaseda danes v italijanski kulturi posebno mesto. Še več, Pahor je eden tistih redkih literatov, ki lahko s svojimi posegi oblikujejo in morda celo spremenijo percepcijo literarnih ali zgodovinskih tem. V Pahorjevem primeru, slovenske zgodovine in fašizma.

Seveda, prej je bilo okrog Pahorjeve figure 40 in več let molka, morda prezira. In seveda je marsikaj narobe, če se avtorja, ki živi v Trstu, torej v mestu, ki nekaj pomeni tudi italijanski kulturi, odkrije, ko je že prestopil prag devetdesetih let in šele potem ko so ga odlikovali francoski predsedniki, nemški založniki in skandinavski bralci. Res pa je, da je Pahorju uspelo (ob izjemnem uspehu, saj je roman "Nekropola" prodal nad 100.000 izvodov) v italijanskih medijih osvetliti skoraj nepoznano plat preganjanja slovenskega naroda in fašističnega nasilja na Primorskem. Še več. Ko je Pahor leta 2008 in 2010 zavrnil odlikovanji tržaškega župana in italijanskega predsednika, ker v motivaciji ni bilo besede o njegovem

antifašističnem boju, je medije prisilil, da so končno – čeprav s skoraj stoletno zamudo – v poročilih in komentarjih spopadli tudi s slovensko zgodovino in najtemnejšimi stranmi fašističnega totalitarizma.

Zakaj toliko besed o Borisu Pahorju, pisatelju in zamejcu, če naj bi se tu govorilo o Sloveniji? Zakaj ta obsedenost s preteklostjo in ne s sodobnim dogajanjem v Sloveniji? Odgovor je preprost. Na straneh večjih italijanskih časopisov se je v zadnjih letih več govorilo o Borisu Pahorju kot o Sloveniji. "Corriere" je o Sloveniji od leta 2009 pisal štirikrat, o Pahorju šestkrat. Morda so to pravila kulturnega star sistema. Zanimivo pa je, da so se tudi bilateralni odnosi med Rimom in Ljubljano v zadnjih letih vrteli prav okrog zgodovinskih tem.

Delno je to zasluga in posledica prioritet italijanskega predsednika Giorgia Napolitana. Potem ko se je v znanem govoru o fojbah iz leta 2007, namenjenem v prvi vrsti nekdanjim sopotnikom italijanske levice, spodrsnil ob nesrečni zgodovinski rekonstrukciji in zloglasnem izrazu "slovenskega barbarstva", je Napolitano vložil veliko energije, da bi izboljšal odnose z Ljubljano. "Tržaški duh", ki ga predsednik rad citira, je prav posledica tistega grobega spodrsljaja. Slovensko-italijanski odnosi so na politični ravni z Napolitanom dosegli svoj višek. Zanimivo in značilno pa je, da so se bolj posvetili premlevanju preteklosti kot pa gradnji skupne perspektive.

Slovenski novinar, ki dela v Rimu ali v Milanu, mora pač priznati, da Slovenijo italijanski mediji obravnavajo kot manjšo temo. Novice so obdelane v kratkih, desetvrstičnih poročilih. Prav tako, kakor se v desetih vrsticah leta 1991 časopisi opravili s slovensko neodvisnostjo.

Slovenija je, kot Slovaška, kot Češka, kot Latvija, neproblematična, ali vsaj je bila vsa ta leta neproblematična. Ne več balkanska država, z uspešno tranzicijo, malo obljudena, primerno uspešna. No news good news, skratka Slovenija je ne-novica par excellence. Tudi ker so mediji površni, ker so sposobni spregledati fenomen kot je bil pojav Zorana Jankovića.

Vse to, dokler ni finančna kriza potrkala tudi na vrata Slovenije. Kaj pa sedaj? Se bo o Sloveniji široko pisalo, če bo mogla zaprositi za evropsko pomoč, če bo prav tako kot Italija (in tu Janševa ali Montijeva zanikanja malo pomenijo) potrebovala »bail-out«? Če nas izkušnja kaj uči, ali če lahko Slovenijo po velikosti in medijski prodornosti primerjamo Cipru, bo zanimanje pošlo v nekaj dneh. V tej evropski krizi se med seboj merijo velesile, oziroma države, inštitucije in interesne skupine, ki so jim tržišča dodelila tak naslov. In v igri politike in tržišč, bo Slovenija v mednarodnem tisku po vsej verjetnosti ostala na senčni strani Alp.

In vendar, ni razloga za pesimizem. Sloveniji ostaja slej ko prej le eno sredstvo, da pritegne pozornost nase. Romantiki in novo-romantiki so govorili o kulturi, danes se temu pravi »soft power«. In kaj oblikuje to kulturno privlačnost? Romani, turizem, Bled in Bohinj, vinogradništvo in Alpe. Skratka vsi kotički in (tudi duhovni) predeli slovenstva, ki so jim časopisi od angleškega Guardiana do New York

Timesa posvetili več pozornosti kot politiki. In seveda, tudi Boris Pahor ali Drago Jančar. Čakajoč na druge, mlajše, velikane.

■ ***Mara Gergolet**

Goričanka, je diplomirala iz klasične filologije na tržaški univerzi in dovršila podiplomski študij novinarstva na rimski univerzi LUISS.

Leta 1999 je začela sodelovati z milanskim časopisom Corriere della Sera, kjer je od leta 2001 tudi stalno zaposlena.

Po nekajletni izkušnji v uredništvu za lokalno in italijansko kroniko, se od leta 2003 ukvarja z mednarodno politiko.

V teh letih je potovala in dopisovala iz Jeruzalema, balkanskih držav, Vzhodne Evrope (2004-2007). Redno je tudi poročala iz evropskih prestolnic Pariza, Bruslja in posebno iz Berlina (2007-2011). Poklicno je potovala tudi po Združenih Državah Amerike in Daljnem Vzhodu.

Srečala je in intervjuvala več političnih voditeljev, med temi izraelskega premiera Ariela Sharona in generalnega tajnika Združenih Držav Ban Ki-moona.

V zadnjih letih se posebno ukvarja s temami evropske integracije, zanima pa se za dogajanja in dinamike etnično mešanih in konfliktnih družb.

Trenutno dela v glavnem sedežu v Milanu, kjer je nadomestni odgovorni urednik za mednarodno politiko.

Slovenci imamo že 64 let svoj program na Radiu Vatikan

Ivan Herceg*

"Kajti postali smo, o Gospod, manjši od vseh narodov, in po vsej zemlji smo danes ponižani zaradi svojih grehov" (Dan 3,37). Svoje razmišljanje sem začel z Azarijevo molitvijo sredi ognja razbeljene peči iz Danijelove knjige, da slikovito pokažem na začetke Slovenskega uredništva, ki je sedaj eno od devetintridesetih samostojnih uredništev na Radiu Vatikan. Izhajajoč iz tega dejstva, bi težko rekli, da je naše uredništvo in da so naše oddaje tuj medij, čeprav je lastnik papež oziroma Sveti sedež. Zato ne gre toliko za uveljavljanje kakšnega slovenskega novinarja ali urednika na področju, ki pripada nekomu drugemu, temveč gre za kontinuiteto naše zadeve, kar bo razvidno iz zgodovine slovenskega uredništva, ki jo bom na kratko predstavil.

Nekateri mislijo, da je medvojno in povojno dogajanje v Sloveniji, kakor tudi v drugih državah vzhodne Evrope z uvedbo komunističnega totalitarizma edini in glavni dejavnik, da je Radio Vatikan začel z uvajanjem programov v jezikih teh narodov. Leta 1947 so namreč začeli oddajati programi v romunščini, češčini, za njimi pa leta 1948 v ruščini, slovenščini in letonščini. Začetek nekega jezikovnega programa na Radiu ni splet okoliščin, temveč stoji za uvedbo neka oseba, z vso svojo narodno identiteto ter konkretno ljubeznijo do svojega naroda, vere in kulture. V našem primeru, da bi Slovenci dobili svoj program na Radiu Vatikan, si je veliko prizadeval jezuit p. Anton Prešeren, asistent slovanskih provinc Družbe Jezusove, nečak ljubljanskega škofa Bonaventure Jegliča. Zadnje čase vedno bolj odkrivamo njegovo izjemno vlogo ter osebno prizadevanje pri sprejemanju in pomoči slovenskih beguncev po drugi svetovni vojni ter posredovanju, da so se lahko ustalili v Kanadi, ZDA, predvsem pa v Argentini. Tudi prva odgovorna urednika slovenskega programa sta bila begunca.

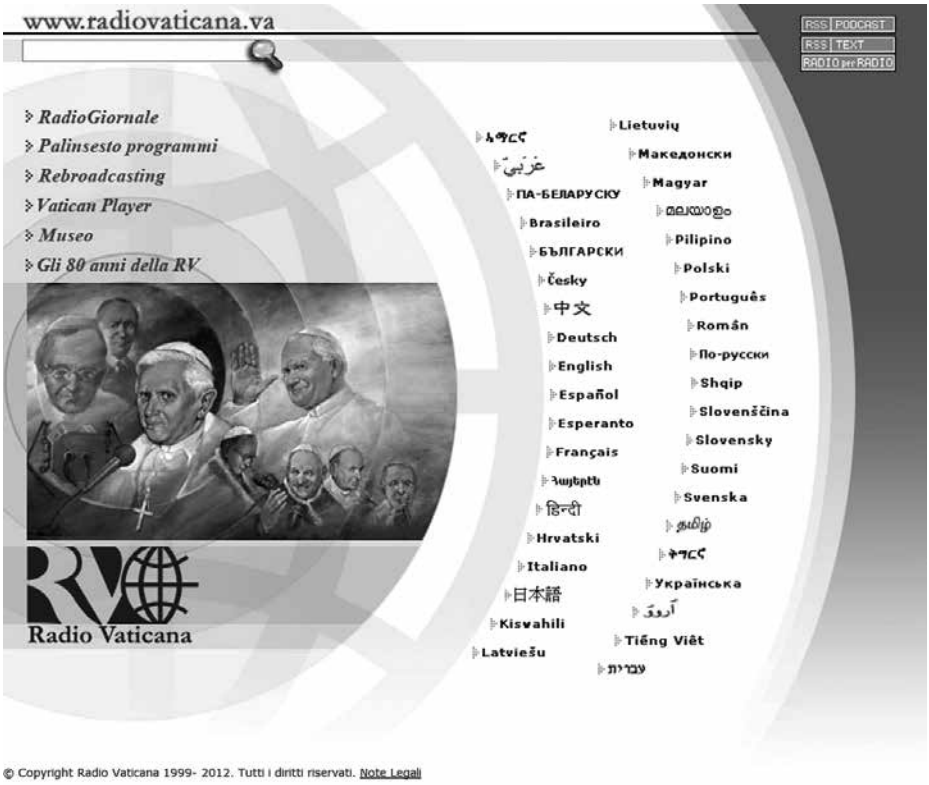

Na začetku je bil odgovorni urednik jezuit p. Jakob Žibert. Leta 1950 ga je nadomestil škofijski duhovnik Anton Iskra, ki je tudi pribežal v Rim.

Leta 1971 je bil imenovan za odgovornega urednika slovenskih oddaj p. Pavel Leskovec, profesor in ekonom na Vzhodnem papeškem inštitutu, hkrati pa je bil slabi dve leti odgovoren tudi za ruske oddaje. Pater Leskovec je vodil slovensko uredništvo 24 let. Med njegovim delovanjem na Radiu je Slovenija dosegla samostojnost in državnost. Poseben medijski dogodek v tem obdobju je bilo priznanje države Slovenije s strani Svetega Sedeža. Od leta 1994 pa do leta 2010 je vodil slovensko uredništvo p. Janez Sraka. V tem času so bili za slovensko Cerkev in s tem za slovensko uredništvo Radia Vatikan trije pomembni dogodki. Tridnevni državni in pastoralni obisk blaženega papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji maja 1996. Še danes odmevajo med Slovenci besede, ki jih je izrekel papež mladim v Postojni: »Korajža velja. Papež ma vas rad.« Naslednji pomembni dogodek je bil drugi obisk Janeza Pavla II. v Sloveniji leta 1999 in beatifikacija Antona Martina Slomška. Tretji dogodek pa je bil v Celju leta 2010, ko je bil evharistični kongres, med katerim je vatikanski državni tajnik Tarcisio Bertone razglasil za blaženega, mučenca Lojzeta Grozdeta.

V to zgodovino prizadevanja slovenskega uredništva, da bi Slovencem doma in po svetu posredovali nepopačeno papeževo besedo, njegov nauk, nauk Cerkve,

življenje vesoljne Cerkve, pa tudi življenje Cerkve v Sloveniji, sem leta 2010 vstopil tudi jaz. Februarja 2011 je Radio Vatikan praznoval 80 let svojega obstoja. Ob tej priložnosti mi je Marta Jerebič, novinarka Radia Ognjišče zastavila nekaj vprašanj. Izpostavil bi dve in tudi odgovora, ki sem ju podal;

»Radio Vatikan je oddaje v jezikih vzhodne Evrope uvedel kot odgovor na komunizem. Mnoge mednarodne radijske postaje so po padcu komunističnega režima v vzhodni Evropi začele ukinjati oddaje v teh jezikih. Kakšno je stališče Radia Vatikan glede tega?«

Res je, da je Radio Vatikan uvedel oddaje v vzhodno evropskih jezikih, da bi se papežev glas in glas Cerkve nepopačeno slišal tudi v molčeči Cerkvi, vendar pa to ni bil samo politični odziv, kot pri nekaterih drugih radijskih postajah, ampak bolj zvestoba Jezusovemu naročilu oznanjati evangelij vsemu stvarstvu. Zato ostaja Radio Vatikan kljub padcu komunizma in nastanku katoliških radijskih postaj aktualen glas papeža in vesoljne Cerkve v deželah vzhodne Evrope še naprej.

»Mesto urednika slovenskih oddaj ste prevzeli lani. Kaj ste si zadali za prednostne naloge?«

Prednostna naloga, ki sem jo vzel za svojo, je pravzaprav osnovna naloga, da v naših oddajah odseva poslanstvo Radia Vatikan, ki predstavlja papežev glas, podaja nauk Cerkve in poroča o njenem življenju. To pa vključuje tudi to, da življenje slovenske Cerkve, dobi svoj odmev tudi v življenju vesoljne Cerkve, kar praktično pomeni posredovati informacije in dogodke naše krajevne Cerkve naprej v središče informacij na Radiu Vatikan, kjer postanejo dostopne vsem ostalim uredništvom.

***mag. p. Ivan Herceg DJ**

Rojen je bil 29. 5. 1967 v Brežicah, sedaj že pokojnima Julijani in Ivanu Hercegu. Ima še dve leti mlajšo sestro in petnajst let mlajšega brata. Otroštvo je preživel v vasi Dečno selo. Osnovno šolo in verouk pa je obiskoval v dobra dva kilometra oddaljenem kraju Artiče. V Ljubljani se je izšolal za lesarskega tehnika. V času srednje šole se je udejstvoval v Domu učencev na Taboru v Ljubljani v filmskem in kino klubu. Za svoja prizadevanja je v tretjem letniku prejel nagrado doma. Za film Omamljena ljubezen, ki so ga napravili v tem domu, pa na festivalu amaterskega filma v Novem sadu posebno nagrado. Ta film je bil v Cankarjevem domu prikazan med desetimi najboljšimi amaterskimi filmi.

7. oktobra 1990 je vstopil v Mariboru v noviciat slovenske province Družbe Jezusove. Med jezuitsko formacijo je opravil filozofske študije na Teološki fakulteti v Ljubljani in teološke študije na papeški Univerzi Gregoriani v Rimu. Po končanih osnovnih študijih ga je ljubljanski nadškof Franc Rode 29. aprila 2000 posvetil v duhovnika. Po štirih letih kaplanovanja v jezuitski župniji Ljubljana Dravlje je na papeški lateranski univerzi v Rimu vpisal magisterij iz pastoralne teologije smer sredstva družbenega obveščanja. Po uspešno ubranjeni magisterski nalogi z naslovom Il cinema slovneo contemporaneo e le prospettive simboliche culturali (Sodobni slovenski film in pregled kulturne simbolike), se je vrnil v Ljubljano, kjer je štiri leta vodil Kulturno

društvo Obok. V tem času je po naročilu Slovenske province Družbe Jezusove napravil enourni dokumentarni film Ogenj, ki prižiga druge ognje. Od 1. avgusta leta 2010 je odgovorni urednik slovenskega programa Radia Vatikan.

www.swissinfo.ch - Mednarodni servis Švicarske družbe za radiotelevizijo

www.swissinfo.ch – The International Service of the Swiss Broadcasting Corporation

Peter Schibli*

www.swissinfo.ch is the International Public Service Platform in the world wide web, which explains Switzerland, its democratic traditions, values and actual challenges in ten languages with multimedia content to international audiences. Swissinfo is one of five media companies of the Swiss Broadcasting Corporation (SBC). The other four are the domestic Radio and TV-broadcasters in the four Swiss national languages, in German, French, Italian and Romansh.

SBC has 6000 employees and an annual budget of 1,3 Bio Euro. http://www.srgssr.ch/en/ It runs 18 radio, 7 TV-stations and a various internet sites. Swissinfo counts 100 staff, 65 of of them journalists from 20 different countries around the word. Its annual budget is set at 15 Mio Euro, guaranteed for the next four years. 50 percent of the budget is payed by the federal government, 50 percent by licence fees from SBC. Advertisment is not allowed on SBC-websites.

Special mandate for Swissinfo

swissinfo.ch has the following mandate, given by the Federal Governement:

- To promote the global presence of Switzerland the understanding of its interests
- To inform the more than 703'640 Swiss Abroad about events and developpments in Switzerland – and empower them to vote and take part in elections for the federal parliament (democratic rights)
- To present the views of the international audiences about Swiss topics on the website www.swissinfo.ch (community-building)

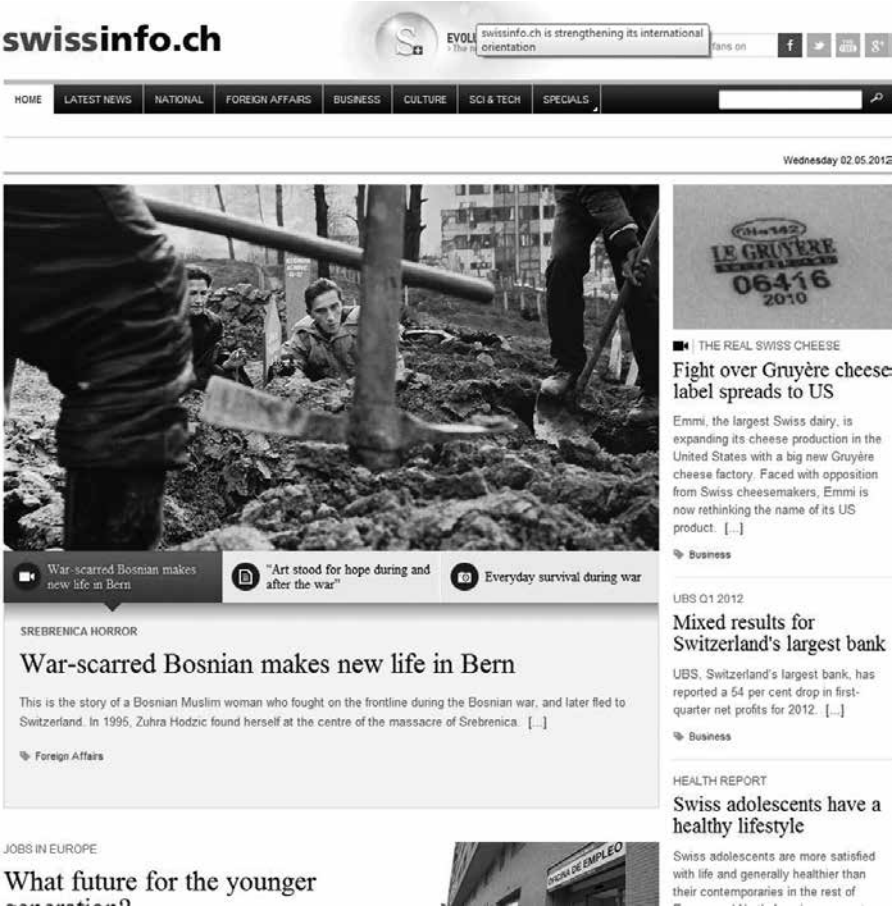

Target audiences are…

... an international audience, interested in Swiss issues (in and outside Switzerland)

- Foreign Media (partnerships). Foreign Business-Community/Investors. Foreign students, planning to study in Switzerland. Foreign governments / administrations / deputies. Foreign Diplomatic community in Switzerland. Members of foreign organisations and international organisations (Geneva). International tourists. Expats living in Switzerland

... Swiss living abroad

- **703'640** Swiss Abroad, living in 196 different countries. **143'288** Swiss Abroad (20 Percent) have signed on a ballot (and use their democratic rights / referendum/election)
- Swissinfo has a strategic partnership with the Organisation of the Swiss Abroad (ASO). http://aso.ch/en It support its Community Forum (Swisscommunity) on the Internet: http://www.swisscommunity.org/en/news/top-news

The past

In 1935 Swiss Radio International (SRI), a short wave radio, had been founded to build a bridge between Switzerland and the Swiss Abroad. During world war II and during the cold war SRI became an important news source with neutral information about world events. With the start of the internet, short wave as a media became too expensive. In 2000 SRI was replaced by the internet platform www.swissinfo.ch. Since 2000 SBC does not run any short wave stations anymore, only FM and DAB and DAB+.

Content

swissinfo offers the following content:

Magazine style articles about Politics, Business, Science, Society, Culture. Dossiers und Specials.

Multimedia: Videos, Audio clips and Audio slideshows, Podcasts. Picture Galleries.

Community: Blogs, Forums, User Feedback, User Generated Content.

Around 90 percent of its content are original. 10 percent is syndicated content form other SBC stations in national languages.

Swissinfo runs Mobile APPs for the iPhone, iPad and for Android phones and tablets.

Its Social Media offers are large: swissinfo counts 500 000 fans on different facebook pages and 40 000 fans on the Chinese platform Kaixin. Several youtube channels are used to distribute and promote swissinfo-videos.

In 2012 swissinfo has created TV APPs for Panasonic, Samsung and Philips. Through TV connect swissinfo content can be read on TV-screens as well.

The Future

Swissinfo's strategy for the next four years is, to provide more mobile content, more videos, more social media promotion, more community / interactivity and more TV-connect APPs. It will start s data journalism offer. Innovation is very important for swissinfo and SBC. An innovation manager is part of the IT staff.

***dr. Peter Schibli**

Date of Birth: 25.06.1956

Professional activities
Since 23.10.2008 Director at swissinfo, SRG SSR
2008 Editor in Chief und Deputy Director at swissinfo, SRG SSR.

2007 Head of Projects, Member of Editor in Chief's office, SRG SSR.
1986 – 2006 Editor at Basler Zeitung, Basel:
- 1986-1989: Editor for Swiss Politics
- 1989-1995: Foreign correspondent in Bonn/Berlin (Germany)
- 1995-2000: Foreign correspondent in Washington (US)
- 2000-2007: Head of Multimedia, Member of Editor in Chief's office-

1984 – 1986 News Editor at Badener Tagblatt, Baden
1982 – 1983 Freelancer from Washington DC for Swiss Newspapers.
1981 – 1982 Political Editor at Der Bund, Bern
1980 – 1981 Court Reporter at Der Bund, Bern
1976 – 1980 Local Freelancer at Der Bund

Education / training
1963 – 1975 Regular schools in Bern, Matura Type B.
1976 – 1980 Studied Law at the University of Bern: lic. iur
1980 – 1982 Law Clerk at Criminal Court in Fribourg, Switzerland
1982 – 1983 Postgraduate Programm at George Washington University (US): Masters Degree in International and Comparative Law (LLM).
1984 Promotion as Dr.iur. at the University of Bern
2010 Graduated as Mediator for conflicts in organizations, FHB Bern

Languages
German - Mother tongue
French - Second language
English - Second language

Social activities
Since 2010: Board Member of a traditional Shoemaker Guild in Bern.
Since 2011: Board Member of the City Library of Bern.
Since 2011: Guide for Historical Tours in Bern.

RTV SLO

VAL 202

40 LET

Postaja **XL**.
Vstopa v
štirideseto.
Velik, vpliven,
priljubljen.

www.val202.si

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31

32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60

61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91

92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121

122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152

153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182

183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213

214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244

245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274

275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305

306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335

336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366

RTV Slovenija, Kolodvorska 2, 1550 Ljubljana

... vsak dan

RADIO TELEVIZIJA SLOVENIJA

www.rtvslo.si | facebook.com/RTV.Slovenija | twitter.com/RTV_Slovenija